

პრსენალი

№ 20 (89). 2 - 15 ოქტომბერი. 2009. სახელმძღვანელო-ინფორმაციო ჟურნალი. ფასი 1,5 ლარი.

ექსკლუზივი:
პართული „ნიანგების“
იერიში ცხინვალთან

სუსტი სქების
კლიერი
გადაწყვეტილება

1425
2009

თავზენებლადებულები
უზილისის ცაში

მსოფლიოში
შველავა გრძელი
პართული
აიერიშო ხიდი

აგერიკული
რაკეტსანიანაღმდებო
სისტემის
ახალი მოდელი

საქართველოს
სამხედრო-
საჰაერო
კაღები
17 წლინა

6

აერიკული
რაიგ-
სანიანაღვანო
სისგანის
ახალი მოღანი

26

ესროლა... კუთსიდან

გრაული მოწყობილობა
Corner Shot-იდან გერგოლს
გუქლია დამიზნებით ისროლოს
საზარდიან ისე, როგო თავად არ გავიჩნდეს

53

Freestyle motocross
ხარების გრძოლა
თბილისის ცხუი

48

სოხილიზმის
გუნანაგული და
რუსეთის გერგოგარი
ვენესუელა
საქართველოს
უპირისუპირდება

22

უგართავი
საავიანტი
რაიგგები

32

სარჩები

კალიგრაფია

4 ახალი ამბები

პარტული აქიზია

6 საქართველოს სამხედრო-საჰაერო ძალები 17 წლისაა

აქიზია მუხი

8 ქართული „ნიანგების“ შეტევა ცხინვალთან

ქალები ჯარში

12 სუსტი სქესის ძლიერი არჩევანი -
ომგამოვლილი სამხედრო მედიკოსები

საემსახურება

16 მოიერიშე ბატალიონების მებრძოლთა ფიზიკური მომზადება

ახსაზეთი

18 აფხაზეთში რუსები საზღვაო სივრცის ჯონტროლის
სისტემას ქმნიან

რეპორტი

20 ავჯასიური მოვლენების მიმოხილვა...

ინარაღი ვაჟრობა

22 სოციალიზმის მშენებელი და რუსეთის მეგობარი
ვენესუელა საქართველოს უპირისპირდება

დაპირისპირება

26 ამერიკელი რაჟეტსანინააღმდეგო სისტემის ახალი მოდელი

სააქიზიო შეიარაღება

32 უმართავი საავიაციო რაჟეტები

ფაქტი

38 სადესანტო ხომალდების ახალი ტენდენციები

ტექნოლოგიები

42 გაივლიან თუ არა ამერიკელი „აბრამსები“ და გერმანული
„ლეოპარდები“ ქართულ საიერიშო-გასაშლელ ხიდებზე

თემატიკური ირგავლი

44 კურობები, რომლებმაც საქართველოში შეაფერხეს
უკრაინული საიარაღო სისტემების შექმნა

შესტრები

48 Freestyle motocross - ხარების ბრძოლა თბილისის ცაში

პროსპექტი

52 არსენალკორდი

არსენალის იარაღის მალაზია

53 ესროლენ... კუთხიდან

რედაქციის სპეტი

აშშ-ის პრეზიდენტმა ბარაკ ობამამ შეაჩერა ამერიკული ანტისარაკეტო სისტემის მესამე პოზიციური რაიონის მშენებლობა ჩეხეთსა და პოლონეთში. ამას ოფიციალური მოსკოვი თავის გამარჯვებად მიიჩნევს.

პენტაგონი ანტისარაკეტო სისტემის ახალ მოდელზე მუშაობს, რომლის რადიოლოკატორები შეიძლება სამხრეთ კავკასიაშიც განთავსდეს, მაგრამ მწელი წარმოსადგინა, რუსეთი დათანხმდეს ამერიკული რადიოლოკატორის საქართველოში დაყენებას. ეს უფრო აზერბაიჯანის ტერიტორიაზეა მსიალოდნელი.

მანამდე კი ირანმა თავისი შორსმფრენი ბალისტიკური რაკეტების „შაჰაბ-3“-ების მორიგი გამოცდა ჩატარა. ისინი 2 ათას კმ-ზე მიფრინავენ და ისრაელის გარდა, სამხრეთ კავკასიაშიც აღწევენ.

ირაკლი ალბაძე
გიორგი შოროშიანი

ყარაღაბა!
გამოდინრეთ „არსენალი“
და მიიღეთ შინ,
ორ კვირაში ერთხელ!
ტელ: 38-26-74;
38-26-73

რედაქციის დაუკითხავად
მასალების გადაბეჭდვა
აკრძალულია

გადაცემულია დასაბეჭდად
28.09.2009

გაზეთ „კვირის პალიტრის“
დამატება ©
რედაქციის მისამართია:
თბილისი, იოსებძის ქ. №49.
ტელ: 38-37-47
სარედაქციო განყოფილება:
ტელ: 37-78-07; 38-78-70
email: arsenalii@kvirispalitra.com
ყურნალი გამოდის
ორ კვირაში ერთხელ
პარასკევს

რუს სახმელეთო ჯარებში მუდმივი საბრძოლო მზადყოფნის 85 ბრიგადა ჩამოყალიბდა

რუს სახმელეთო ჯარებში მუდმივი საბრძოლო მზადყოფნის 85 ბრიგადა ჩამოყალიბდა. სახმელეთო ჯარებში გაერთიანდებიან მხოლოდ მუდმივი საბრძოლო მზადყოფნის ნაწილები და შენაერთები, რომლებიც სამობილიზაციო ღონისძიებების გაუტარებლად იმოქმედებენ ყველა მემართლებით. უპირველესად კი იქ, სადაც „რუსეთის ნაციონალურ და სამხედრო უსაფრთხოებას საფრთხე ემუქრება“, — განაცხადა რუს ხმელეთო ჯარების სარდალმა. ჩამოყალიბებულ შენაერთებში არიან საერთო-საჯარისო, სარაკეტო, სადესანტო-საბრძოლო, ასევე რადიოელექტრონული ბრძოლის ბრიგადები.

ბრიგადების შექმნა რუსული არმი-

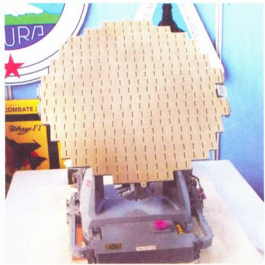
ის რეფორმირების ერთ-ერთი ძირითადი პუნქტია. რეფორმა გულისხმობს ასევე ოთხბრელიანი მართვის სისტემიდან (ოლეკ — არმა — დეიზია — პოლეკ) სამბრელიანზე (ოლეკ — ოპერატიული სარდლობა — ბრიგადა) გადასვლას (ეს არ შეეხება სამხედრო-სადესანტო ჯარებს).

24 სექტემბერს რუსეთის ჩრდილო-დასავლეთით დაიწყო სწავლება „ლაიდოგა-2009“-ს აქტიური ფაზა. ჯარები 9 პოლიგონის ტერიტორიაზე, მათ შორის, საზღვაოზე, საბრძოლო მოქმედებებს დაამუშავენ. სხვადასხვა სახეობის და გეგარების ჯარების დაჯგუფებების შემადგენლობაში სწავლებაში ჩართვენ თვითმფრინავებსა და შეუქმდებურებს, დაეგმილია ჩრდილო-

ეთის ფლოტის საბრძოლო ხომალდების სარაკეტო და საარტილერიო სროლები, ასევე ტაქტიკური რაკეტა „ტრიკას“ ჯგუფური გაშვება. სწავლება „ლაიდოგა-2009“-ზე განხილვება ასევე რუსული არმიისთვის ყველაზე შეუვეუ საკითხი, — ეკრძობა, გენერალური შტაბიდან ასეულამდე მართვის სისტემის მუდმივი და დაუბრკოლებელი მუშაობა.

2010 წლის გაზაფხულზე ჩატარდება ოპერატიული-სტრატეგიული სწავლება „ვისტოკი-2010“, სადაც მონაწილეობას მიიღებენ შორეული აღმოსავლეთისა და ციმბირის სამხედრო ოლქების ჯარების დაჯგუფებები, ასევე ეკონომიკური კომპლექსი, რომელიც ქვეყნის აღმოსავლეთით მდებარეობს.

სამხრეთ კორეა რადიოლოკაციური სისტემა შეუქმნის

ისრაელის კომპანია Israel Aerospace Industries (IAI)-მა 280 მლნ დოლარად დანიშნული კონტრაქტით გააყიდა სამხრეთ კორეისთვის რადიოლოკაციური სისტემები.

რუს სახმელეთო-საჰაერო ძალების ბრძოლაში მზადყოფნის უზრუნველყოფის სისტემა

ოპერატიული-სტრატეგიული სწავლება „ლაიდოგა-2009“-ს რუს სახმელეთო-საჰაერო ძალების ბრძოლაში მზადყოფნის უზრუნველყოფის სისტემა ბელარუსის პოლიგონზე პირველად გამოცდის. ბომბდამშენი Cy-24M და Ty-22M3, რომლებიც აღჭურვილია კომპანია „პეველსტო და თ“-ის სპეციალიზებული გამოთვლილი ქვესისტემით, წერტილოვნად დარტყმებს აწვნიებდნენ მზნებს. მოხვედრის მიზნობრივობის გამოიყენეს მიზანჩვენების უკომპატიბელ სისტემა, საერთო-საჯარისო სარდლის გადაყვანილობით კი დროის რადიურ მასშტაბში მოახდინეს ჰაერში ავტომატიზებული გადაიმზება.

სწავლება, რომელიც მონაწილეობდ-

ის მიწოდებაზე ვარიეტის თანხმად, მიწოდების შემდგომ და შემკვის მანქანები IAI-ს შეღობილი კომპანია — ELTASystems-ს.

პირველი კონტრაქტი ითვალისწინებს ცეცხლის მართვის EL/M 2032 მრავალრეჟიმული რადიოლოკაციური სადგურების მიწოდებას. სადგურებს ფრმა Korean Aerospace Industries-ის (KAI) წარმოების სასწავლო-საბრძოლო თვითმფრინავ FA/TA-50-ების ინტერფეისში გამოიყენებენ. შემკვეთმა ეს რადარი იმიტომ შეარჩია, რომ კონკურენტების ანალოგებთან შედარებით მას საუკეთესო მახასიათებლები აქვს.

EL/M 2032 მიწაზე, ჰაერში და ზღვაზე მისწრაფებ დარტყმის მიყენების, ასევე შორ მანძილზე მათი აღმოჩენის შესაძლებ-

ბლობებს აუზღოვებს. შემკვეთი ამ სადგურს სამხრეთკორეული ფირმა LG Nex-ის წარმოებულ რადიოლოკაციურ სადგურებთან ერთად გამოიყენებს.

მეორე შეთანხმების თანახმად, სული ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის საშუალებებისათვის მიიღებს ისრაელის რადიოლოკაციურ სისტემებს, რომლის ექსპლუატაციას სამხედროები 2012 წელს შეწყვიტენ. რომელ სადგურზეც ლაბარაკი, არ აკონკრეტებენ. ადრე გამოქვეყნებული ინფორმაციის თანახმად, სამხრეთ კორეა აპირებდა რადიოლოკაციური სადგურ Green Pine Block-ის შექმნას ჩრდილოკორეული ბალისტიკური რაკეტების გზის გადასაჭრელად. ისრაელილებმა მას გზა გადაშლული რაკეტა Arrow-ების მიწვეთ კომპლექსების ინტერფეისში იყენებენ.

საერთაშორისო მონაწილეობის ხალხი სისტემაში გამოცდის

რუსი და ბელარუსული სამხედროები, 8 სექტემბერს დაიწყო და 29 სექტემბრამდე გაგრძელდა. სწავლებაში მონაწილეობდნენ 200 ტანკი, 100 თვითმფრინავი და შეუქმდებური და 12 თაისი სამხედრო მოსამსახურე. სწავლებაზე ასევე წარმოდგენილი იყო საჰაერო-კოსმოსური თავდაცვის გაერთიანებული

სტრატეგიული სარდლობის, სამხედრო-საჰაერო ძალებისა და ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის 1-ლი სარდლობის ჰაერსაწინააღმდეგო თავდაცვის მორიგი ძალები და საშუალებები, ასევე დახლოებით 40 ერთეული ვიარკუნიკა: Ty-160, Ty-95, Mi-17, Ty-29, Ty-24, Mi-24, Mi-28H, Mi-8, Il-76 MD და F-50.

იტალია ავთანითს არმიას მოკვალაზული მოიერიშეაზი შესთავაზა

იტალიური კომპანია Alenia Aeronautica-ს ჩრდილოამერიკულმა ქვედანყოფმა აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს აღსანიშნავი არმიისთვის მოქველებული მსუბუქი მოიერიშე AMX-ები შესთავაზა.

კომპანია აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს, რომლებიც ტექნიკას აღსანიშნავი ნაციონალური არმიის საავიაციო კორპუსის სახელით ყიდულობენ, საკუთარი ინიციატივით მიმართა. ლაპარაკია 20 მოქველებულ მსუბუქ მოიერიშე AMX-ებზე, რომლებიც იტალიის სამხედრო-საჰაერო ძალებს ჰყავს. ადრე Alenia Aeronautica-მ აღსანიშნავს ასევე მოქველებული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი G222-ები შესთავაზა.

აშშ-ის სამხედრო-საჰაერო ძალებს იტალიელების წინადადებაზე, ჯერჯერობით, პასუხი არ გაუციათ. მიუხედავად ამისა, დაყენეს საკითხი თვითმფრინავების ტექნიკურ მომსახურებაზე. იტალიელები იმედოვნებენ, რომ აშშ-ის დათანხმებას შეთავაზებაზე ზღვს შეუწყობს იტალიის სამხედრო-საჰაერო ძალების ნაწილების მიერ აღსანიშნავი ამ ძალებისთვის გამოყენების გამოცდილება. იტალიელები აპირებენ სულ 52 AMX-ის ჩამოწერას.

ბრიტანელები Chinook-ების მოღერნიშებას აპირებენ

დიდმა ბრიტანეთმა დაახლოებით 660 მლნ დოლარი გამოყო სამხედრო-სატრანსპორტო შვეულმფრენ Chinook-ების მოღერნიშავისთვის მათი აღსანიშნავი გამოყენების მიზნით. 38 ბრიტანული შვეულმფრენი Chinook-ი აღჭურვილი იქნება კომპანია Honeywell-ის უფრო მძლავრი ძრავებითა და ე.წ. პილოტის ელექტრონული კაბინებით (glass cockpit), რაც შვეულმფრენების უფრო დიდ სიმაღლესა და მაღალ ტემპერატურაზე ექსპლუატირებას უზრუნველყოფს. მოღერნიშავის შემდეგ მანქანა უფრო ხანგრძლივად იფრენს საწვავით დამატებით გაუმართავად, ასევე იმეათად დასჭირდება ტექნიკური მომსახურება.

საკუთარს არასაკმარისად ქონის გამო, დიდი ბრიტანეთის ჯარები აღსანიშნავი რუსულ შვეულმფრენებსა და თვითმფრინავებს იყენებენ. კრილი, VB-8-ებსა და Vb-26-ებს, ასევე სატრანსპორტო თვითმფრინავ Fy-ს.

დიდი ბრიტანეთის ჯარმა აღსანიშნავი მხოლოდ აგვისტოში რამდენიმე დღეში Chinook-ის ტიპის ორი სატრანსპორ-

მსუბუქი ტაქტიკური მოიერიშე AMX იტალიურმა და ბრაზილიურმა კომპანიებმა ერთობლივად შეიმუშავეს და მხოლოდ დამუშავებული ქვეყნების ექსპლუატაციაში იყო, შესაძლებელი არ მიქონდა. AMX-ებს იყენებდნენ 1999 წელს იუგოსლავიაში

ნატო-ს ჯარების აგრესიის დროს და 250-ზე მეტი გაფრენა აქვთ შესრულებული.

მოიერიშე AMX-ის სიგრძე 13,23მ-ს, ფრთის გაგანი — 8,87მ-ს, მაქსიმალური სიჩქარე — 1160 კმ/სთ-ს, მაქსიმალური ასაფრენი წონა კი 13 ტონას შეადგენს.

ტო მანქანა დაკარგა. ერთ-ერთი თავად ბრიტანელებმა ჩამოაგდეს სახიფათო

რეგიონში მწვობრიდან გამოსვლის გამო, მუერე კი ტეტერმა გაანადგურა.

საქართველოს
 პარლამენტი
 ეროვნული
 ბიბლიოთეკა

საქართველოს სამხედრო-საჰაერო

ქალები 17 წლისა

2009 წლის 19 სექტემბერს საქართველოს სამხედრო-საჰაერო ძალებს 17 წელი შეუსრულდა. სწორედ 17 წლის წინ, ამ დღეს ქართველმა პილოტებმა იზანი ცერცვაძემ და ვალერი ნაყოფიამ საავიაციო ქარხნის აეროდრომიდან მოიყვრეს Cy-25-ებით პირველი დამოუკიდებელი ფრენები შეასრულეს. მოგვიანებით ორივენი სამხედრო-საჰაერო ძალების სარდლები გახდნენ.

სამხედრო-საჰაერო ძალების ოუბილეს აღსანიშნავად 19 სექტემბერს ალექსეი ბაზაში საზეიმო ღონისძიება გაიმართა. ბაზის საფრენოსნო ველზე მოწყობილ პირად შემადგენლობას პროფესიული დღესასწაული საქართველოს თავდაცვის მინისტრმა ბაჩო ახალაიამ და საქართველოს შეიარაღებული ძალების გაერთიანებული შტაბის უფროსმა, გენერალ-მაიორმა დევი ჭანტაძემ მიულოცეს. მერე კი წუთიერი დუმილით ამ 17 წლის განმავლობაში დაღუპული მებრძოლები მოისვენეს, აუზნაფეთის ომში, სადაც ახალბაძე-

გაერთიანებული შტაბის უფროსმა მედლებით 10 სამხედრო დაჯილდოვა

უმართავი რაკეტების ექვსი გამშვები ბლოკით შეიარაღებული ყა-მყყა-1

აღიბებული ქართული სამხედრო-საჰაერო ძალები იბრძოდნენ, თვითმფრინავებით 217 საბრძოლო გაფრენა შესრულდა, შეულომფრენებით კი — 366 მანს ჩვენ ექვსი მოიყვრეს და ათზე მეტი შეულომფრენი დაჯილდოვდა.

„ავიაცია შეიარაღებული ძალების მნიშვნელოვანი კომპონენტია. წლებმა და გამოცდილებამ ცხადყო, რომ საავიაციო დანაყოფები იხვეწებოდნენ და სრულყოფისკენ მიდიოდნენ. დღეს შეიძლება ავიაცია არ არის სრულყოფილი და კიდევ ბევრი რამაა საჭირო მისი განვითარებისთვის, მაგრამ შეიძლება ითქვას, რომ ის ჩვენი შეიარაღებული ძალებისთვის ერთ-ერთი საბაზო კომპონენტია. ამიტომ მე კიდევ ერთხელ უულოცავ შეიარაღებულ ძალებს ავიაციის დღეს“, — განაცხადა თავდაცვის მინისტრმა.

დადუბულ ქართველ ავიატორთა მემორიალი

ლონისძიებსა საქართველოში აკრედიტებული პოლენიის, უკრაინის, აშშ-სა და სხვა ქვეყნების სამხედრო ატამეები და მოწვეული სტუმრები დაესწრნენ. სამხედრო-საპერო ძალების პირადი შემადგენლობის 26 წევრი უწყებრივი ვიდეოებით დაჯილდოვდა. თავდაცვის მინისტრმა შეიძინა სამხედრო მედლით „გენერალი კეიხიტაძე“ დაჯილდოვდა. კიდევ ათმა გენერალის მემორიალი უფროსისგან ვიდეო მედალი „სამშობლოსთვის თავდადებული“ მიიღო. სამხედრო-საპერო ძალების სარდალმა, პოლკოვნიკმა ზურაბ ფონხუამ კი ცხრა სამხედრო მედალი „გენერალი მანიაშვილი“ გადასცა. გარდა ამისა, 75-მა სამხედრომ საპატიო სიგელი მიიღო, 74-ს კი მაღლობა გამოუცხადეს.

ბაზო ახალაიამ სამხედრო-საპერო ძალების დადუბულ მფრინავთა მემორიალი გვირგვინით შეამკო. ამ 17 წლის განმავლობაში ქართულმა სამხედრო ავიაციამ უდიდესი მსხვერპლი გაიღო — 32 მფრინავი, საიდანაც 2 სარდალი იყო.

ოფიციალური ცერემონიების შემდეგ „ღია კარის“ დღე გაიმართა, სადაც საუბარი ტექნიკის დათვალიერება ნებისმიერ მსურველს შეეძლო. სახმელეთო ექსპონირების წარმოდგენილი იყო მოდერნიზებული მოიერიშე Cy-25 „მიმინი“ და ჩიხური საბრძოლო-სასწავლო L-39 Al-

batros-ი. ორივე მათგანის წინ მათი შეიარაღების ნიმუშები იყო წარმოდგენილი. მათ შორის ბომბები, უმართავი და მართავი რაკეტები. ცოტა მოშორებით სატრანსპორტო AH-28 და AH-2 იდგნენ.

შეკვლამფრენებიდან წარმოდგენილი იყო დამრტყმელი Ми-24R, ორი UH-1 „იროკოზი“, სამხედრო-სატრანსპორტო Ми-8MTB-1 და Ми-8MT. ეს უკანასკნელი საიერიშო ვარიანტში იყო წარმოდგენილი და ფერმების გარე საკიდრებზე 80მმ-იანი უმართავი საავიაციო რაკეტე-

მოიერიშე Cy-25 შეიარაღების არსენალით

ბის გამშვები ოთხი ბლოკი და 2YFHK-2 230-ის ტიპის საქვეშითო კონტინერები ჰქონდა ჩამოკიდებული. მფრინავის კაბინასა და კუდა ლივკში L27 მმ-იანი თითო ტყვიამფრეცი იყო დაყენებული, ბორცუბის ოთხ ილუმინატორთან — კალაშნიკოვის“ ავტომატები, კარში კი ამერიკული ექსპლუატიონი ტყვიამფრეცი M-134 Minigun-ი.

ლონისძიების დასასრულს საყენებელი ფრენები მოეწყო, რომელშიც მონაწილეობდნენ ერთი Ми-8T და ორი „იროკოზი“. ფრენების ფარგლებში ნებისმიერ მსურველს შეეძლო შეკვლამფრენებით ფრენა. ცოტა ხანში მსურველითა რაოდენობამ იმდენი შეადგინა, რომ სახმელეთო ექსპონირაციასთან თითქმის აღარავინ დაარჩა. ლონისძიება საღამოს ხუთ საათისთვის დასრულდა.

ისე, კარგი იქნება, თუ მცირე საყენებელი ფრენები სხვა დროსაც მოეწყობა. ნებისმიერი მცირე ავიაციისთვის საუკეთესოა, თუ მცირე საყენებელი ფრენები სხვა დროსაც მოეწყობა. ნებისმიერი მცირე ავიაციისთვის საუკეთესოა, თუ მცირე საყენებელი ფრენები სხვა დროსაც მოეწყობა.

თეხურ აულუზაშვილი

ქართული „ნიანგებოს“ შეტევა ცხინვალზე

ქვეყნის

აქი პაუზის მეთაურის მოგონება

გასული წლის რუსეთ-საქართველოს ომში როგორც ქართული, ასევე რუსული ავიაციის მოქმედებებსა და ამ უკანასკნელის საბრძოლო დანაჯარგზე „არსენალში“ არაერთი ამომწურავი მასალა გამოქვეყნდა, მათ შორის ქართულ მოიერიშეებზეც, მაგრამ ინფორმაციის სიმძირის გამო ქართული საბრძოლო **მი-24**-ების მოქმედება იმ ხუთდღიან კონფლიქტში „თერო ლაქალ“ რჩებოდა.

დღეს ჩვენი ჟურნალის სტუმარი დამრგყმელი საშველმფერო რგოლის მეთაური, ავიაციის მაიორი გოტერძი ელიზაბედილია, რომელიც აგვისტოს ომის დეტალებს გაიხსენებს:

— პროექსით სამხედრო მფრინავი ვარ. 1996 წელს დაუპირაფრე საუიაციო ინსტიტუტში საფრენოსნო განხრით და მას შემდეგ 12 წელია დაფერინავ. 2006 წლიდან **მი-24**-ის ეკიპაჟის მეთაური ვარ.

— ომის დაწყებამდე თქვენს ნაწილში რა ვითარება იყო?

— განსაკუთრებული არაფერი ხდებოდა, ყოველდღიური მუშაობა მიდიოდა. მართალია, ვიცოდით, რომ ცხინვალის რეჟიმში დაბრუნებული ვითარება იყო, მაგრამ არაფერს გვეცნო, რომ საქმე ფართომასშტაბიან სამხედრო მოქმედებაზე შედიოდა. 7 აგვისტოს, შუაღამისას, ნაწილში განგაში გამოცხადდა და ვველას დისლოკაციის ადგილზე ხასწრაფოდ გამოცხადება გვიბრძანეს. მე ჩემს ეკიპაჟთან ერთად სენაკის

სამხედრო ბაზაში ვიყავი. 8 აგვისტოს, გამთენიისას, სამი **მი-24** აღექსევიდან კასპის ახლოს გადაფერინდა, დღის მორე ნახევარში კი, 5სი-სივის, სენაკიდან კიდევ სამი მანქანა დაექსევი მათ შორის ვიყავით მე და ჩემი ეკიპაჟიც. აგვისტოს ომში მე **მი-24**ბ-ზე, ეკიპაჟის მეთაურის რანგში დაფერინავდი. კასპის მახლობლად დროებითი საუკლე აეროდრომი მოქმედა. საბრძოლო გაფერნებიდან დაბრუნების შემდეგ აქვე ვიმარაგებდით სწევებს და ვფესებდით საბრძოლო კომპლექტს.

— როდის შესრულდა პირველი საბრძოლო გაფერნა და გქონდათ თუ არა ინფორმაცია რეჟიმში რუსეთის ჯარების ყოფნის შესახებ?

— პირველი საბრძოლო გაფერნა 9

აგვისტოს, დღის 10 სი-სივის შესრულდა. დაჯალეზაზე სამი შეუუღფერნისგან შემდგარი ჯგუფი გაფერინდა, მაგრამ მალე უკან მოაბრუნეს, — ცხინვალის მახლობლად რუსული თუიომფრინავები გამოწინდნენ და ამიტომაც დაჯალეზაზე შეუუღფერნების გაშეება აღარ გარისკეს. რეჟიმში რუსეთის ჯარების ყოფნაზე ზუსტი ცნობები არ გვექნია. მხოლოდ ის ვიცოდით, რომ 8 აგვისტოს გამოეჩინას ქართულმა მოიერიშეებმა ერთი საბრძოლო გაფერნა შეასრულეს, სამიხე რუსული ჯგუშანიკოლონა იყო.

— როდის შედგა შემდგომი საბრძოლო გაფერნები?

— მეორე საბრძოლო გაფრენა 9 აგვისტოს შუადღისას შესრულდა. დაჯილდებულ ექვსეულ შვეულმფრენთა გაფრენით, მაგრამ ამჯერადც სამხრეთის ზონაში მტრის საფრენი აპარატების გამოჩენის გამო უკან დაეკაბრუნეს. დაჯილდებიან 15-20 წუთის შემდეგ კი კვლავ საბრძოლო დაჯილდებულ გაფრენაზე გაემართნენ. მესამე გაფრენისას, ისევ როგორც პირველი ორის შემთხვევაში, სამხრეთის ცხინვალის შესასვლელთან მდებარე ასფალტის ქარხნის მიმდებარე ტერიტორია წარმოადგენდა. არსებული ინფორმაციით, აქ მოწინააღმდეგე იდობადი ცოცხალი ძალა იყო კონცენტრირებული, რომელიც ჩვენს სახმელეთო ჯარებს უტყდა. ექვსეულ შვეულმფრენი პირველივე შესვლისას გადავიდა შეტევაზე. იქაურთა კარგად „დაჯამუშავე“ და კასპის მახლობლად მოწყობილი აეროდრომზე დაებრუნდით. იმ დღეს, ისევე როგორც 10 აგვისტოს, ახალ საბრძოლო დაჯილდებულ გაფრენის ბრძანება არ მოგვიღია. 11 აგვისტოს, საღამოს 15:00-სთვის, მთელი საბრძოლო დაჯილდებულ გაფრენით. ისევე მხნადიდან ვაირანისკენ რუსული სახმელეთო კოლონა მიდიოდა და უნდა გაგვეჩვენებოდა. როცა მივუახლოვდით, კოლონა სულ სხვა მხარეს, სოფელ ფხვინისკენ მიდიოდა, მისი წაწილი კი სოფელთან მდებარე ხიდზე გამოდიოდა, როდესაც დავარტყით. კოლონას „უზა“ მოუძლიდა, უკან ურალი-ს ტიპის სატვირთო მანქანა და ქვეითა საბრძოლო მანქანა მოკეცდნენ. ცეცხლი პირველად წვრილ ამ სამ მანქანას გაუცხვინათ. ჩვენ კოლონის სქემით ემოქმედებით და როდესაც ჩემი სროლის ჯერი დადგა, კოლონის ოფიცერი მანქანებს უკვე ცეცხლი ვყოფდა, მაგრამ ურალი-სკენ უმართავი საუბრითი რაეკტების ერთი ზალაბი მაინც გაუშვა, მეორე ზალაბით გაშვებული რაეკტები კი უკვე ხიდის ქვეშ აფეთქდა. როგორც შემდგომ შეიტყვე, ხიდის ქვეშ რუსი ქვეითები იმალებოდნენ, რომლებმაც კოლონაზე ჩვენი ავირის შემდეგ თავისი მანქანებისა და ტექნიკის მითრევა დაიწყეს. კოლონაში არსებული ჯავშანტექნიკიდან პირადად მე მხოლოდ თავში მომავალი ქვეითა საბრძოლო მანქანა დაფინანსე, მაგრამ როგორც სხვა შვეულმფრენების ეკიპაჟებმა მითხრეს, მათ რუსული ტანკებიც დაუნახავთ. როდესაც მტრის ცეცხლს 2000-2500 მ-დან უხსნი, ძველია სამხრეთის ზუსტი გარჩევა. გარდა ამისა, საბრძოლო გაფრენისას 100%-ით კონცენ-

ტრირებული ხარ, როგორც ეკიპაჟის მეთაურს პასუხისმგებლობა გვეისრება ეკიპაჟსა და შვეულმფრენზე, თანაც Ми-24-ზე არ არის დაყენებული ფოტოკონტროლის საშუალებები, რომელთა წყალობითაც ფრენის შემდეგ სამხრეთის განადგურებაზე შეიძლება დაპარაკო. როგორც შემდგომ გავიგე, ფხვინისთან ჩვენი ჯარი იყო განთავსებული და რუსული კოლონა მის განადგურებლად მიდიოდა.

— რა სახის შეიარაღება გქონდათ და თუ იყენებდით მართლაც ტანკსანიანადმდეო რაეკტებს?

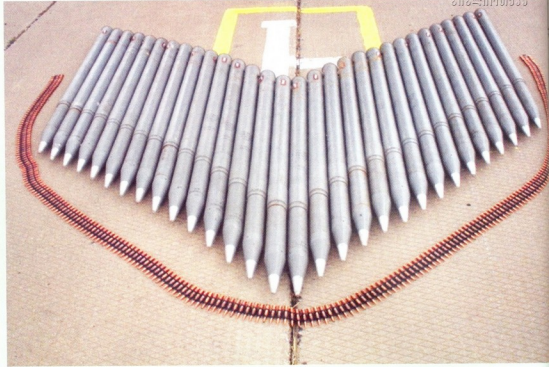
— თითო შვეულმფრენს C-8 ტიპის 80 მმ-იანი უმართავი საუბრითი რაეკტების გამწვება 68B20-ის ტიპის ორი-ორი ბლოკი მიჰქონდა. თითოში ამავე ტიპის 20 უმართავი რაეკტი თავსდება. Ми-24-ს ოთხი ასეთი ბლოკის წაღება შეუძლია,

თითოეული 123კგ-ს იწონის. ამას დაუმატეთ 40 რაეკტის წონა. საბრძოლო გაფრენებისას მინიმალურ დასაშვებ სიმაღლეზე ემოქმედებით და ზოგჯერ 10 მ-ზე დაფრინავდით დაბალ სიმაღლეზე კი ზემდეტი წონის გამო სამანერო შესაძლებლობები საკმარისად იკლებს. ამიტომაც ორი-ორი ბლოკით, მასის შემცირებისა და მანერირების გაზრდის ხარჯზე დაფრინავდით. რაც შეეხება მართლაც ШТУРМ-ებს, საბრძოლო გაფრენებს ჩვენ მათ გარეშე ვახრულებდით. გარდა ამისა, მოდიფიკაციიდან გამოდინარე, Ми-24 შეიარაღებულია ორლულიანი 30მმ-იანი ქვემეხით ГШ-30 ან ოთხლულიანი 12,7მმ-იანი ЯКБ-ით.

— რა ტანკებით მოქმედებდით და სრულად იყენებდით თუ არა არსებულ საბრძოლო კომპლექტს?

მაიორი გოდერძი ელიოზაშვილი სტაფორებაზე ამერიკაში

ოთხი საბრძოლო გაფრენისას მტერს C-8 ტიპის 480 ცალი უმართავი რაკეტა ვესროლივ

— რა თქმა უნდა, სრულად ვიყენებდით. Б8В20-ის ტიპის ბლოკიდან რაკეტების გამოშვება 8, 16 ან 32-რაკეტიანი ზალით შეიძლება. ექვსეუ შეუქმდებოდა ეკიპაჟებს ზალში არსებული რაკეტების რიცხვი 32-ზე ჰქონდა დაყენებული, მაგრამ ამ შემთხვევაში გასროლილი რაკეტების რაოდენობა იმაზეა დამოკიდებული, თუ რა ხანგრძლივობით დააჭერს თითხ შეიარაღების ნივთების ოპერატორი გასროლის დღეაკ. რისკის შესამცირებლად სამიზნეზე პირველივე შეხვლიდან გაუდოდი და ამიტომაც მეორე წრისთვის რაკეტებს აღარაჟინ ინახავდა. რაკეტებს 2000-2500 მ დისტანციიდან ვუშენდი, 800-1000 მ-დან კი ქვეშეების ან ტყეაი-ფრქვევების ცეცხლს ვესხნიდი ამ უკანასკნელთა საბრძოლო კომპლექტს ბოლომდე არ ვხარჯავდი და უკანა გზაზე, ყოველი შემთხვევისთვის, დასაზღვევად ვიჭოვებდი რაც შეუძება მოქმედების ტაქტიკას, კოლინით მინიმალურ დასაშვებ სიმაღლეზე ვმოქმედებდი ამ დროს ყველა შეუქმდებოდა ერთ ხაზზე მითრინავს. ოთხეუ საბრძოლო გაფრენისას ჯგუფი ამ სქემით მოქმედებდა. კოლინაში ჩემი მანქანა მესამე იყო. კოლინის პირველი მანქანის მიერ ცეცხლის გახსნის შემდეგ, ის

გვერდზე უხვევს და საქმეს მის უკან მტერი ეკიპაჟი აგრძელებს. მწობრში მანქანებს შორის არსებული დისტანცია 800-1000 მ-ს შეადგენდა. ასეთი სქემის გამოყენებისას ერთ წერტილში ცეცხლის მაქსიმალური რაოდენობის კონცენტრირება ხდება. შეტევიდან გამოსვლის შემდეგ ისე დაბლა ვუშვებოდი რომ პრაქტიკულად ხეების თავზე მედიდიდით, 250-280კმ/სთ სიჩქარით.

— იყენებდით თუ არა თვადივით და ჰაერსანიონაღმდეგო საშუალებებს?

— ექვსეუ შეუქმდებოდა (ერთის გარდა) ეკრანულ-გამოსაბოლქვე მიწ-ყობილობები იყო დაყენებული, რომ-

ლებიც საქმინდან გამოსული ცხელი ჰაერის ტემპერატურას ამცირებს. გვექონდა АСО-2В-ს ტიპის სიბოური ხაფანგების ოთხ-ოთხი კაცეტა და Адрос-ები, რომლებიც საბჭოთა Липა-ს გაუქმობსებული ვარიანტია. არც ერთი საბრძოლო გაფრენისას გადასატანი სახენითი-სარაკეტო კომპლექტები ჩვენთვის არ დაუშენით 9 ავეისტოს, შესამე საბრძოლო გაფრენისას, ბოლო, შეექვს შეუქმდებოდა ვუმბარსატყორცნი ესროლეს, საბედნიეროდ ვუმბარა ჰაერში, შეუქმდებოდა ვუმბარსატყორცნი აფეთქდა, როგორც ჩანს, გასროლა სპონტანური იყო ან მსროლელს არ ჰქონდა სათანადო მო-

თქვნი

თქვის გაღანაგვების კლინიკა

თქვის ავღანაგვანი მინერაგვების საანოთხორცო საცხვარაგვების -ISHRS- ვაგვნი

მინავალუღანანი გაგვოღმღაგა, ხარისხი, გარანტირეპაული შეღაგაგა

ფოღანაგვანი გაგვოღმღაგაგა მინავალუღანანი საცხვარაგვების საანოთხორცო საცხვარაგვების

ტელეფონი: FOX- ანოთხორცო, ვაგვანისა და ვაგვანის გაგვოღმღაგა

თქვის გაღანაგვანი გრეცეღმღაგა 2-3 საათი უგვოღმღაგა

გაგვოღმღაგა თქვნი ანოთხორცო თქვნი და ან ცხვანი

კონსულტაციები უგვანისა და ანოთხორცო

მინავალუღანანი: ქ. თქვნი, ტელეფონი: ქ. № 27 ტელე: 25-37-39; 37-50-89; 899-53-07-10

www.talizi.ge www.talizi.net www.talizi.com

მხადება. II ავეისტოს, მეოთხე საბრძოლო გაფრენისას, შეტყევიდან გამოსვლის შემდეგ ძლიერი სროლის ხმა გაევიგო. საგარაულოდ, რუსული 3Y-23-2 ან ДШК იყო, მაგრამ არც ერთ შეველმფრენს არც ერთი საბრძოლო გაფრენის შემდეგ ერთი ნატყევიარიც კი არ ჰქონდა. სამიხნეებამდე პირველ სიბურხაფენგებს 2-3კმ-ში ვისროდი და შემდეგ უშუალოდ შეტყევისას, გამოსვლის მერე თავის დასახლევად ზაფანგებს უფრო ინტენსიურად ვიყენებდი. რა თქმა უნდა, ეკრანულ-გამოსაბოლქვი მოწყობილობები, АСО-2В და Адросები ზრდის გადარჩენის შანსს, მაგრამ მხოლოდ განსაზღვრული პროცენტული რაოდენობით, დანარჩენი მხოლოდ შენე და შენს ეკიპაჟზეა დამოკიდებული.

საგარაულოდ ეს რუსული „ურალი“ ქართული Ми-24-ების მსხვერპლი მეოთხე საბრძოლო გაფრენისას გახდა

სახმელეთო ჯარებთან შეთანხმებით მოქმედებით?

— დაიხ, ინფორმაციას სამიხნეზე სახმელეთო ჯარები ვეაწვდიდნენ. ფრენების ხელმძღვანელს ყოველთვის თან ახლდა ქვეითი ჯარისკაცი, რომელიც საჭიროების შემთხვევაში კორექტივებს იძლეოდა, ვეაძლევდა სამიხნის პორდინატებსაც. ომამდე იქაური ადგილმდებარეობა ვეედა ეკიპაჟისთვის უცნობი იყო და ამიტომაც სამიხნის აღმოჩენა რუკითა და წინასწარ ცნობებით ორეგტირებით ხდებოდა.

მეორე საბრძოლო გაფრენისას, სანამ უკან მოვებრუნებდნენ, დავინახე, როგორ მოხედა რუსულ Су-25-ს სახენიტო რაკეტა. რა ბედი ჯერა იმ თვითმფრინავს, არ ვიცი. არც პარაშუტის გუმბათი დამინახავს. დაახლოებით 1500-2000 მ სიმაღლეზე მიფრინავდა. უშუალო კონტაქტი რუსულ საფრენ აპარატებთან არ გვექონია. ჩვენ და ისინი სხვადასხვა სიხშირეზე მოექმედებოდა.

ლამე რატომ არ დაფრინავდით?

— ღამის პირობებში მოქმედებას თავისი სპეციფიკა აქვს და ამისთვის მხოლოდ ღამის ხედვის სათვალევები საკმარისი არ არის. ჩვენს ეკიპაჟებს ღამით მოქმედების საკმარისი გამოცდილება არ გააჩნდათ და ამიტომაც დღის მხოლოდ ნათელ პერიოდში ვმოქმედებდით.

თუ გქონდათ პარაშუტები და პირადი იარაღი?

— ისე დაბლა დაფრინავდით, რომ ჩამოვადების შემთხვევაში პარაშუტის გამოყენებას აზრი არც ჰქონდა. გარდა ამისა, Ми-24-ს არც კატაპულტა აქვს, რომ ასე იძლიად ამოხტე. ამ საკმეში დიდ

სირთულეს მხიდი ხრახნი ქმნის. როცა 10 მ სიმაღლეზე მიდიხარ, არა აქვს მნიშვნელობა, გაქვს თუ არა პარაშუტი. პირადი იარაღის სახით ვექსვე ეკიპაჟის წევრებს АКС-74Y-ს ტიპის კალაშნიკოვის ავტომატი და Макаров-ის ტიპის პისტოლეტი ჰქონდათ.

როდის მიიღეთ საბრძოლო მოქმედებების შეწყვეტის ბრძანება?

— II ავეისტოს, მეოთხე საბრძოლო გაფრენიდან დაბრუნების შემდეგ, საწვავი და შეიარაღების კომპლექტი შეფუჯეთ. 20-30წთ-ის შემდეგ კი საბრძოლო მოქმედებების შეწყვეტის ბრძანება მოვიდა

და თბილისთან ახლოს გადაფრენა გებრძანეს და მას შემდეგ დავალებზე წავლის ბრძანება აღარ მიგვიღია.

ავეისტოს ომში ჩვენ ოთხჯერ გაფრინდით საბრძოლო დავალებზე, მაგრამ შეიარაღების გამოყენება მხოლოდ ორჯერ მოვახერხეთ.

როგორც რგოლის მეთაური, როგორ ფიქრობთ, შეველმფრენებმა გაართვეს თავი მათ წინაშე დასმულ ამოცანას?

— რა თქმა უნდა, საბრძოლო დავალებში 100%-ით შესრულდა. იმ ორი გაფრენისა კი მტერს დიდი ზიანი მოუყვეთ.

თიემურ კულუზაშვილი

სუსში სუსის პლიერი არჩევანი — ოფიციური სამსახური მდივანობაში

**ნანა ცხადაძისა და ნანა ბასლანძის, ქალი-სამხედროების
გმირობა საქართველოს მთავრობამ ოფიციალურად
აღიარა და თანაც სახელმწიფო ჯილდოებით - მედლით
„საბრძოლო დამსახურებისთვის“.**

ორივეს დიდი სამხედრო და სამედიცინო გამოცდილება აქვს. 2008 წლის აგვისტოს ომის დროს 42-ე ქვეითი ბატალიონის სამედიცინო ნაწილში ორაციონალურად დასწრით სამედიცინო დახმარების გასაცემად მეთაურის ბრძანებით ცხინვალში გადაისროლეს. ცალ ზელში სამედიცინო ჩინთა ეკვიპაჟი, მორეში — იარაღი. სანამ სამედიცინო ბატალიონის წევრებს სანგრებში დაჭრილები ჩაიყვანდა, თანამებრძოლებს უსაფრთხოების დეურეთანს უკეთებდნენ, შემდეგ კი დაჭრილებს ჭრილობებს უშუშებდნენ. პროფესიული მოვლების შესრულებისას ორივე მდივანი დაბრუნდა მშვიდად.

ნანა ცხადაძე: — ამჟამად 42-ე ბატალიონის ქვედანაყოფის სერჟანტი, სამედიცინო პუნქტის უფროსი ვარ. დავამთავრე სამედიცინო უნივერსიტეტი, ექიმი-ფრამაცევტის სპეციალისტი ერთ-ერთ საუკეთესო ფორმად დაჯილდოვებული ვარ. მოვანიჭებთ კი მისი რწმენით საქართველოს შეარაღებულ ძალებს მშვიდად კონტრაქტორად. 2006 წელს მძასთან, სერჟანტ ზვიად ცხადაძისთან ერთად, კოჯორის საცდინო-სამხედროების ბრიგადის შემადგენლობაში ვირიცხვობდი. შერე ერეკლე, ბაქუბაძე, წითელ ხელში 7 თვე ვიმსახურე. ერთიდან რომ დაბრუნდებ, მესამე

სამხედრო ბატალიონში გადავიდა და ცხინვალის რეგიონში ექიმის მოვლების შემორულებლად წვედი. იქ 8 თვე ვავტარებ, კარვში ვცხოვრობდი ასე რომ, სულ 5-წლიანი სამხედრო გამოცდილება დამიგროვდა. ამ წინს განმუშავდა ვეფხე — ვაჭრისა და სწავლებას გადიოდი, — ვსწავლობდი სამხედრო-სამედიცინო საქმეს, რომელიც სამოქალაქო მედიცინისგან განსხვავებულია. აგრეთ, ქვედვი, სერჟანტი, — სულ მთლიანი გეგმინდა, როცა აგრეთვე ჩვენი ჯარისკაცობთან ავიდოდით, მათთან ერთად ბლინდავებთან ვავტარებდით ერთიან ჩვენს დაკარგულ ტერიტორიებს. სამხედრო ბატალიონიდან დაბრუნების შემდეგ ჩვენი ბატალიონი კრწანისისა და ვაზიანის პოლიგონზე გადიოდა სწავლებას.

მასხურს, ცხინვალის ომის დაწყების წინადადეგ, ჩვენი ნაწილი ახალი თანამშრომლობით მუშაობდა და სწავლებები რომ დაავითარებო, გადავწყვიტეთ, გავცნობა რუსეთთან „ორთაგალაში“ ადგილმდებარეში. შტაბის ყველა წევრი იქ იყო. ქალბინებში მხოლოდ მე და სერჟანტი ნანა ბასლანძე ვიყავით. რომელიც ამჟამად ჩვენი ბატალიონის სამედიცინო ოცეულის მეთაურია. სურდა ჩვეულებრივ ქართული ტრადიციისამებრ წარმართა. როცა სამშობ-

ლოსიყვის დაღუპული ბიჭების მოსაგონარი სადღესასწაულო წარმოიტყვეს, ვერც კი წარმოვიდგენდით, რომ რამდენიმე დღეში საომარ მოქმედებებში ჩავერთებოდით და იმ პატარა სურფიდან ოთხი წევრი სამშობლოსთვის თავდადებულია სახს შექმნავენ.

— ცხინვალში დაიღუპნენ?
— დაახ... მასხურს, რესტორანში ერთ-ერთმა მუხიკოსებმა სთხოვა, აუზაზეთის ომისადა მიძღვნილი სამღერაო ემღერათ, რომელსაც ინგა ბერამე ასრულებს შეიღობა ერთად (თუ არ ვეცდები, „სისხლისსფერი მზა“ ჰქვია). ემღეროდით ჯერ კიდევ ფეხზე ვიდგეთო, როცა საითიდალ დავიერეკეს. — განგაშია და სრული შემადგენლობით ვაზიანის სამხედრო ბაზაში გამოცხადდითო. სადღესასწაულო ტრანსკეპლში გამოყოფილები პირდაპირ ვაზიანის ბაზაში გავცვივდით რამდენიმე ხანში უკვე საბრძოლველად მზად ვიყავით და 8 აგვისტოს დღით ცხინვალში წავედით. წინ საბრძოლო ქვედანაყოფები მიდიოდნენ, რომელიც, როგორც წესი, უკან სამედიცინო ნაწილი მაჩვენებდა. მე და ჩემი მეგობრები მის შემადგენლობაში ვიყავით ის დამი ანეკდოტი გაუთხრონ, 8 აგვისტოს დღით კი 42-ე ბატალიონში უკვე დავალებები მიიღო. ჩვენი სამედიცინო ნაწილი მეთოთ ქვეით ბრიგადას, რომელიც ზეთავრეთისკენ მიდიოდა, უკან მაჩვენებდა.

— სოფელი დაუბრუნებლად გაიარეთ?

— არა, ჩასაფრებულია მოგერიება გვიწვედა, მიუხედავად იმისა, რომ სამედიცინო ნაწილი საბრძოლო კოლონას ფუნქციის უკან მაჩვენებდა. მიჯარი საქმე ვავითრებდი იყო, გზა ვაფრენდა და ჩვენ უკან „პაქელებს“ მივყვივით მანქანაში წინ მე ვავიქვით, უკან კი ნანა ბასლანძე და უცხოური ლეიტენანტი ზურაბ ბეგიაშვილი ისხდნენ. უკეთ ბეგიაშვილმა იყვირა, მანქანა ვაჩერებდი, მიტოვებულ სახელში ფრდა შეერხა და მგონი, მტერია ჩასაფრებული. ამის ოქმა იყო და სრული ავტოტექსი. მანქანებიდან სასწრაფოდ ჩამოვივდი და სასალონო ცეცხლს ვავსებდი. რამდენიმეწუთიანი ომობრივი სროლის შემდეგ მტრის შეტყვა მოვიკერიეთ და გზა ვავტოვებდით. ტყუპი, ტყუპი ამ მანქანის საბურჯი დავიკვივინა, გამოეცვივო და ისევ გზას ვავიქვით გზა-

დაზა დაჭრილები გვეხვებიან, სამოქალაქო პირები იყვნენ. სამედიცინო ჩანთა, იარაღი ავიღე და მანქანიდან გადავხტი, ნანა ბასლანძე უკან მომხდვდა. ამ დროს ზურაბ ბგვიამშვილი მჭარდა და ნანას უყვარა, დაბრუნდი, მე მივხეჯეო. ზურაბი თვითონაც ექიმი იყო. ნანა არ დათანხმდა და დაჭრილებს ვაქციე. მე კი, არ ვიცე, როგორ მოახერხა, მით უფრო, ერთ ხელში იარაღი და ჩანთა შეჭრა, გავმანათლებლე მეცეცე, დამეყო ხელი, მანქანაში ჩამავლო და მძღოლს უბძანა, უკან გაიყვანო. ვიყვირე: — გაიყვანე, არაა მძღოლი და დაჭრილებს ვაქციე. მე ვინა, ვის უნდა დამირჩალებოდა. ამასობაში დრო ვიხლეო, მანქანიდან ჩამოვხტი და ზურაბს გადავხტი. მე შენ არ ვგემორჩილები, ექიმი ვარ და ჩემს მთავლობას ვასრულებ-მეთოქი. მხოლოდ იმის თქმდა მოახერხა, გავი ხარო.

— დაჭრილები ქართველები იყვნენ?

— არა, ოსი დედა-შვილი იყო. დედა გვეყვებოდა, შვილი არ მომიკლათო. ნუ გეშინათო, გადაგარეხნით-მეთოქი, ვუთხარი. ჭრილობები გადავუხეეთ, დამავიწებელი დეკალკინით და მელიკამენტებიც დავუტრეოთ როცა მკვიდრილი, მეთაურებს ქუჩეებში დანდნენ, ექიმებიც დაგვეტრეოთ, მოგვხედავიანო.

ჯერ კიდევ რთაოგროვებო ვიყავი, როცა ხელის ტაფისადაგურეუ მუვიელ შეტყობინება. ასეულის მეთაური მიბრძანება, ცხინვალთან დაჭრილები გამიიყვანათო.

საბრძოლო კოლონას გავუსწრით და წინა ხაზზე გავიდით. იქ ნამდვილი ჯოჯოხეთი დაჭრილებდა, ტყვიანი სეტყვა მოდიოდა. ყველა ტიპის იარაღს ისროდნენ, როგორც მსხვილკალიბრიანს, ასევე ავტომატებს. ცხინვალის მისადგომებთან, ტყის განაპირას, იქ, სადაც ქალაქის ტრაფარეტი დგას, საუელე-სამედიცინო პუნქტი გავხსენით ამ დროს ტყეში პოზიციები ჩვენს მებრძოლებს ჰქონდათ დაკავებული.

— ეს ყველაფერი 8 აგვისტოს ხდებოდა?

— დაახ, ჩვენი 42-ე ქვეითი ბატალიონის ერთ-ერთი ასეული უკვე ცხინვალში იბრძოდა. გვიხაროდა, ბერი დაჭრილი არ გვეყვ-მეთოქი, მაგრამ სიხარული დიდხანს არ დაგვეცალდა, მას შემდეგ, რაც ბრძოლაში რუსული ავიაციის ჩაერთო, ვითარება შეიცვალა. მოვკვანებით შეგაპტყობინეს, რომ ცხინვალში ავტოგასამართი სადგური აფეთქებულა, ერთი ოფიცერი და მწკრივია, დაჭრილებიც ყოფილან და სასწრაფოდ უნდა გამოვეყვანა. სამედიცინო პუნქტიდან ქალაქში ტანკით უნდა შევსულიყავით. ამ დროს ვეაცნობეს, დაჭრილების რაოდენობა

გავიხარდაო. ერთი ეპისოდი მინდა გაიამბოთ: რამდენიმე წამის განმავლობაში ერთდროულად შეეჩერდით, — მე, ნანა ბასლანძე, ზურაბ ბგვიამშვილი და კიდევ ერთი ექიმი, ავთო ხოზრევანიძე. ერთმანეთს ვუბრუნდით. შენ დარჩი, მე უნდა წავიდეო. უცებ ფიქრმა გადავლეცა, — ნანა მარტოხელა დედაა, ორ ბიჭს ზრდის მართო, რამე რომ დაეპრობოს, მის შვილებს რა უშველებათ-მეთოქი; ავთოს 6 თვის ბავშვი ჰყავს, ზურა კი ოჯახში ერთადერთი ბიჭია და გერის გამგრძობელი, მტერი არეინს ჰყავთ მე კი გაუთხოვარი ვარ, ჩემს შშობილებს კიდევ ჰყავთ შვილი და ჯიბს, ისევე მე წავიდე-მეთოქი. სამედიცინო ჩანთა ავიღე და ჯავშანმანქანისკენ წავლე. ამ დროს ზურაბ ბგვიამშვილი გამაჩერა, — სად მიდიხარ, გვიო, ამ ცხურებაში ჯერ არაფერი გინახავს, მომავალი აქი უნდა შექმნაო (ზურა გებრუნდა დედა ბრძოლის ველზე).

იქ დიდხანს დამოკც არ შეიძლებოდა, სნაიპერისგან თავი უნდა დავკვეცო და დაჭრილებსაც უნდა მივშველებოდი. ერთი სიტყვით, ოთხზე ჩავეყვით ჯავშანმანქანაში და ცხინვალში წავედი ქალაქში ინტენსიური ბრძოლა იყო, მაგრამ როგორღაც მივადწიეთ იქამდე და დაჭრილები საწრებში ჩავიყვანეთ.

— მაგრამ ეს, ალბათ, ისე ადვილიად არ ხდება, როგორც მივეჭობ...

— არა, რა თქმა უნდა. დაჭრილებამდე გადასადგმელი ყოველი ნაბიჯი სიკვდილისთვის თვალბნე ჩახედვას უდრდა. ჯერ ბიჭები ვეაჩვენებდნენ, სად იყვნენ დაჭრილები, მათ პირველიად

სამედიცინო დახმარებას გავუწოდებდით. კომაში რომ ჩაყრდნილიყვნენ, სისხლდენას შეუწუებდით და გადასხმებს ვაკუეუთებდით. როცა ჩვენს ბიჭებს დაჭრილები მოთავსავლე პუნქტამდე მიჰყავდით, უსაფრთხოების დევიზებს ჩვენ უკეთებდით, — მიწინადავდებოდა ინტენსიური ცეცხლს გავუხსნიდაო...

როგორც კი ბრძოლაში რუსული ავიაცია ჩაერთო, დაჭრილებს რაოდენობა გავიხარდა. ამოსუნთქვის საშუალება აღარ გვექონდა, ცეცხლობით, როგორც სავეკუცითი მანქანებში ჩავყვსხა და გორის საზღვრო პოსტილისკენ გავკეცე. ჩვენ, ოთხნი, იქ დავმორდით ერთმანეთს, — ავთო ხოზრევანიძე და ნანა ბასლანძე სხვა მიმართულებით წავიდნენ, მე და ზურაბ ბგვიამშვილი კი იქ დავჩინეთ. სროლის მიუხედავად, ქალაქის ქუჩეებში დაჭრილებს ვაგროვებდით. ერთ-ერთ აფეთქებულ ავტოგასამართ სადგურთან შეტობის ნანგრევი იყო და იმას შევაყვრეთ თავი.

ქუჩაში სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა მიდიოდა, — არც ჩვენები უომობდნენ, არც მიწინადავდეგ წვევტლა ცეცხლს. საერაულდ, ექსპერტის სნაიპერი ამუშავებდა და სროლის გამაყრუებელი ხმაური იმხიდა. ცეცხლობით, შედარებით უსაფრთხო ვზა მოვკვებნა და როგორც ჩვენს სამედიცინო პუნქტამდე წავევტლა. უპირად დაჭრილი იყო მოყვანილი და უნდა მივკეცო. შენობიდან გამოდვით, მაგრამ ჩვენს პუნქტამდე ფერდობი იყო ასარბენი. სრული საბრძოლო აღჭურვილობა მქონდა და ხელში სამედიცინო ჩანთაც მჭებია, მაგრამ ცეცხლობ

ნანა ცხადიკი ცხასთან ერთად

დი, მოწინააღმდეგე ტრეიას გავტკეოდი და სწრაფად ამერბინა. ზურგს უკან გამუდმებული სროლა ისმოდა. როცა გავრბოდი, ვიდაც მამუკლის ძირს დაგდე-ბული ჩანთა შევინძე და მის ახალგაზ-დვინარე, ვითქურე, წვილებ, გამოგადგე-ბა-მეთქი.

სამედიცინო მამუკლის ჩანთა იყო?

— დახ, რომელიღაც ჩვენი ასეულის მეომრის იქნებოდა. ამ დროს ჩემ უკან ვიდაც ჯარისკაცს ტრეია ფეხში მოხვდა და წაფიფიხა. მოგებრუნდი და ბუჩქებ-ში შევადარიე. მძიმე ტრილობა არ პქონ-და, ბარძაყის არეში იყო დაჭრილი. სისხ-ლდენა შევუწერე, ამასობაში ჩვენი ბიჭუ-ბიც მოვიდნენ და სველე პუნქტამდე მივიყვანეთ. პუნქტში ნანა და ათო ჯერ არ იფენენ მისული, არც ზურა ჩანდა. მე დაჭრილებს ეახარისხებდი. ამ დროს თავზე რუსულმა თვითმფრინავმა გადა-გვიფიფინა და შირიახლოს ბომბი ჩამო-ავლო. აფეთქების ხმა ამ შეგვაზანზარა. ოდნავ მოშორებით ნაძენარი იყო. როგორც ჩანს, იქ ჩვენი მებრძოლები იყვნენ გამაგრებული და ბომბი მათ პოზიციას დაეცა. განწირული ხმები ის-მოდა, — სასწრაფოდ ექიმი გვჭირდებაო. ჩანთა და ავტომატი ავიდე და პარასეგნ

გავტეციე. ჩემს მისვლამდე დაჭრილ-ისთვის პირველადი სამედიცინო დახ-მარება უკვე გაწეათ. ჯარისკაცს დამოუკიდებლად სიარული არ შეუძლი. ის იყო, საცაცე უნდა მოეტანათ, რომ უეცრად ცა განათდა, იქაურობა გამ-ავრუებელმა ხმაურმა შეაზანზარა და მარცხენა მხარაში ძლიერი დარტყმა და აუტანელი ტკივილი ვგრძენი. იქაურო-ბა წამებში გაწითლდა და ჩემ თვალწინ ყველაფერს ცეცხლი წავკოდა. ტკივილ-ისგან შეტვორტანდი, მაგრამ ჯერ კიდევ ფეხზე ვიდექი. ვცდილობდი, პირი არ გამეღო, იმის აზრი კი მქონდა, რომ ალი არ ჩამეყლაპა. სანამ აფეთქების წნევა წამქცევდა, თვალწინ ნაკუწებად ქცეუ-ლი ჯარისკაცების კილოები და სხეუ-ლის ორგანოები ერთმანეთში აირია. ყვე-ლაფერი წამებში მოხდა, მაგრამ დანახ-ვე მაინც მოვასწარი და ეს მებსიყვანაში ჩამძრა. როცა წვიქციე, სამხინელი სიმძ-იმე ვგრძენი, ზურგზე გადაძეილი ფე-ჭუებისა და ნაძეების ტოტები და მისა დამ-ყვარა. მხოლოდ თავი მიჩანდა.

გონება არ დაგვიარავთ?

— არა... მარცხენა მხარი საშინლად მტკიოდა. თვალს რომ გავახილე, უამრავი ხელ-ფეხმოსწვეტილი სამხედრო შევინძე. მარცხენა ხელს ვერ ვგრძნობ-

დი, შემიძინდა, ვაითო აფეთქების წნეგამ მომამეფიფიფებო. მძიმე ხელე და ჩემ წინ ჯარისკაცის თავი ეგლო. რამდენიმე წამით ომისთვის შეუსაბამო სიწურე ჩამ-ოვრდა... სიკვდილის ისე არ შემინდოდა, როგორც დასახინებების, მაგრამ ახლა ამანვე ფიქრისთვის არ მეცვლა. თავში ერთადერთი აზრი მიტრიალებდა: როგორმე გამეღწეა აქედან, რადგან გარშემო ყველა მკვდარი იყო. იარაღს დავუწვეე ძებნა. ქალი ვიყავი და მტერს ხელში არ უნდა ჩავყვარდი. იმ წუთში არც კი ვიცოდი, რას გავაკეთოდი, ვა იყო. სანამ ტრეია და ძალია მჭეოფიფოდა, წინააღმდეგობას გავუწვედი, არ ჩავბარდე-ბოდი. უცებ ქართული ლაპარაკი შე-მოძებნა. მეზეხდი, ჩემზე იფენენ. ხელებს ვერ ვანძრევდი და ფეხებში მოვხარე გავძირეფიფიფი, იწებნ როგორმე შეშინწინ-მეთქი. კაპიტნები ლოლუა და ტორჩინა-ვა იფენენ, თან სერვანტი გოგობერიმე ახლდათ. ჩემი სამედიცინო ჩანთა ნაკუ-წებად იყო ქცეული, ლოლუა ამ როგორ-ღაც ერთი აშკულა ტკივილგამაფიფიფიელი იპოვა, რათა ჩემთვის ვენაში ნემსი გავეკეთებინა. მახსოვს, ვენჩუებუბოლი, დაწვენე და ისე გამოკეთე-მეთქი. მარცხ-ენა მხრის ძალი დამსხერეფიფი მქონდა (ნანა ნაიარეგს მიწვენებს. — ავტ).

დაცვის პოლიცია
www.spd.ge

ბინა + აგახაჯი = 135

თუ თქვანი სასოვრაპალი ბინა მდებარეობს თბილისში და დაცულია სინგლარაჰიით 836 მითრ, თქვანე ყოვალთმთირ სააბოანბო გაცასახას ოხლით 80 ლარს, ხოლო თუ თქვანი ახარაი მდებარეობს წყნეთში, საბურაგოში, ბონდისბი, ევანისბი, ოქროყანბი, ტახახალაბი, ბაყარინბი, გორაჯოში, ჰაკარინთბი, გონიოში ან სარაჰბი და დაცულია ახაკი სინგლარაჰიით - ოხლით 100 ლარს, რაჰ აგბი 180 ლარს ადრის.

თუ თქვანე ოსარგალაბთ 836ბი ახალი სარაჰიით "ბინა+ახარაი", თქვანე გარაჰალთ საბურაჰა ერთფროულად დარევათ ბინა და ახარაი 135 ლარად

დაგვიკავშირდით ნომარაჰა : **025**

და გილეთ დავაბაბიით იწფორგამა 24 საათის ბანგალაბოში.

როგორც მოთხუეს, ზონრეკინბიქე მძიმედ დაჭრილა...

„პალეკუსე“ გადამიყვანეს, სადაც სხა დაჭრილებიც იყვნენ. იმ წუთში სროლა მძინარებულად იყო, მაგრამ ძალევე განახლდა. სანამ გორამდე ჩამოვედი, გზაში რუსულმა ავიაციამ სამჯერ შემოვეჭრა და მანქანა ისე დაგვიზიანა, გამოცვლამ მოვაყვინა. დაჭრილა ბიჭების გვერით ვიწყო, სისხლისგან მოლიანდ სველი ვიყიო. მასივს, ბიჭებს ეჭუჭყუებოდა, — არ დამტოვიო, თუ წემს წაყვინას ვერ ახერხებო, აქვე მომკალიო, მტერს ტყვედ არ უნდა ჩაუვარდე-მეთოქი. საბედნიეროდ, ამასობაში სხვა მანქანა მოვიდა და გადაგვიყვანეს.

— ზურამ ბეგიაშვილიც გადარჩა?

— არა, ლეიტენანტი ზურამ ბეგიაშვილი მას შემდეგ არ მინახავს, არც მე და არც სხვა თანამებრძოლებს...

ნანდა ბახლაძემ, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სახმელეთო ჯარების IV ქვეითი ბრიგადის 42-ე ბატალიონის სამედიცინო ოცეულის სერგანტი, ექთანი:

— ექვსთიანი სამედიცინო კურსები ტრავმაში ვაჯირე, რის შემდეგაც კვივის ტრავმატოლოგიურ საავადმყოფოში ეჭუშობიდი, მერე კი საქართველოში ჩამოვედი და შეიარაღებულ ძალებში გააფორმე კონტრაქტი. ვიცილი, რომ იმში მოვილიდი და ძალიან მძიმე დღეები მგლიდა, მაგრამ მანც წყვიდი. იმამდე ცხინვალის სამშვიდობო ბატალიონში ვიყვიოთ და 6 თვე კარავში ვიცხოვრეოთ. მიუხედავდ იმისა, რომ წყნების თიახი იყო გამოვიფილი, საკუთარი თავისივინა და სხვებისთვისაც ამის დამტკიცება ვინხილდა, რომ ქალს დასკრებული მოეალოების პირნითადად შესრულება შეუძლია. მიწვიობაზე ზოგჯერ სიცხანაი გუდვილიდი, მაგრამ მჭებულებმა ერთი დღითაც არ გაუსულაფრო კარავს, სადაც მე და ნანა ცხადაძეს გვეძინა, დღიაობით ლოლები ევიდა. იმ ოივსა და სიცვევაში ყველადა სამხედრო მოსამსახურეობითან ერთად ვიყვიოთ.

ცხინვალის იმის დროს ბიჭები ხე-ღვიდენ წყენს თამბაქურას და უფორთაუდადებოთ იბრძოდნენ, დაჭრილები ტყვიელს კბლის კბლზე დაჭვრით ითმეზნენ, — ქალებმა როგორ უნდა გვაუფიბორო...

ნანასა და ზურას წესების შემდეგ, როცა ცხინვალის სასახლელოთან დაჭრილების ევაკუაცია დაფიწვეოთ, ყველავერი წინასწარ გათივლიდა და მობინდურებული იყო. მებრძოლებს ჭრილობის სიმძიმის მიხედვით ვახარისხებდიოთ. ზოგის ჯანბრთილობის მდგომარეობა საყველდ სოსპიტალს არ ექვემდებარებოდა და

ბირდაბირ გორში ვაგზნვიდიოთ. ინტენსიური სროლის გამო ბრიგადის „ამბულანსებმა“ ოდნე დივივიანეს. გადაეწვიეტი, დაჭრილები საკუთარი ძალებით უნდა გადაგვერინა და ანგვემდე ჩამევიანა. ნებათაუ სერანტ ვიორვი ძებისამვილისიგან ავიდე და ბიჭები „პალეკუსე“ მოვიათვიე. საევაკუაციო მანქანის ბორტზე იმით ვსხანდიოთ, ვინც შედარებით მსუბუქად იყვნენ დაჭრილი და საჭირთების შემთხვევაში, იარაღის გამოყენება და თვდაცვა შეეძლიოთ, სხვებს შვიგნით ვითავებდიოთ. რადგან დაჭრილები მძიმედ იყვნენ და გზანაც სჭირდებოდათ სამედიცინო დხმებრება, მეც გავყვიე. ანგვემდე უნდა მომევიანა და უკან მებრტრუხებდიევი. ამ დროს ეპიურობას სნაიპერი ამუშეებდა და დამჭრა, მაგრამ ამის ვაახრებაც ვერ მოვასწარი, რომ რამდენიმე წუთში რუსულმა ბრიგადის იშეებმა გადაგვიყვინეს. როგორც ჩანს, წყენი სამედიცინო ნაწილი მზანამე ჰყვიდათ ამოღებულად და ბიჭები ჩამოვარეს. მანქანა ის იყო უნდა დაბრედიევი, მაგრამ ჩაჯვლიმა ვერ მოვასწარი. მივან სულ რამდენიმე ნაბიჯის მობრეობით ვივლიე, რომ ძლიერი ავიუტეხების ძაღამ სადღაც გადახვიდა, იარაღი დაგვარეკო. ბოში მანქანას მოხვდა და ბორტზე ვევიდა დაჭრილი დაილევა, შვიგნით მსხვიმნი კი, მძიმედ დაჭრილები, ვადარჩენი.

მე მარჯვინა ხელის კიდურზე ნაკერს ადგილობრვი გაუტკიავრებით მადებდნენ. ასეთ დროს საკუთარი სიცოცხლე ვიდას ახსვიდა, დაჭრილებს დარდი მქონდა, სისხლისგან დაიცლებიან-მეთოქი. ნეკა თითი მოთიანად დამსხვრეული (მანც შევიანბრუნე, იმის შემდეგ ცრუსახსარი ჩამიდეგეს), ორივე მკლავში კი ვამკლიო ჭრილობა მქონდა, ვერც ფეხს ეიმორნილვიდა. ახლა ხუბრობით ვიხსენებ ხოლმე, — როცა წემს გამოსევიანდა წყენი ვევიანაფივის კაბითანი მოვიდა და ხელში ამევიანა, კვილი დავიწვიე, მანდ არ შემეჭოთ-მეთოქი, ის კი გაბრზუნდა, ამის დროს ახლა ამ ვაგვანა ომში.

არადა, მტკიოდა და ამბიბომე ვევიროდი. ერთი სიტყვით, როგორღაც მთადწივი გორის სამხედრო ჰოსპიტალდე, სადაც მე და ნანა გვერდაივრედი ვიწვიეოთ მნახელებმა რომ მოვიდიდნენ, გვეჭურბოლდენ, აქაც ერთად ხართო.

— სამხედრო სამსახურს თქვენც აგრძელებთ?

— დაბ, მე არწვიოთ იმამდე გავიკეთე და აზრის შეცვლა არ ვაბარებ. ხშირად მეკითხებთან, ორი შვილი გვავს და რა ვინდიდა ომშიო. ძალიან ვგავს დედა, — იმბ ჯერ კიდევ 17 წლის წინ ვნახე, ჩემმა აუნახვით ომის მონაწილეა, დაიჭრა კიდევ. ასე რომ, სიკვდილის ფასიც ვიცი და სიცოცხლისაც, მე სამთიბლოს ვიცი-

და და ამით ვამაყობ. ვცდილობდი, მეტი გამეკეთებინა, რომ მერე არ ეთქვიოთ, ქალს რა უნდადა ომშიო. ტყვედ არ ჩავერდეზიდი, ბოლო ტყვისა წყვიფის დავიბრელებდი, რომ თავი მომეკლა. დაჭრილი საიცრად უწვიო ხარ, თავის იმელი დარა გაქვს და ამ დროს უნდა უნებურად მოიღის თითმკვლელობაზე ფიქრი.

იმ დღეებს რომ ვახსენებ, ვევირობ, რომ იმევეს ვავაკვირებდი. სეოდაურეობი ოსებს რომ ეჭმბრეოდიოთ, წყენი ბიჭები ვევირებოდიოთ, თვეწ აქ დარითი და წინა ხანზე წყენ წვალიო, მაგრამ ყველვის მახსოვდა, ჯარში ქალი და კაცი ერთად და ვევირებოდა, — მე წემს მოცილობას ვასრულებ და არ ვემბრძობდიოთ-მეთოქი, როგორ არ ვემბრძობდიოდი, მაგრამ ჩემს საქმეზე უნდა გამეყვიებინა, ის, რაც მე ეკლებოდა, რისთვისაც ავირინე სამხედრო სამსახური.

— თქვენი ბატალიონიდან რამდენი მებრძოლი დიღლვა?

ნანდა ცხადაძემ — 42-ე ბატალიონში 23 სამხედრო დაიღლვა და 58 დაჭრილი იყო, როცა ჩემი ნაწილის ჯარისკაცები მიერვაჯდენ და მეკითხებოდნენ, ნანა ვიყვიო, როგორ ხართ, თავის რწმუნა მემატკებოდა და ერთ რამზე ვიცნებოდი, რაც შეიძლებოდა, მალე ჩამევი სამხედრო ფორმა და თანამებრძოლებთან დავბრუნებუდიევი. ვინც სამხედრო მყავს და ბიამშვიობიც, მარცხში ამდე სამხედროფორმისან რომ ეხუდადი, ერთი სული მქონდა, ჩემიც ჩამეცვა... წელიწად-ნახევარი შეებულიდა გვეკვივონდა, მაგრამ ერთი წლის შემდეგ შეწვიეტივ და სამსახურში დავბრუნდი.

მრიერზე ბატალიონების გაბრძოლა ფიზიკური მომზადება

როცა ლაბარაკია კანადასა და მით უმეტეს, მის დედაქალაქ ოტავაზე, ბერის მშვიდი, უზრუნველყოფილი ქვეყანა და ასეთივე ქალაქი წარმოუდგენია. ასეთი შეხედულება სინამდვილეს ბევრად არ შორდება. ამ ქვეყნის სიმშვიდის უზრუნველყოფის დიდი წვლილი შეაქვს კანადურ პოლიციას, რომელმაც მძლავრი ბარიერი აღმართა დანაშაულის წინააღმდეგ, რითაც საიმედოდ დაცვა მოქალაქეები ნარკოტიკებით მოვაჭრეების, შეიარაღებული ფსიქოპათებისა და სისხლის სამართლის სხვა დანაშაულებიდან.

პრევენციული ზომების პოლიტიკა

პოლიუდური ფილმებისათვის დამახასიათებელი კადრები, — როცა SWAT-ის კიბეებზე შეიარაღებული პოლიციელები კარს შეაბრუნენ და წამში აპატომბენ დანაშაულს, სულ უფრო ხშირად გვხვდება კანადურ კრიმინალურ ქრონიკაში. შესაძლოა, ეს იმის გამო ხდება, რომ დანაშაულების პრობლემები სახელმწიფო დონეზე არასაკმარისად ეფექტიანად წყდება. ადგილობრივი პოლიციის შენარჩუნების ამიტომაც უხეობით მოქალაქეების დასაცავად უფრო გაბედულად, არასტანდარტულად და სოკავერ საკმაოდ მკაცრად მოქმედება.

ეს ყოველივე უპირველესად ქვეყნის დედაქალაქის სამართალდამცველ ორგანოებზე ითქმის. მიუხედავად იმისა, რომ აშშ-ის ან კანადის დიდ ქალაქებთან — ტორონტოსა და კვებეკთან შედარებით

ოტავაში დანაშაულების დონე დაბალია, დედაქალაქის პოლიციას გულხეველკრეფილი ჯდომა მაინც არ უწყევს. მათ შორის პოლიუარულია გამოითქმა „ავადმყოფობის თავიდან აცილება სჯობია, მის მკურნალობას“.

ოტაველი პოლიციელები დიდ ყურადღებას უთმობენ პროფესიონალურ მომხმადებლას და სამართალდარღვევათა გამოვლენის პროფილაქტიკას. იქნება ეს ქუჩის ნაკეთი დაბინძურება თუ ყანადური თაღისხმა მოქალაქეებზე.

ასეთმა მიდგომამ პოლიციას ტაქტიკური ოპერაციების წარმატებით ჩატარების საშუალება მისცა.

1976 წელს, მუნიციპალიტეტისა და მუნიციპალიტეტის ოლქის დერიდან ოთხი წლის შემდეგ, ოტავა-კარლტონის პოლიციის რეაქციულ სამსახურში ტერორისტთა მუქარის თაყიდან ასაცილებლად შეიქმნა „ტაქტიკური ჯგუფი“, რომელიც დღეს კანადაში ერთ-ერთ საუკეთესოდ ითვლება.

ტერორისტებთან ბრძოლა შეთავსებით

ოტავა-კარლტონის პოლიციის რეაქციული სამსახური მხოლოდის სხვა მსხვილი დედაქალაქების ანალოგიურ სამსახურებთან შედარებით მცირეა. იყენებს, მასში მხოლოდ 1000 პოლიციელი მსახურობს, რომლებიც საკმაოდ ფართო ტერიტორიაზე, სადაც მილიონზე მეტი კაცი ცხოვრობს, იცავენ კანონიერებასა და წესრიგს.

ჯგუფის შექმნის პირველ წლებში მასში ოფიცრები, როგორც ამბობენ, შეთავსებით მსახურობდნენ. ოპერატორების მოვალეობას რაზმში სატრანსპორტო პოლიციის თანამშრომლები და დეტექტივები ასრულებდნენ, მკვლევლების საქმეებს იძიებდნენ. მათ ასწავლიდნენ საუბრის საპოლიციო ოპერაციების ჩატარების ტაქტიკას.

ახალი სტაგუსი — ახალი მიდგომა

ოტავა-კარლტონის პოლიციის რეაქციული სამსახურის ტაქტიკურ ჯგუფში ირიცხება 34 ოფიცერი, მათ შორის ერთი ქალია. ქვედაპირდაპირ მიიღებენ მხოლოდ მისიზალისთვის პოლიციელთა რეკრუტინგს, ვისაც 4 წლის სამსახურის სტაჟი და სამაგალითი დახასიათებები აქვთ.

კანდიდატი უმდომარეობს მკაცრ შემოწმებას გადის, აბარებს სხვადასხვა ტესტს. გარდა ამისა, უნდა შეაგროვოს საკმაოდ მაღალი ჯაბიური ქულები ფიზიკურ მომზადებაში და გაიაროს რამდენიმე დრამაზორიანი ინტერვიუ, თუ რეპრეზენტატიული უკანანა პოლიციის ელიტიურ ქვედაპირდაპირ სამსახურის გაგრძელება.

კანდიდატების უმრავლესობა განითავსება ხოლმე, მაგრამ მათ ვინც პირველი ცდის შემდეგ ვერ მოხვდებიან ტაქტიკურ ჯგუფში, უფლება აქვთ კვლავაც ცადონ ესოდენ მძელი საკომოდო მართობის გავლა.

ელიტურ ჯგუფში ჩარიცხვის შემდეგ ყოველი კანდიდატი გამოცდილი ინსტრუქტორის მეთაურობით იწყებს ახალი პროფესიის ათვისებას. ახალბედებს ორი კვირის განმავლობაში საბაზო კურსის ასათვისებლად რამდენიმე კლასის გაყლა უწყის. შემდეგ კი მთავრად გამოცდები ჯგუფის ოფიცრებს ჩა-

ბროს. საბაზო მომზადების პროგრამა თეალისწინებს საგანგებო და ჩქაროსნულ სროლას; იმ მძველების გათავისუფლების ოპერაციებს, რომელიც ტერორისტებს მატარებლებში, ავტობუსებსა და შენობებში აკავთ და ტყვეებულნი; აგრეთვე თვალდაკავზე გადასულ ტერორისტთა და ემიგრირებულ გაუწინასწორებელი პირების ფსიქოლოგიურ დამუშავებას. ახალბედებს ოპერაციების ჩატარებას ასწავლიან როგორც ქალაქის, ასევე თვლის პირობებში.

უკანასკნელი პუნქტი განპირობებულია იმით, რომ ოტავა-კარლტონის პოლიციის რეგიონული სამსახურის მოქმედების არეალში შედის როგორც გარეუბნები, აგრეთვე სასოფლო-სამეურნეო საკარგოები.

პასუხისმგებლობის ზონები და განაწილება

გაუსული საუკუნის ბოლოს ტაქტიკურმა ჯგუფებმა დამატებითი დავალება იკისრა. მათი მოვალეობა ქვეყნის შიდა რეისებზე მოქმედი ავიაკომპანიების სამეზაფრო ზომადღებზე ტერორისტების თვალსმების აღკვეთა, შესაბამისად, მძველების გათავისუფლებაც. საერთაშორისო ავიაზანების თვითმფრინავებზე ტერორისტთა თვალსმების შემთხვევაში, თუკი დაინერს ოტავაში იძულებითი დაჯდომამ მოუწია, მძველების გათავისუფლება საარამო სპეცდანაყოფის ვეალება, რომელსაც რამდენადმე უცნაური დასახელება აქვს — აკვირთანებელი ოპერატორული ჯგუფი-2 (JTF-2). ქვედანიტების საერთო-ნაციონალურ დონეზე ვეალება ტერორისტებთან ბრძოლა. მასშტაბის მონაცემებით JTF-ის შტაბი და თვით ქვედანიტოფი ოტავაშია დისლოცირებული. გატაცებულ თვითმფრინავში მყოფი მძველებ-

ის გათავისუფლება ერთ-ერთი ყველაზე როლიად ჩასატარებელი სპეცოპერაციაა. ამიტომ ტაქტიკური ჯგუფის მებრძოლები მსგავსი ოპერაციების ელემენტებს ამუშავებენ და სწავლობენ JTF-ელ და კანადის სამეფო-საცხენოსო პოლიციის თანამშრომლებთან ერთად. ზმარად ისინი საერთო წვრთნებს ატარებენ როგორც ამერიკის შეერთებული შტატების პოლიციის ანალოგიურ SWAT ჯგუფებთან, ასევე ევროპული ქვეყნების პოლიციის ანალოგიურ ქვედანიტოფებთან ერთად. მათი ამოცანაა, დახვეწონ და სრულიან შესაბამისი წვეყნი და მოქმედების ტაქტიკა, გარდა ამისა, ცილილობენ, გათვართონ თვითნებ შესაძლებლობების ზღვარი. მსგავსი სწავლებები დაკავშირებულია უცხოეთში მფლენებებსა და მებრძოლების სხვადასხვა ქვეყნის სპეცდანიტოფებთან სტაჟირების გეალობან, რაც, თქმა უნდა, დიდ ხარჯს მოითხოვს. მუხუდებუდ ამისა, ოტავა-კარლტონის რეგიონული სამსახურის ხელმძღვანელობა დიდ ყურადღებას აქცევს ტაქტიკური ჯგუფის დაფინანსებას.

ოტავა-კარლტონის პოლიციის რეგიონული ტაქტიკური ჯგუფის სახელმძღვანელო დოკუმენტების თანახმად, ქვედანიტოფის პასუხისმგებლობის არეალში ხედება ყველა მძიმე დანაშაული, რომლებიც ამ ორ ქალაქში ხდება და ამ ექცევა სამეფო-საცხენოსო პოლიციის იურიდიქციაში (იგი ფედერალურ დანაშაულებს ებრძვის), არც ფოქ-2-ის პასუხისმგებლობის არეალში იჭრება ტაქტიკური ჯგუფი. ფედერალური ხელისუფლების ბრძანების თანახმად, ამ უკანასკნელს საგანგებო, სახიფათო ოპერაციების ჩატარება ვეალება. ტაქტიკური ჯგუფის ქვედანიტოფი დამოუკიდებლად

მოქმედებს, როცა ერთი საპატრონული პოსტზე, მეორე საგანგებო მომზადების პროგრამით სწავლებას გადის, მესამე ოპერაციითანი მზადყოფნის რეზერვაშია. სახელმძღვანელო პრინციპებიდან გამომდინარე, პოლიციის რეგიონული სამსახურისთვის სამი დონის სამშობუბა არსებობს, რომლის დროსაც მის მებრძოლებს იყენებენ. გათავისუფლებულია აგრეთვე თითოეული სიტუაციისათვის ცოცხალი ძალებისა და შეიარაღების გამოყენება.

პირველი დონე — გულისხმობს ისეთ ინციდენტს, რომელშიც მონაწილეობენ განსაკუთრებით სამიზნე დანაშაულები და პოტენციური სამშობუბას უქმნიან ოფიცრებს პატრულირების დროს. ასეთ შემთხვევაში ტაქტიკური ჯგუფის ხელმძღვანელი ქმნის ოპერატიული ტაქტიკურ რაზმს, რომელსაც არაღელვარული სპეცსმუალების გამოყენებით ბოროტმოქმედი მოქმედების დაკვეთა, მათი წინააღმდეგობის დათრგუნვა და საბოლოოდ დაპატიმრება ვეალება.

მეორე დონე — ინციდენტს, რომლის დროსაც ბოროტმოქმედები შეიარაღებულია და სახიფათოინ არიან და შესაძლებელია იარაღი პოლიციელების წინააღმდეგ გამოიყენონ. მსგავსი სცენარის განვითარების შემთხვევაში, სამშობუბის წყაროს ლოკალიზაციის მიზნით ხელმძღვანელობა ქმნის რაზმს, რომელსაც ამოცანის შესასრულებლად შეუძლია გამოიყენოს ხელთ არსებული ტაქტიკური და ტექნიკური საშუალების სრული არსებობა. მაგრამ ოპერაციის დროს რაზმს უნდა შეეცადოს, იარაღის გამოყენების გარეშე გაართვას ამოცანას იყო.

მესამე დონე — ბოროტმოქმედები შეიარაღებულნი და სახიფათოინ არიან. მათ უკვე გამოიყენეს იარაღი და დაიმოქრენენ, რომ პოლიციის ჩარევისთანავე გამოიყენებენ. მსგავსი სცენარი ყველაზე ვერავალია. ასეთ შემთხვევაში უპირველეს ყოვლისა განისახლებურება და მოინიშნება უსაფრთხოების პერიმეტრი, იწყება სახიფათო ზონაში მოხედრილი მოსახლეობის უმრავლესობის ევაკუაცია, გამოიძახებენ სასწრაფო დახმარებისა და სანიტარულ მანქანებს, საყადმყოფოების პერსონალს კი აცნობებენ საგანგებო მდგომარეობას და მოსთხოვენ მზადყოფნას.

მდგომარეობის მსგავსი განვითარების შემთხვევაში ოპერაციის შესასრულებლად იყენებენ ტაქტიკური ჯგუფის ორ მთავარზე რაზმს (თითოში 8 ჯარისკაცი) და 15-20 მს. უნდა, სწრაფობა ათეულს.

კვლე თოვპის საყვარელი გაზაფთი 1934 წლიდან

აფხაზეთში რუსები საზღვაო სივრცის კონტროლის სისპეას ქმნიან

„სობოლის“ ტიპის საპატრულო კატარღა

ავგისტო-სექტემბერში რუსეთმა ოკუპირებული აფხაზეთის საზღვაო საზღვრების კონტროლი საპაერო და საზღვაო საშუალებებით გააძლიერა.

აღლერის აერობირტში დაეშა რუსეთის სამხედრო-საპაერო ძალების რადიოელექტრონული დაზვერვისა და რადიოელექტრონული ბრძოლის თეიომფრანავი Ил-20, რომელიც აღჭურვილია გვერდითი დაკვრების „კოლას“ ტიპის რადარით, რადიოტექნიკური და ფოტოდაზვერვის სხვადასხვა აპარატურით. თეიომფრანავი სამგზავრო Ил-18-ის ბაზაზე შექმნილი და 1970-76 წლებში საბჭოთა ავიაციას 20-მდე Ил-20 გადაეცა.

ჰაერში ხანგრძლივი დროის მანძილზე დაფრინავს და დიდ ტერიტორიაზე სხვადასხვა საშუალებით დაკვირვებას ახდენს.

20 სექტემბერს საღამოს ოჩამჩირესთან დადგა და პატრულირებას შეუდგა რუსული სასაზღვრო-საპატრულო ხომალდი „ნეოროსისისკი“ ბორტი №043.

ჩენი დოსე: „ნეოროსისისკი“ (ექს МПК-291) პროექტი 1241ПЗ-ის მიხედვით სადამ პუტინის შეკვეთით აიგო და 1991 წლის ნოემბრის ბოლოს მზად იყო, მაგრამ საერთაშორისო სანქციების გამო ერაყამდე უკვ მიადნა, შუგ ზღვაში დაარჩა და 1996 წლის 24

ავგისტოს ნეოროსისისკის ცალკეულ საპატრულო ხომალდების ბრგავდას გადაეცა.

ხომალდის სრული წყალწყვა 495 ტონა, სიგრძე კი 57,6 მეტრია. სიწქარე 28 კანონს, ხოლო ეკონომიური 12 კვანძით ცურვის სიძორე 1600 ძალს შეადგენს.

აქვს ერთი 76 მმ-ანი ქვემეხი, ერთი ექვსელულიანი 30 მმ-ანი ავტომატი, 4X4 საზენიტო კომპლექსი ИГЛА, 2 რეაქტიული ბომბსატყორცი, 2X2 533 მმ-ანი სატორაჟედო აპარატი. ეკიპაჟი 41 კაცისაგან შედგება.

ოჩამჩირის მახლობლად ცურვის დროს „ნეოროსისისკის“ შეთაურის II რანგის კაპიტნის ფაიც შამედოვის თქმით, რუსი მუხღვაურები საერთაშორისო საზღვაო და აფხაზეთის კანონების მოთხოვნათა შესაბამისად იძიქმედებენ.

ეს კი ნიშნავს, რომ რუსი მუხღვაურები ე.წ. აფხაზეთის ტერიტორიულ წყლებში პატრულირებისას იმავე ფორმებსა და საშუალებებს გამოიყენებენ, რასაც შშობლიურ რუსეთში სამსახურის დროს მიმართავენ.

საქართველოს კანონების გვერდის ავლით აფხაზეთის პორტებისაკენ მიმავალ ნავსიმიერ საუკრო გემს ე.წ. აფხაზეთის ტერიტორიული წყლების 12-მილიან ზონაში რუსული სანაპირო დაცვის ხომალდები და კატარღები და-

იცავს და მისი დაკავების მცდელობა შეიძლება სერიოზულ ინციდენტში გადაიზარდოს.

გამორიცხული არ არის, რუსმა მუხღვაურებმა სამოქმედო არეალი კიდევ უფრო გააფართოონ და აფხაზეთისაკენ წამოსულ გემებს ესკორტირება ნეიტრალურ წყლებში გაუკეთონ.

რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის სასაზღვრო სამსახურის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტის უფროსის, გენერალ-პოლკოვნიკ ვიქტორ ტრუფანოვის განცხადებით, რუსეთის სასაზღვრო ძალები აფხაზეთის საზღვრებს (ზღვაზე 215 კმ, ხმელეთზე 98 კმ და მდინარეზე 39 კმ) მოლიანად აკონტროლებენ.

გენერალ ტრუფანოვის განმარტებით, რუსეთის სანაპირო დააკვებს ყველა იმ ქართულ ხომალდს, რომლებიც ე.წ. აფხაზეთ-საქართველოს საზღვაო საზღვრისა და ტერიტორიული წყლების დარღვევას შეეცდება.

ნებისმიერ ამინდში საზღვაო სივრცეზე რეგულარული დაკვირვება კონტროლისათვის გაიმართა და მუშაობის სახმელეთო სარადარო სადგურები.

ნოემბრის ბოლოს ოჩამჩირეში დასრულდება სასაზღვრო-საზღვაო დეიზინის ფორმირება, რომელიც ათამდე „სობოლისა“ და „მანგუსტის“ პროექტის კატარღით შეიქსება.

საუკვია, რომ რუსებმა ოჩამჩირის სასაზღვრო-საზღვაო დეიზინისათვის შუგ ზღვაში ათამდე „სობოლისა“ და „მანგუსტის“ პროექტის კატარღის მოგროვება შეძლონ.

მართალია, 18 სექტემბერს ნეოროსისისკიში რუსეთის სანაპირო დაცვის შუგ-ზღვიუ წლებს სასაზღვრო სამმართველოს სანაპირო დაცვის რაზმს „სობოლი“ №639 და „მანგუსტი“ №652 გადაეცა, მაგრამ ეს საკმარისი არ არის.

შიმდინარე წლის ბოლომდე რუსეთი აფხაზეთის საზღვაო სივრცის გაკონტროლების სარეგლასიონი სისტემის დასრულებას აპირებს, რომელიც თავის მხრე შუგ ზღვის აკვტორიის წყალზე და მდგომარეობის კონტროლის ერთიან სისტემაში იქნება ჩართული.

საზღვაო მესაზღვრეების გამოჩენით უკვე ისარგებლეს კომერციულმა სტრუქტურებმა და 17 სექტემბრიდან რუსეთსა და აფხაზეთის შორის სამკაზგრო-საზღვაო მიმოსვლა განახლდა.

დაცვა მუშავებს ფრთხილად თბომაველი „კრემის“ სიჭო-გაგარის რეისებს ასრულებს. მგზავრობის დრო 45 წუთია, თბომაველი 180 მგზავრს იტყვს.

2009 წლის ნაეიგაციის დასრულებამდე 4 რეისი შესრულებდა, ხოლო 2010 წლის მაისიდან ყოველდღიური რეისებია დაგეგმილი. მოსალოდნელია, რომ სეზონზე სიჭო-გაგრა დაახლოებით 150 ათას მგზავრს მოემსახურება.

მესაზღვრეების გააქტიურებასთან ერთად რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარი შტაბიდან გერცელ-და ინფორმაცია, რომ უსახსრობის გამო ოჩამჩირეში შავი ზღვის ფლოტის ბაზრების პუნქტის შექმნისათვის საჭირო საინჟინრო სამუშაოები არ დაიწყება. ჯერჯერობით ოჩამჩირეში ფლოტის სამსახურებმა მხოლოდ გეოდეზიური სამუშაოები შეასრულეს.

წყენს მდღიამი ხშირად რუსეთის სანაპირო დაცვა შავი ზღვის ფლოტთან არის გაიჯივებული, რაც არასწორია.

ერთმანეთისაგან განსხვავებული ეს რ სტრუქტურა შვიდილიან დროს აბსოლუტურად განსხვავებულ ამოცანებს ასრულებს.

შავი ზღვის ფლოტი თავდაცვის სამინისტროს დაქვემდებარებაშია და მისი დანიშნულება საგარეო საფრთხეებზე რეაგირებაა, რისთვისაც ხომალდები და კატარლები სხვადასხვა სახის სარაკეტო-საარტილერიო შეიარაღებას ატარებენ.

რუსეთის ფედერალური უშიშროების სამსახურის (საბჭოთა კვბ-ს მემკვიდრე) სისტემაში შემაველი სანაპირო

დაცვა საზღვაო საზღვრების დაცვას უზრუნველყოფს, ამიტომ მცურავ სამუალებებს მაღალი სიჩქარეებისა და მანევრულობის ხუნება მითხიხება და, ძირითადად, მკირაკალიბრიანი ავტომატური და სარტილერიო სისტემებით არის აღჭურვილი.

სანაპირო დაცვის ყველა ხომალდსა და კატარდას სპეციალურად კორპუსზე რუსეთის დროშის ფერების შესაბამისი აღნიშვნა და წარწერა **БЕРЕГОВАЯ ОХРАНА** უკეთდება.

უწყებროვი განსხვავების მიუხედავად, შავი ზღვის ფლოტი მოვლენებს გვერდიდან არ აკვირდება და მასში ჩართულია.

ფლოტის საბროლო ხომალდები (მეტწილად პატარა სარაკეტო ხომალდები და მტრალაგები) მონაცვლობითა და რეგულარულად ე.წ. აფხაზეთის ტერიტორიულ წყლებში რუსეთის დროშის დემონსტრირებას ახდენენ.

მიმდინარე წლის ზაფხულში ახალ ათონთან პატარა სარაკეტო ხომალდი „მტილი“ იდგა. ახლა აფხაზეთის სანაპიროსთან მტრალაგი „ვალენტინ პიკული“ უნდა კურსირებდეს.

კონფლიქტის შემთხვევაში შავი ზღვის ფლოტის ხომალდები მოვლენებში აუცილებლად ჩართუვებთან, მაგარამ იმედია, საქმე ასე არ გამწვავდება.

თეშურ ჩანახიძე

ჩანახიძე „სობოლის“ (პროექტი 12200) წყალწყეა 57 ტონა და სიგრძე 28 მეტრია, ხოლო მაქსიმალური სიჩქარე 47 კვანბია 40 კვანბით ცურვის სიშორე 500 მილს აღწევს. შეიარაღებაში შედის: 30 მმ-იანი ავტომატი AK-306 ან ორი 14,5 მმ-იანი ტყვიამფრეცივი ტუმბის დანადგარით ან 4 მართიად რაკეტა **Вихрь-ი**. კატარლის კორპუსი ალუმინისგან არის დამზადებული.

„სობოლის“ სერიის პირველი კატარაა შავი ზღვის მესაზღვრეებმა 2008 წლის ნოემბერში მიიღეს და იმავე წელს კიდევ ერთს მოვილიდნენ.

„მანგუსტის“ (პროექტი 12150) წყალწყეა 28,7 ტონას, სიგრძე კი 19,45 მ-ს შეადგენს. მაქსიმალური სიჩქარე 53 კვანბია, კონსოშიური სელთი ცურვის სიშორე 350-430 მილი. ავტონომიურობა 2 დღეს არ აღემატება. შეიარაღებაში შედის: ერთი 14,5 მმ-იანი ტყვიამფრეცივი ტუმბის დანადგარით ან ორი 7,62 მმ-იანი ტყვიამფრეცივი, ან სარაკეტო კომპლექსი **Вихрь-ი** (სამრეცილო რადიო 10 კილომეტრი). კატარლის კორპუსი ალუმინი-მაგნიუმის შენადნობისგან არის აკეთული. კატარლის დირეჟიულება დაახლოებით 3 მილიონი დოლარია.

„მანგუსტები“ სერიულად 2000 წლიდან შენიდება. ერთი კატარა **№602** შვედეთში დაცურავს.

ორვე სერიის კატარლების დანიშნულებაა: ზღვაში მორიგეობა, ტერიტორიულ წყლებში გამოძებნით მოქმედება, პორტის ღია რეიფიგზე ცურვის რეჟიმის კონტროლი და სხვ.

რუსებს შეუძლიათ ე.წ. აფხაზეთის ტერიტორიულ წყლებში პატროლირებისათვის დამატებით გამოიყენონ სანაპირო დაცვის შემდეგი კატარლები: **ПСКР-808** „ვრეი“ ბორტი **№041**, **ПСКР-811** „ორლანი“ ბორტი **№040**, **ПСКР-814** „სარ-იხი“ ბორტი **№042** (სამდე პროექტი პროექტი 12412), **ПСКР-906** „სიჭი“ ბორტი **№028**, **ПСКР-927** „ადღერი“ (ორვე პროექტი 10410), **ПСКР-925** „აბალცი“ ბორტი **№044** (პროექტი 205M), **ПСКР** „ეუბანი“ (პროექტი 1241M) და სხვ.

საპატროლო ხომალდი „ნოვოროსიისკი“

კავკასიური მოვლენები

აზერბაიჯანის თავდაცვითი მრეწველობა თავისი პროდუქციით იარაღის საერთაშორისო გამოფენებზე ხშირად მონაწილეობს

აზერბაიჯანი

● გრძელდება მოლაპარაკებები ჯავ-შანატომობილების წარმოების თაობაზე ორ თურქულ და ისრაელის ერთ კომპანიასთან. უახლოეს მომავალში მოსალოდნელია შეთანხმების ხელმოწერა და მუშაობის დაწყება. თავდაცვითი მრეწველობის სახელმწიფო პროგრამის განვითარების შესაბამისად დაგეგმილია შეიარაღებიდან მოხსნილი T-54-ისა და T-55-ის ტანკების შასიზე თვისიმაგალი ხიდებისა და დაჯავშნული სამხედრო-სატყეო ტექნიკის წარმოება. მოდერნიზებული ტექნიკის ნაწილი თავდაცვის სამინისტროს ტანკარე-მონტო ქარხანაში დამზადდება.

● საავტო ტREND-ის ინფორმაციით, 10 სექტემბერს აღდამის მიმართულებაზე, აზერბაიჯანისა და ყარაბაღის ვარების შეხების ხაზზე ძლიერი შეტაკება მოხდა. ყარაბაღელებმა აზერბაიჯანელთა პოზიციებს შეუტყეს. გუერცელა ინფორმაცია, რომ სროლის დროს 5 სომეხი ჯარისკაცი დაიღუპა და 3 დაიჭრა, ხოლო აზერბაიჯანელთა მხრიდან ერთი ჯარისკაცია დაჭრილი. სომეხთა საავტოტოებსმა ეს ინფორმაცია არ დაადასტურეს.

● 11 სექტემბერს სამხედრო-საპატრო ძალების 10-მა შეუკლმფრენმა ფეხულის, ბეილაგანის, აღჯაბადის, აღდამის, ტერ-ტერის, გარანბოის მიმართულებით სასწავლო ფრენა შეასრულა.

● ბაქოს სამხედრო სასამართლომ სახელმწიფო ძალაში დანაშაულებული 4 ჯარისკაცის საქმე განიხილა. სასამართლო უკრძალავს მუშაობაზე ბაქოში, ორპან ისმაილოვს, ელჩან მამედოვსა და შამი დამდამიროვს შესაბამისად 14, 13, 12, და 10,5 წლით თავისუფლების აღკვეთა მიესაჯათ გამოძიების ინფორმაციით, ჯარისკაცები სომხეთის სპეცსამსახურებს სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველ ინფორმაციას გადასცემდნენ.

● მოსკოვში აზერბაიჯანის თავდაცვის მინისტრ საფარ აბაყვის ვიზიტის დროს დამტკიცდა ორ ქვეყნას შორის სამხედრო სფეროში თანამშრომლობის 2010 წლის გეგმა. მინისტრები შეთანხ-

დნენ, რომ აზერბაიჯანელი სამხედროები რუსეთის სამხედრო სასწავლებლებში უმაღლეს სამხედრო განათლებას უფასოდ მიიღებენ.

სომხეთი

● სომხეთის არმიის ჯარისკაცის არამ მკრტჩიანის დაღუპვის თაობაზე ცნობილი გახდა, რომ მკრტჩიანი მწეობის 5-6 ნაბიჯით ჩამორჩა და ამისათვის პოლკის მეთაურის მოადგილემ მაიორმა მამეკონ ვარდანიანმა (იმ დღეს მეთაურის მოვალეობას ასრულებდა) სასტიკად სცემა. შემდეგ მწეობის დაწყება მოხდა, ასეულის მეთაურის შენიშვნას კი ჯარისკაცის კიდევ ერთხელ ცემა მოჰყვა. გრძობდა კარგული მკრტჩიანი ჯარისკაცებმა ნაწილის მელაუნქში მიიყენეს. პირველად დახმარება გაუწიეს, მაგრამ გრძობაზე ვერ მიიყენეს. მკრტჩიანი საუადმყოფოში გარდაიცვალა. თავდაცვის სამინისტროს კოლეჯამ პოლკის მეთაურს პოლკოვნიკ არაიკ მურადიანს „სრული სამსახურებრივი შეუსაბამობა“ გამოუცხადა. მაიორ არტურ თუმანიანი და ავტოსამსახურის უფროსი სამედიკალინური სამხედრო სამსახურიდან დაითხოვა, ხოლო ბატალიონის მეთაურად და მისმა მოადგილემ მკაცრი საყველურები დაიმსახურეს.

● 22 სექტემბერს დასრულდა სომხეთ-აშშ-ის თავდაცვის სფეროში თანამშრომლობის პროგრამით გათვალისწინებული რვადღიანი სამუშაო სწავლება, რომელიც სომხეთის შეიარაღებუ-

სომხეთის შეიარაღებული ძალები, საერთაშორისო სამშვიდობო ოპერაციებისათვის ემზადებიან

მიმოილვა...

ლო ძალების სამშვიდობო ბრიგადას, ოფიცერთა შემადგენლობასა და მთავარ შტაბის რამდენიმე სამხარველოს წარმომადგენლებს შეხვო. 12-16 ოქტომბერს დაგეგმილი ბრიგადის ტაქტიკური სწავლება, სადაც შედეგები შეჯამდება.

● პრეზიდენტ სერჟ სარგისიანის ბრძანებულებით შეიარაღებული ძალების მთავარი შტაბის უფროსის მოადგილეს, გენერალ-მაიორებს აიკაზ ბაგრაძიანსა და არმალუს პატიანს გენერალ-ლეიტენანტის, ხილო I საარმიო კორპუსის მეთაურს, პოლკოვნიკ პოლის პოლისიანსა და მთავარი შტაბის სამხედრო დაზვერვის სამმართველოს უფროს პოლკოვნიკ არმაკ კარაგებთან გენერალ-მაიორის წოდებები მიენიჭათ.

● მთავრობამ 120.600 დოლარი და 4 ათასზე მეტი ევრო გამოყო ომ ხარჯების დასაფარად, რომელიც სომხეთის კომპანიებმა რუსული სამხედრო ტვირთების მიღება-მომხსარებლად 2009 წლის II კვარტალში გასწავეს.

● თვადგვის მინისტრი სვირან ოგანინი საპატო სტუმრის სტატუსით 29 სექტემბერს ბელორუსიას ქვეყნა და კოლექტიური უშიშროების ხელშეკრულების ორგანიზაციის სწავლება „ზაპა-2009“-ის II ეტაპის აქტორ ფაზაში მონაწილეობას მიიღებს. სწავლებაში მონაწილე რუსეთ-ბელორუსიის შეიარაღებული ძალები ამუშავებენ თქმას: „აღმოსავლეთ ევროპის რეგიონის კოლექტიური უშიშროების ხელშეკრულების ორგანიზაციის წევრი სახელმწიფოების შეიარაღებული ძალების სამხედრო კონტინგენტის გამოყენების ორგანიზაცია“. სწავლებაში სომხეთს ოთხკაციანი ოპერატიული ჯგუფი წარმოადგენს.

დინარობს, რომლებიც არა კადროვს, არა ტრადიციულ ისლამს, არამედ სუვერენულ რუსეთს ებრძვიან.

კონფლიქტური კაზიონები

● 15 სექტემბერს მოსკოვში რუსეთის თვადგვის მინისტრმა ანატოლი სერდუკოვსა და სოხუმისა და ცხინვალის თვადგვის მინისტრებმა შერაბ ქიშმარიამ და ოური ტიანაიემა სამხედრო თანამშრომლობაზე შეთანხმებას მოაწვერეს ხელი. შეთანხმება თივალისწინებს: თვადგვასა და უშიშროებაში წინადადებების გაცვლას, საპაირო სერვისის გაკონტროლებიასა და უსაფრთხოების უზრუნველყოფისათვის შეთანხმებულ მოქმედებებს, საზღვაო კომუნიკაციებსა და ზღვაზე უსაფრთხოებაში ურთიერთშეთანხმებულ მოქმედებებს, ერთობლივად სამხედრო, სამხედრო-სამეცნიერო და სამეცნიერო-პედაგოგიური კანონების მოწოდებას, სამხედრო დაზვერვის სფეროში ურთიერთმოქმედებას, სახელმწიფოთაშორისი სამხედრო გადაზიდვების ორგანიზებას და სხვ.

აფხაზეთი

● 14-19 სექტემბერს სოხუმმა შეიარაღებული ძალების მორიგი სამკაურო-სამშტაბო სწავლება ჩაატარა. სწავლებაში მობოტორიული ქვედანაყოფები, საარტილერიო პოლი, სატანკო ბატალიონი, სპეცდანიშნულების ქვედანაყოფი, ავიაცია, საზღვაო კვეითთა ბატალიონი და სასაზღვრო რაზმი მონაწილეობას. მონაწილეთა საერთო

რაოდენობამ დაახლოებით 2,5 ათასს შეადგინა. სამხედრო მოსამსახურე შეადგინა. გამოყენებული იყო Ми-24 და Ми-8 ტიპის შველმფრენები, L-39 ტიპის მიოერ-სმები, 85 მმ-იანი Д-44 სისტემის ქვე-სმები და 122 მმ-იანი Д-30 სისტემის საუბიცები, 82 მმ-იანი და 120 მმ-იანი ნაღმსატყორცნები, „გრაისი“ დანადგარები და Т-55 ტიპის ტანკები. 18 სექტემბერს „ნავილიუს“ პოლიგონზე სროლები ჩატარდა. სწავლების დროს სპეცდანიშნულების რაზმმა დესანტირება მოახდინა, ავიაციამ პარიობით მონაწილეობის ხომალდებს დარტყმები მიავლია, ხოლო არტყლენისტებმა სროლაში გაიფრავს. სწავლებებს სეპარატისტების თვადგვის მინისტრის მოადგილე და გენერალური შტაბის უფროსი გენერალ-პოლკოვნიკი ანატოლი ზაციკვი ხელმძღვანელობდა, რომელმაც სწავლების შედეგები ოთხიბაზე შეაფასა.

● სოხუმის რეგიმის უშიშროების საბჭოს მდივნის მთვლელების დროებით შემსრულებლად I რანგის კაპიტანი ალექსანდრ ვინსიკო დაინიშნა, რომელიც ე.წ. აფხაზეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის სარდალი იყო და ხელისუფლების კრიტიკა არაერთგზის დაიმსახურა.

ცხინვალის რეგიონი

● 21 სექტემბერს ცხინვალმა ე.წ. დამოუკიდებლობის მე-19 წლისიბი სამხედრო აღლუმით აღნიშნა. აღლუმში მონაწილეობდნენ მოტომსროლელი, სამობსროლელი, სასაზღვრო ძალებისა და მილიციის სპეცდანიშნულების რაზმის ქვედანაყოფები. წინა წლებისაგან განსხვავებით ტანკები და თვითბავა არტყლენობა ნაჩვენები არ იყო და ტრიუმფის წინ ახალმიღებულმა შეიმა ბტР-80-მა მიაბარა.

თამარ ჩაჩანიძე

ცხინვალის რეგიონმა 19 სექტემბერს მორიგი აღლუმი ჩაატარა

ჩილილო კავკასიის კაზიონი

● ჩეჩნეთის პრეზიდენტმა რამზან კადიროვმა გახეთ „ზაფტრასათვის“ მიცემულ ინტერვიუში ისევ გაიმეორა, რომ ჩრდილო კავკასიაში „ბანდიტების“ გააქტიურება დასავლური სტრუქტურების დანებარების შედეგია. მისი თქმით, ჩეჩნეთში საბჭოთა წარმოების იარაღი აზერბაიჯანიდან და საქართველოდან შედის. კადიროვის აზრით, ახლა კავკასიის მიუბში ბრძოლა აშერიკისა და ინგლისის საექსამსახურებთან მიმ-

სოციალიზმის მშენებელი უგო ჩავესი

სოციალიზმის მშენებელი და რუსეთის მემორი პენსიულა საქართველოს უპირისპირება

რამდენიმე წლის წინ ერთ-ერთ რუსულ გაზეთში დაიბეჭდა სტატია, სადაც ავტორი პოსტსაბჭოთა სერცეში რუსეთის გავლენის დაუსტებამის მინტორდა და გამოსავალს ჩრდილო კორეასთან, კუბასთან, სირიასთან, ლიბიასთან, ირანთან, ვენესუელასთან თუ პალესტინასთან ურთიერთობის გაღრმავებაში ხედავდა.

დასახელებული ქვეყნების ლიდერებს ერთი ვადაგასული და გაცეცილილი ლოზუნგი აერთიანებს, — „ამერიკული იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა“, რითაც კრემლის ყოფილგანწყობას იმსახურებენ და მნიშვნელოვან პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, სამხედრო თუ სხვა სახის დახმარებას იღებენ.

ამ დახმარებათა უკან ძალიან ხშირად სხვადასხვა გარეობა დგას, რომლის ერთ-ერთი მაგალითი ცოტა ხნის წინ მიმოვიხილეთ ვენესუელის პრეზიდენტ უგო ჩავესის ვიზიტი იყო.

პრეზიდენტ ჩავესი საქართველოს ორი ოკუპირებული რეგიონის დამოუკიდებლობის აღდგომის ხანაგელოდ რუსეთისაგან კრედითი 2 მილიარდ 200 მილიონი დოლარის მრავალფეროვან შეიარაღებას მიიღებს.

სამხრეთ ამერიკის კონტინენტის ჩრდილოეთით მდებარე ვენესუელის რესპუბლიკას 1999 წლის 2 თებერვლიდან ყოფილი მეფესანტე პოლკოვნიკი უგო ჩავესი მართავს, კაცი, რომელიც ლიბიის პრეზიდენტ მუამარ კადაფის შტეფელებებს იზიარებს და ლათინურ ამერიკაში სოციალიზმის ამენების იდეით არის შეპყრობილი.

სოციალიზმის მშენებლობას თან იმპერიალიზტური ძალების „გააქტიურება“ ახლავს და მასთან ბრძოლაში ჩავესმა მოსკოვის სრული მხარდაჭერა მიიღო. „ვენესუელის აუღებელ

სიმაგრედ გადასაქცევად“ კარაკასი მოსკოვისაგან უზარმაზარ სამხედრო დახმარებას იღებს, რითაც კონტინენტზე არსებულ სამხედრო ბალანსს დიდ საფრთხეს უქმნის.

რუსეთ-ვენესუელის შორის სამხედრო-ტექნიკურ სფეროში თანამშრომლობას საფუძველი მოსკოვში 2001 წლის 14 მაისს თვდაცვის მინისტრების ხელმოწერილმა შეთანხმებამ ჩაუყარა.

2005 წლის ბოლოს პირველი 54 მილიონი დოლარის კონტრაქტი დაიდო, რომლის თანახმადაც ვენესუელამ AK-103 მოდელის კალაშნიკოვის 100 ათასი ავტომატი შეიძინა. თითოეული ავტომატი პრეზიდენტ ჩავესს 386,22 დოლარი დაუჯდა.

მაშინ ამერიკის თვდაცვის მინისტრმა დონალდ რამსფელდმა გაკვირვება ვერ დამალა და იკითხა: „შე ვერ წარმოიდგენია, რისთვის უნდა ვენესუელას ასი ათასი კალაშნიკოვი?“

კონტრაქტის მიხედვით ვენესუელაში ავტომატებთან ერთად 500 ათასი მჭიდი, დამის ხედვის ხელსაწყოები, ხომბ-დანები და სათადარიგო ნაწილები გაივხვნა. გარდა ამისა, რუსეთში ავტომატების მომსახურება-მეკეთებაზე მომწარება 45 ვენესუელელმა სამხედრო ინჟინერმა და ტექნიკოსმა გაიარა.

ჩავესისათვის 100 ათასი ავტომატი ცოტა აღმოჩნდა და ცეცხლსასროლი იარაღის სამამულო წარმოება მოინდომა. რუსეთის დახმარებით შენდება AK-103 მოდელის ავტომატებისა და ვანების დამამზადებელი ქარხნები. ორთვე საწარმოს დასრულება 2010-11 წლებისათვის იგეგმება.

რუსული ავტომატების პირველი პარტია ვენესუელამ 2006 წლის ივნისში მიიღო და პრეზიდენტმა ჩავესმა „კალაშნიკოვები“ ჯარისკაცებს პირადად გადასცა.

ვაშინგტონის აზრით, ვენესუელიდან

უგო ჩავესმა ვენესუელილ ჯარისკაცებს კალაშნიკოვები პირადად გადასცა

ატიმური მიმე სარაკტო
კრესერი „ბერ ველიო“
ვენესუელასკენ მიემართება

ჩვენი დონა: ვენესუელის მოსახლეობამ, 2009 წლის შეფასებით, 26 მილიონ 800 ათასი კაცი შეადგინა, სამხედრო ბიუჯეტმა კი 2007 წელს 2 მილიარდ 560 მილიონ დოლარს მიაღწია. შეიარაღებული ძალები არმიის, სამხედრო-საჰაერო და სამხედრო-საზღვაო ძალების, ეროვნული გვარდიისა და სახალხო ლაშქრისაგან შედგება.

არმია 115 ათას კაცს ითვლის, საიდანაც 63 ათასი სახმელეთო ჯარებზე მოდის. სახმელეთო ჯარები ორგანიზაციულად დივიზიების შტაბების (4 ქვეითი და სატანკო), 13 ბრიგადის (1 ჯავშანსატანკო საკავალერიო, 7 ქვეითი, 1 საჰაერო-სადესანტო, 2 რეინჯერების, 1 მობილური, 1 საპოლიციო) და საარმიო სარტილერიო პოლკისაგან შედგება. რეზერვშია 6 ბატალიონი (6 ქვეითი და 1 სატანკო), საარტილერიო დივიზიონი და 2 საინჟინერო პოლკი.

შვიარაღება: 190 ტანკი (81 AMX-30, 31 AMX-13, 88 FV-101 Scorpion), 502 ჯავშანტრანსპორტიორი და დაჯიშნული ავტომობილი, 92 ბუქსირებადი 105 მმ-იანი და 155 მმ-იანი ქვე-მეხი, 12 155 მმ-იანი თვითმავალი პაუბიცა, 20 160 მმ-იანი რეაქტიული არტილერიის ზაღაური ცეცხლის

სისტემა, 225 81-120 მმ-იანი ნაღმსატყორცნი.

საარმიო ავიაციის შემადგენლობაშია: 19 სატრანსპორტო, 4 კავშირის და 5 საწვრთნელი თვითმფრინავი, 54 მოიერიშე (8 A-109A და 10 Ми-35), სატრანსპორტო და საწვრთნელი შვეულმფრენი.

სამხედრო-საჰაერო ძალები 11500 მოსამსახურეს ითვლის და 104 საბრძოლო (გამანადგურებლები — 24 Cy-30MK2, 21 F-16A/B, 18 CF-5A/B/D, 12 Mirage-50, მოიერიშე — 8 OV-10 Bronco, სასწავლო/მოიერიშე — 21 EMB-312 Tucano), 26 სასწავლო და 45 სატრანსპორტო თვითმფრინავისა და 26 შვეულმფრენისაგან შედგება. საფრენი აპარატების მიმწველოებანი ნაწილი მოქმედებულა და გამოქვინებისათვის უვარცის.

სამხედრო-საზღვაო ძალები 18300 კაცს ითვლის და ფლოტის, საზღვაო ქვეითების, საზღვაო ავიაციისა და სანაპირო დაცვის ძალებისაგან შედგება.

ფლოტის შემადგენლობაშია: 2 გერმანული წყალქვეშა ნავი (პროექტი T-209/1300), 6 იტალიური ფრეგატი (პროექტი Lupo), 6 სარაკტო კატარა და (პროექტი Constitucion), 12 საპატრულო კატარა, 4 სადესანტო ხიმა-

ლი და რამდენიმე დამხმარე გემი. მშენებლობის პროცესშია Guaimacuto-ს სერიის 4 კორვეტი, რომლებიც მწეობრში 2009-11 წლებში ჩადგება.

საზღვაო ქვეითების დივიზიის რიცხოვნება 7800 კაცს შეადგენს და 49 ჯავშანტრანსპორტიორით, ქვემეხებით, ნაღმსატყორცნებით, საზენიტო და ტანკსაწინააღმდეგო საშუალებებით არის აღჭურვილი.

საზღვაო ავიაცია 500 კაცს ითვლის და 25 თვითმფრინავისა და შვეულმფრენისაგან (მათ შორის 4 Ми-17В-5 შედგება) შედგება.

სანაპირო დაცვის განკარგულებაშია 1000 კაცი და 60-მდე საპატრულო საზღვაო და სადინარო კატარა.

ეროვნული გვარდია ორგანიზაციულად 12 ბრიგადისაგან შედგება, 36 ათას კაცს ითვლის და თავისი ავიაცია (75 სატრანსპორტო, საწვრთნელი, კავშირის თვითმფრინავი და შვეულმფრენი) ჰყავს.

წინააღმდეგობის სპეციალური კორპუსი სახელმწიფო დაწესებულებებსა და საწარმოებთან არის შექმნილი და დაახლოებით 400 ათას კაცს აერთიანებს, მაგრამ ხელისუფლებას მათი 1 მილიონ 100 ათასამდე გაზრდა სურს.

ცეცხლსასროლი იარაღი სხვა ქვეყნებში მემარტოზე პოლიტიკური ორგანიზაციების შეარაღებული რაზმების ხელში და მათ შორის კოლუმბიის FARC-ის პარტიზანებთან ხვდება.

სოციალისტის მშენებარე ქვეყნის რუსული იარაღით აღჭურვა ამერიკამ უყურადღებოდ არ დატოვა და 2006 წლის პირველი ნახევრიდან იარაღის მიწოდებაზე ამბარო დაუწყეს.

ემბარგო მტკიცებულად აისახა ვენესუელის სამხედრო-საჰაერო ძალებზე და

F-16-ის ტიპის 21 ავიაცამანადგურებელი სიბარბემა წაწილების გარეშე დარჩა. ათობრივმა მოსკოვის დამხმარებით სწრაფად და ადვილად მოგვარდა. 2006 წლის 17 ივლისს ხელმოწერილი 1,5 მილიარდი დოლარის კონტრაქტით ვენესუელას ავიაცია Cy-30MKB (Cy-30MK2) ტიპის 24 ავიაცამანადგურებელი შეიუს.

თვითმფრინავებთან ერთად შორეულ ქვეყანაში რუსეთიდან გაიგზავნა მრავალფეროვანი საავიაციო შეიარ-

აღება: 200 KA5-500, 200 KA5-1500, 50 X-29, 50 X-31A1, 100 P-27, 150 P-73 და სხვ.

რუსეთის დამხმარებით დაწვებულია ვენესუელის შვეულმფრენთა პარკის გადართობა, რისთვისაც 40 Ми-17В-5, 3 Ми-26Т და 10 Ми-35 ტიპის შვეულმფრენი შეიძინეს. მაღალი რაზმის სახელმწიფო და სამხედრო მოხელეებისათვის საჰაერო ძალების განკარგულებაშია VIP-კლასის ისრაელის

ვენესუელას საარმო
ავიაციის მოერივე
შეუღმფრენი Ми-35

ავიონიკით აღჭურვილი 2 Ми-172 ტიპის შეუღმფრენი.

ორი Ми-17В-5 უკვე ჩამოვარდა. ბოლო შემთხვევა კოლუმბიის საზღვართან, პატრულირების დროს მოხდა, მიმდინარე წლის 3 მაისს და 16 სამხედრო იმსხვერპლა.

მიმდინარეობს საცეცხლე მხარდაჭერის უახლესი Ми-28НЭ-ღამის მონადირის ტიპის შეუღმფრენების მიწოდება. კონტრაქტი 10 აპარატს შეეება და ერთი მათგანი ვენესუელის სამხედრო-საჰაერო ძალებს უკვე გადაეცა.

2007 წელს გამოცდა გაიარა ორმა სამხედრო-სატრანსპორტო Ил-76МД-90 ტიპის თვითმფრინვამ. შედეგი დაკმაყოფილებული გამოდგა და მზადდება კონტრაქტი კიდევ რვა Ил-76МД-90-სა და ორი საჰაერო ტანკერის Ил-78МК-ის შესაძენად. კონტრაქტის ღირებულება დაახლოებით 600 მილიონი დოლარია.

საუაიციო ტექნიკის მომხარულება რემონტისათვის და შეუღმფრენების პილოტთა მოსამზადებლად ვენესუელაში რუსებმა ცენტრები გახსნეს.

2006 წლის ივლისში ჩაყენა რუსეთში ვიზიტის დროს ივერსკო იმყოფებოდა, სადაც საჰაერო თვდაცვის სისტემა Top-M1-ის დამამზადებელი ქარხანა დაათვალიერა.

2007 წლის თებერვალში კი ვენესუელის პრეზიდენტმა თვდაცვის საინჟინერთოს წინადადება მიიწინა და მუხლუხმასისანი 12 საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი Top-M1-ის შესაძენად 290 მილიონი დოლარი გამოყო.

ვენესუელადი სამხედროების განმარტებით, საჰაერო თვდაცვის სისტემები კარაკასისა და ნავთობმომპოვებელი რაიონების საჰაერო თვდაცვისთვის-

საგან დასაცავად სჭირდებათ, ხოლო ჩაყვის აზრით, თვდაცხმა შეერთებული შტატებისაგან არის მოსალოდნელი.

კარაკასი ერთხანს 6 წყალქვეშა ნავისა და რამდენიმე ათუული წყალზე და ხომალდის ვიდეგა აპირებდა, მაგრამ მოლაპარაკებები კონკრეტულ კონტრაქტამდე არ მივიდა.

ექსპერტთა შეფასებით, 2005-08 წლებში ვენესუელამ რუსეთში 4 მილიარდი 400 მილიონი დოლარის შეიარაღება შეიძინა და 2-3 წელიწადში ამ თანხის გაორმაგებას მოელოა.

ამერიკის სახელმწიფო მდივნის პილარი კლინტონის შეფასებით, ვენესუელამ სამხედრო კონტრაქტებით ლათინური ამერიკის ყველა ქვეყანას გაასწრო და რეგიონში შეიარაღების ესკალაციას იწვევს.

წელს სექტემბერში ვენესუელის პრეზიდენტი მოსკოვში მერვედ ჩავიდა ისეე ეკონომიკური და სამხედრო თანამშრომლობის საკითხების განსახილველად.

პრეზიდენტი მედვედევის განცხადებით, „რუსეთი ვენესუელას მიაწვდის იმ სახეობის შეიარაღებას, რომელსაც ის მოვითხოვს. მათ შორის, ტანკები“.

მას შემდეგ, რაც უკო ჩაყვისმა რუსეთის კარხანით საქართველოს ოკუპირებულ რეგიონების დამოუკიდებლობა აღიარა (გვერცეველად ინფორმაცია, რომ ვენესუელის პრეზიდენტს ცინჩინადა და სოხუმი თვადან აფიკაში უკო ეგონა), მოსკოვმა 2,2 მილიარდი დოლარის საკრედიტო ხაზი გამოყოფი, რომელიც ვენესუელამ ნავთობით უნდა დაფაროს.

კრედიტით კარაკასი 92 ტანკ T-72-ს, რამდენიმე ერთეული ზალპური ცეცხლის რეაქტული სისტემა СМЕРЧ-ს, სა-

ზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი С-300Б-ს და შეიარაღების სხვა სისტემებს მიიღებს.

მიწვეულია შეიანხმება 300 კილომეტრი რადიუსის სანაპიროს დაცვის სარაკეტო სისტემების გადაცემის თაობაზე. რაკეტების სამომქმდო რადიუსში ამერიკული სამხედრო-საჰაერო ბაზები კუნძულზე არებებსა და კიუნასოზე, აგრეთვე კოლუმბიაში განლაგებული ამერიკული სამხედრო ობიექტები ხვდება.

ექსპერტებმა გამოთქვეს მოსაზრება, რომ ვენესუელამ შეიძლება ოპერატიული-ტაქტიკური და ინჟინერების Искандер-Э (ფრენის სიშორე 280 კილომეტრი), ხომალდსაინააღმდეგო სარაკეტო სისტემები Клуб-1 (ფრენის სიშორე 250 კილომეტრი) ან Бастيون-1 (ფრენის სიშორე 280 კილომეტრი) მიიღოს.

Искандер-Э საკმაოდ ძვირად ღირებული კომპლექსია, რომელიც დაახლოებით 300 მილიონი დოლარი ჯდება და ამასთან, მძიმისის უიორდინტების განსაზღვრისათვის უპილოტო საფრენ აპარატს ან ხელნუნურ თანამზავრის ფიზიონოზს, ამიტომ ვენესუელა არჩევს ვიფორ Клуб-ზე ან Бастيون-ზე შეიარაღებას.

რუსეთი ვენესუელას ბირთვული პროგრამის განხორციელებასაც დაუხმარება. ჩაყვის თქმით, პროგრამა იქნება მშვიდობიანი, რადგან ქვეყანას ენერჯის ალტერნატიული წყაროები ესაჭიროება და არა ბირთვული იარაღი.

„ქვე არ გაპირებთ ბირთვული ბომბის შექმნას. ასე რომ, ნუ შუკვიშობთ ზელს, როგორც ირანს“, — განაცხადა ვენესუელის პრეზიდენტმა.

რამდენად საიმელოა მისი სიტყვები, მწილი სათქმელად, ბოლო შემთხვევაში, მთელი რიგი ქვეყნები პირთვულ იარაღამდე მშვიდობიანი ატომის გამოყენების გზით მივიდნენ.

რამდენიმე წლის წინ ვენესუელა-ირანის საიდუმლო გარეგებად და თეიარანისთვის ვენესუელის ურანის საბადოებზე მუშაობის უფლებამ ამერიკის შემოფოტება გამოიწვია.

სამხედრო თანამშრომლობის კიდევ ერთი ფორმა რუსეთ-ვენესუელის ერთობლივი სამხედრო-სწავლებებია.

შარშან რუსეთმა სამხედრო ძლიერების დემონსტრაციების მიზნით ვენესუელაში ორი რუსული სტრატეგიული ბომბდამშენი Ту-160 გაგზავნა.

თვითმფრინავები ტრანსკონტინენტური გადაფრენის შემდეგ 2008 წლის

მძიმე ხატრანსპორტო Mi-26T

10 სექტემბერს ქალაქ პალი-ნეგროსთან მდებარე ლიბერტადორის სამხედრო-საჰაერო ბაზის აეროდრომზე დასხდნენ და რუსეთში 19 სექტემბერს გამოფრინდნენ.

2008 წლის ნოემბერში ვენესუელისაკენ კურსი ჩრდილოეთის ფლოტის ატომურმა მძიმე სარაკეტო კრეისერმა „პოიტრ ველიკი“ და სარაკეტო კრეისერმა „ადმირალი ჩაბანკო“ საზღვაო ტანკერ „ოჯან ბუზნოისა“ და საზღვაო უკუსირის **СБ-406**-ის თანხლებით აიღო. რუსული ხომალდების რაზმი 25 ნოემბერს კარაკისიდან 30 კილომეტრში მდებარე პორტ ლა-გუაირაში შევიდა. 27 ნოემბერს კი კრეისერი „პოიტრ ველიკი“ ვენესუელაში ვიზიტად მყოფმა პრეზიდენტმა მედედემა უგო ჩავესის თანხლებით მოინახულა.

1-3 დეკემბერს კარიბის ზღვაში ერთობლივად სამხედრო-საზღვაო სწავლება ჩატარდა, სადაც ვენესუელის 11 ხომალდი და 7 თითოფრინავი მონაწილეობდა. მოსკოვის განმარტებით, ვენესუელ-

ისათვის იარაღის მიწოდება საერთაშორისო კანონმდებლობას არ ეწინააღმდეგება, მაშინ რაც მოსკოვი უკრაინის მიერ საქართველოსათვის იარაღის მიწოდებას ყოველმხრივ ეწინააღმდეგება, თუმცა საერთაშორისო ემბარგო საქართველოზე შეიმოღებული არ არის.

რისთვის სჭირდება ჩავესს ამდენი რუსული იარაღი? ერთ-ერთი მიზეზი რუსეთისათვის სასიამოვნო ანტი-ამერიკული კურსი და ამერიკის შესაძლო აგრესიის მოგერიებაა. მეორე მიზეზია შეზღუდულ ქვეყნებსა და განსაკუთრებით კოლუმბიასთან დაძაბული ურთიერთობა.

ნარკოტრაფიკთან ბრძოლისათვის კოლუმბიამ აშშ-ს შეიძინა სამხედრო ბაზა დაუთმო, ჩავესს კი მიანჩია, რომ კოლუმბია-ამერიკის შეთანხმება ვენესუელის წინააღმდეგ არის მიმართული.

2008 წლის ზაფხულში საქმე ლამის დაიღომატიური ურთიერთობის გაწ-

ვეტამდე მივიდა, როცა კოლუმბიის სამთავრობო ჯარებმა შეამოხუთა ექსტრემისტული ორგანიზაცია **FARC**-ის ბანაკში შევლური წარმოების ტანკსაწინააღმდეგო ყუმბარასატყორცები აღმოაჩინეს. ბოლოტა თვლის, რომ შეამოხუტვება იარაღი ვენესუელიდან მიიღეს.

კოლუმბია-ვენესუელას შორის ომის ალბათობა ძალზე მცირეა, მაგრამ პატარ-პატარა სასაზღვაო ინციდენტები გამოირიცხული არ არის.

კარაკასს ტერიტორიული პრეტენზიები შეზღუდულ გაიანასთან აქვს, — ტერიტორიის სამ შეიხუტეს ელვაება.

სოციალიზმის ამშენებელ ჩავესს თავად ძლიერი ოპოზიცია აქვს. ოპოზიციის კონტროლირებად დასავლეთის შტატებში — ტანირასა და სულიაში კი სუპარატისტული მოძრაობა აქტიურდება.

საბუნდევროდ, სოციალიზმმა არც ერთ ქვეყანაში არ გაამართლა და გამოწვეულია არც ვენესუელა იქნება.

თემურ ჩაჩანიძე

ვენესუელის სამხედრო-საჰაერო ძალების რუსული ნარმოების ავიაგამანადგურებელი **Cy-30MK2**

ამერიკული რაკეტისა და ანტირაკეტული სისტემის ახალი ეოდელი

აშშ-ის პრეზიდენტ ბარაკ ობამას განცხადებამ მთელი მსოფლიო საგონებელში ჩააგდო. ამერიკის პრეზიდენტის გადაწყვეტილებით, აშშ დროებით თავს შეიკავებს პოლონეთსა და ჩეხეთში რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის ელემენტების განთავსება 2015 წლამდე გადაიდოს. ეს განცხადება ოფიციალური პრადისა და ვარშავისთვის მოულოდნელი იყო. მკითხველს შეეახსენებთ,

რომ პოლონეთის პრეზიდენტ ლეხ კაჩინსკიმ საქართველოში რუსეთის აგრესიის საპასუხოდ 9 აგვისტოს ხელი მოაწერა პოლონეთის ტერიტორიაზე ანტირაკეტების განთავსების დოკუმენტს.

ვეროპის ამ ქვეყნებში რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის ელემენტების განთავსებაზე მოლაპარაკება 2007 წელს დაიწყო. აშშ-ის წინა პრეზიდენტ ჯორჯ ბუში-უმცროსის ადმინისტრაციის გეგმის თანახმად, პოლონეთში GBI-ს ტიპის ათი ანტირაკეტა უნდა განთავსებულიყო. მასზე მუშაობა 1996 წლიდან

დაიწყო და მაშინ სახსრების დაზოგვის მიზნით ახალი ანტირაკეტის შექმნა შეიარაღებიდან მოხსნილი სტრატეგიული რაკეტა „მინიტმენ-2“-ების პაზაზე გადაწყდა. ამ უკანასკნელის პირველი დამოუკიდებელი საფრთხეები გამოიყენეს, შესაძლებელი გახდა საეციალურად ანტირაკეტა GBI-სთვის შექმნილი გზაგადამჭრელი EKV წარმოადგენდა. გზაგადამჭრელი ინფრაწითელი სამიზნის საშუალებით მიზნის ადმიჩენის ახდენს და დიდი სიჩქარით შეგახებისას მას კინეტიკური ენერჯის ხარჯზე ანადგურებს. ანტირაკეტა GBI-ს სიგრძე 16,8მ-ია, მისი სასტარტო მასა კი 14 ტ-ს შეადგენს. კოსმოსში გასვლის მომენტისთვის მისი ფრენის სიჩქარე 8,3კმ/წმ-ს შეადგენს, გზაგადამჭრელის სამიზნის მიხედვით კი მუტი კინეტიკური ენერჯის მიხედვით სიჩქარე 15კმ/წმ-მდე იზრდება.

1993 წლის იანვარში მიზნის დასაჭერად ანტირაკეტის პირველი გამოცდა ჩატარდა, მაგრამ უშედეგოდ. 1997 წლის 3 ოქტომბერს კი GBI-მ კალიფორნიის შტატში მდებარე სარაკეტო პოლიგონიდან გამოვლენილი სტრატეგიული რაკეტა „მინიტმენ-2“ გაანადგურა.

რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის GBI-ს მთავარი კომპონენტია ფირმა Raytheon-ის X დიაპაზონში მომუშავე ფაზირებული ტიპის რადიოლოკაციური სადგური. 2011 წლისთვის სწორედ ასეთი რადიოლოკაციური სადგური უნდა დაედგათ ჩეხეთში, პრადიდან სამხრეთ-აღმოსავლეთით, 60კმ-ზე მდებარე ქალაქ ინცესთან. მაშინ ვაშინგტონის ამ გადაწყვეტილებამ მოსკოვი ძალზე გააღვიძანდა. საპასუხოდ ამერიკის კალიფორნიის ოლქში Iskanter-ის ტიპის ოპერატიულ-ტაქტიკური სარაკეტო კომპლექსების განთავსება დაპირდა.

მაგრამ ახალმა პრეზიდენტმა და ახალმა ადმინისტრაციამ წინაპირობების გვეგმა რადიკალურად შეცვალეს. ვაშინგტონის ოფიციალური განცხადებით, რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის ამ კომპონენტს არ შეუძლია 100%-ით უზრუნველყოს თანისიგან მომავალი

ბირთვული საფრთხის აღკვეთა. ამერიკის სადაზვერუო სამსახურების ინფორმაციით, ირანის სარაკეტო პროგრამა უფრო ნელა მიმდინარეობს, ვიდრე მოსალოდნელი იყო და ამიტომაც აშშ-ის ტერაქტორიამდე მისაღწევად საჭირო საკონტინენტშირისის ბალისტიკური რაკეტები ირანს კიდევ კარგა ხანს არ ექნება. ეს განცხადება აშშ-ის თავდაცვის მინისტრმა რობერტ გეიტსმა გააკეთა. თუმცა ბუშის პრეზიდენტობისას სწორედ ის იყო მომხრე პოლიტიკოსი რაკეტის რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის ელექტრების განთავსებას. მწელი სათქმელია, რა შეიცვალა ერთი წლის განმავლობაში, მაგრამ ფაქტია, — გაშინგტონმა პოზიცია ილიად დათმო. შესაძლოა, ეს მხოლოდ ეკონომიკურმა კრიზისმა განაპირობა. ასევე, საუბრით შესაძლებელია, რომ რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის ის ელექტრები, რომლებიც ევროპაში უნდა განთავსებულიყო, არ არის მზად საბრძოლო მორიგეობაზე დასაყენებლად. რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემა შეიარაღების სფეროში ერთ-ერთი ყველაზე ურთულესი კომპლექსია, რომლის ეფექტიანად მუშაობას ასობით კომპონენტი განაპირობებს და მოწინააღმდეგის ბირთვული ქობინის დასაჭერად მხოლოდ ანტირაკეტების შექმნა არ არის საკმარისი. საბრძოლო მორიგეობაზე დაყენებული რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემა „შეიცვარებული სათითო“ უნდა მუშაობდეს, მისი ეფექტიანობა 100%-იანი უნდა იყოს, — პატარა შეცდომაც კი შესაძლებელია კატასტროფის ტოლფასი იყოს.

აშშ-მ რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემაზე მუშაობა 50-იანი წლების ბოლოს დაიწყო და მას შემდეგ ეფექტიანი ერთიანი სისტემა ჯერ არ შეუქმნია. 60-იანი წლების დასაწყისში აშშ-ის მაშინდელი თავდაცვის მინისტრ რობერტ მაკნამარას განკარგულებით, მუშაობა პერსპექტიულ რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა Safeguard-ზე დაიწყო. მის შემადგენლობაში ორი სახის ანტირაკეტები უნდა შესულიყო. შორ დისტანციებზე ბირთვული ქობინები 1965 წელს შექმნილ Spartan-ს უნდა გაენადგურებინა. სამსაფეხურიანი სქემისას Spartan-ის სიგრძე 16,8მ-ს შეადგენდა, სასტარტო მასა — 13ტ, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე კი ბგერის 7 სიჩქარეს უტოლდებოდა. მას მიზნისთვის გზის გადაჭრა 250-550კმ-ის დიაპაზონში შეეძლო და 5მგტ-ის სიმძლავრის ბირთვუ-

ლი საბრძოლო ქობინი ჰქონდა. პირველი საცდელი გაშვება 1968 წლის 30 მარტს შედგა, 1971 წელს კი მან სტრატეგიულ რაკეტა „მინიტმენს“ გადაუჭრა გზა. რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის კომპლექსს Safeguard-ში შემავალი მეორე ანტირაკეტა Sprint-ი ახლო დისტანციაზე, მაქსიმალურ 30კმ სიმაღლეზე მიზნის დასაჭერად იყო განკუთვნილი. ორსაფეხურიანი სქემის მიხედვით შექმნილი ანტირაკეტის სიგრძე 8,2მ-ს შეადგენდა, სასტარტო მასა 3049კგ-ს, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე კი ბგერის 12 სიჩქარეს უტოლდებოდა. ასეთი მაღალი სიჩქარის გამო სტარტი-ის რაკეტის აჩქარება 30-40გ-ს შეადგენდა.

აშშ-ის კონგრესის თავდაპირველი დაწვეულებით შეიარაღებაში მიღებული Safeguard-ის შემადგენლობაში 1000 ანტირაკეტა უნდა შესულიყო, — 300 Spartan-ი და 700 Sprint-ი. მაგრამ შემდგომმა მოვლენებმა აშშ-ის მთავრობის გეგმაში კორექტულები შეიტანა.

1972 წლის 26 მაისს აშშ-სა და საბ-

ჭოთა კავშირის შორის გაფორმდა ხელშეკრულება რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის საშუალებების შექმნილების შესახებ. მხარეებს რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის მხოლოდ ორ-ორი სისტემა (დაედაქლავის ან საკონტინენტშირისი ბალისტიკური რაკეტების გამშვები შახტების ვარშემო) ქონა შეეძლო, სადაც 150კმ რადიუსში 100 ანტირაკეტაზე მეტი არ უნდა ყოფილიყო. 1974 წელს დადებული დამატებითი ხელშეკრულების თანახმად, ნებადართული იყო მხოლოდ ერთი ნობიექტის ვარშემო განთავსებული სისტემის ქონა. საბჭოთა კავშირმა მოსკოვი აირჩია, აშშ-მ კი სამხრეთ დაკორეაში განთავსებული ბაზა გრანდ-ფორესი, სადაც 200 სტრატეგიული დანიშნულების ბალისტიკური რაკეტა „მინიტმენი“ იყო განთავსებული. ერთხანს კომპლექსის გაშინგტონის ვარშემო გადმოტანის საკითხიც განიხილებოდა.

1975 წლის 1-ელ ოქტომბერს სისტემა Safeguard-ი 30 Spartan-სა და 70 Sprint-ის ტიპის ანტირაკეტების შემადგენლობით, საბრძოლო მორიგეობაზე

აშშ-ს, წინა ადმინისტრაციის ბეგმით, პოლონეთში GBI-ის ტიპის ათი ასეთი ანტირაკეტა უნდა განეთავსებინა

AMERICA

სისტემა Aegis-ის ფაზირებულ ცხარერიანი რადიოლოკაციური სადგური

დადგა. მისი მიზნის დაფიქსირებისა და გზის გადჭრის მანძილი 200-300 კმ-ს არ აღემატებოდა. 1976 წელს, კომპლექსზე 7-8 მილიარდის დახარჯვის შემდეგ, ექსპლუატაციის დაწყებიდან ექვსი თვის შემდეგ სისტემა Safeguard-ი დააკონსერვეს. 2001 წლამდე ის აშშ-ის ტერიტორიაზე განლაგებული ერთადერთი ანტისარაკეტო სისტემა იყო.

მუშაობა ახალ რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემაზე ხელისუფლებაში რონალდ რეიგანის მოხელის შემდეგ განახლდა. 1983 წლის 23 მარტს რეიგანმა წამოაყენა ამერიკული სტრატეგიული თვალცეკვითი ინიციატივა, რომელსაც პოპულარული ფილმის პატუცსაკემად „ვარსკვლავური ომების პროგრამა“ შეარქვეს. პროგრამის ფარგლებში ორბიტარულ ბალისტიკური რაკეტების გზაგადაძღვრული რამდენიმე ათეული თანამგზავრის გაყენა იგეგმებოდა, მაგრამ საქმე საქმეზე რომ მიდგა, ეს იოლი არ გამოდგა და 80-იანი წლების ბოლოს პროგრამა დახურეს.

1991 პრეზიდენტ ჯორჯ ბუშ-ი უფროსმა აშშ-ის რაკეტსაწინააღმდეგო თვალცეკვითი სისტემის ახალი კონცეფცია ჩამოაყალიბა. მაშინ დროის დაზოგვის მიზნით მუშაობა ერთდროულად რამდენიმე მძიმართლებით დაიწყო. ერთ-ერთი მათგანი რაკეტა GBI იყო.

რობერტ გეიტსის თქმით, ირანის ბირთვული საფთხისგან ევროპის დასაცავად 2011 წლისთვის ხმელთაშუა ზღვაში Aegis-ის სისტემით აღჭურვილ სამხედრო ხომალდებს გამოიყენებენ, რომლებიც ირანიდან გამწვებული საშუ-

ალი და ახლო მოქმედების ბალისტიკური რაკეტების დასაჭერად მუდმივ საბრძოლო მზადყოფნაში იქნებიან. ამ სისტემაზე მუშაობა 1969 წელს დაიწყო და დღეისთვის ის მსოფლიოში ყველაზე სრულყოფილი და მოწინავე სისტემაა. მას ერთდროულად ხმელეთზე, წყალზე, წყალქვეშ და ჰაერში მყოფი მიზნების გაკონტროლება შეუძლია. პირველი საზღვაო ხომალდი, რომელზეც ეს სისტემა დააყენეს, 1983 წელს მწიკორში შესული USS Ticonderoga იყო. სულ კი შეიარაღებაში Aegis-ით აღჭურვილი 107 ტრასერი და საესკადრო ნაღმოსანი მიიღეს.

სისტემის შთავარი კომპონენტია ოთხი ფაზირებულ ცხარერიანი ანტენის მქონე AN/SPY-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური, რომელიც ხომალდის გარშემო 190 კმ რადიუსში არსებულ სივრცეს სრულად აკონტროლებს. მას ერთდროულად 250-300 მიზნის თანხლება შეუძლია. Aegis-ით აღჭურვილი ხომალდების შთავარი კალიბრს რაკეტები SM-2 წარმოადგენენ, რომლებიც დღეს მოდერნიზებულმა SM-3-ებმა (Standard Missile) შეცვალა. წინამორბედისგან განსხვავებით მას ბალისტიკური რაკეტების საბრძოლო ქობინების განადგურებაც შეუძლია. რაკეტის სიგრძე 6,55 მ-ია დაამეტრი კი — 0,34 მ.

2008 წლის 21 თებერვალს საესკადრო ნაღმოსანი Lake Erie-დან ნახსენებულმა სამსაფეხურიანი სქემის მიხედვით შექმნილმა SM-3-მა 247 კმ სიმაღლის ორბიტაზე კინეტიკური ენერჯის

საშუალებით 36667 კმ/სმ სიჩქარით მფრინე აეროული სადაზვერუო თანამგზავრი USA-193 განადგურა.

დღეს ინტენსიურად მუშავდება რაკეტის SM-6 ვარიანტში მოდერნიზაციის პროექტი. საერაულოდ, შეიარაღებაში მას 2011 წელს მიიღებენ. წინასწარი ცნობით, მისი სიგრძე 6,5 მ-ია, სასწრაფო მასა — 1500 კგ, სიჩქარე — 3,5 მახ. მიზნის დაჭრის დისტანცია — 240 კმ, სიმაღლე კი 33 კმ.

2008 წლის შემოდგომაზე პენტაგონმა 102 რაკეტა SM-3 შეუკვეთა, საიდანაც 75 ამერიკულ ხომალდებზე განთავსდება, 27 კი იაპონიის სამხედრო ხომალდებზე.

სხვათა შორის, აშშ-მ დაარღვია 1974 წელს ხელმოწერილი დამატებითი ხელშეკრულება, რომელიც კრძალავდა რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის საზღვაო, საჰაერო, კოსმოსური ან მიხედვითი-სამხედველო კომპონენტებისა და ასევე მილიანი ქვეყნის რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის შექმნას. 2002 წლის 12 თვის აშშ ცალმხრეად გამოვიდა რაკეტსაწინააღმდეგო ხელშეკრულებიდან.

აშშ-ის აკჰამინდელი ადმინისტრაციის გეგმის თანახმად, 2015 წლისთვის საზღვაო ბაზირების SM-3-ების ხმელთაშუა ზღვაში სახმელეთო ვარიანტებში მოდიფიცირებული ანტირაკეტების რამდენიმე ათეული შეუერთდება, რომლებსაც ევროპის ცენტრალურ და სამხრეთ ნაწილებში განათავსებენ.

თავად ხომალდების ხმელთაშუა ზღ-

დღევანდელი დღისთვის Aegis-ი საჰაერო, საზღვაო და სახმელეთო სივრცის კონტროლის ყველაზე სრულყოფილი სისტემაა

ჩვენები ორი წლის

განმავლობაში ამოღ

ვლოდნენ მათი ქვეყნის

ტერიტორიაზე ასეთი XBR-ის

ტიპის რადარის სახმელეთო

ვარიანტის განთავსებას

ვაში განთავსება საკმაოდ ძვირი დაჯდება. დაკისრებული ამოცანის შესასრულებლად მორიგეობაზე ერთდროულად 2-3 ხომალდი უნდა იყოს, რომლებიც 24 საათის განმავლობაში საბრძოლო მზადყოფნაში იქნებიან. თანაც ხომალდები ერთმანეთს პერიოდულად უნდა შეეხებოდნენ. ამიტომაც უფრო იაფი და ბევრად მოსაზრებელი იქნება ირანთან ახლოს, რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის სტაციონარული კომპონენტების განთავსება. ობამასა და გუტსის განცხადებების შემდეგ განჩნდა მოსაზრება, რომ ამერიკული რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის ზოგიერთი ელემენტი შესაძლოა კავკასიაში, კერძოდ, საქართველოში განთავსდეს, მაგრამ ეს ნაკლებსაფარაუდოა, უპირველესად საქართველოს ჩრდილო მეზობლის „მეგობრული“ დამოკიდებულების გამო. რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემა რუსეთსა და აშშ-ს შორის მიმდინარე პოლიტიკური თამაშის ერთ-ერთი მთავარი შემადგენელია. საფარაუდოდ, თვითცალკურმა მოსკოვმა დიდი ძალისხმევით მოახერხა ობამას ადმინისტრაციის დარწმუნება პოლონეთსა და ჩეხეთში რაკეტსაწინააღმდეგო სისტემის განთავსებაზე უარი ეთქვა და ახლა ვაშინგტონმა ანტირაკეტები ან თუნდაც რადარი საქართველოში რომ განთავსდეს, მოსკოვი სულ გადაირევა. არც ისაა გამორიცხული, მოსკოვმა ვაშინგტონს ირანის საპაერო სივრცის გასაკონტროლებლად აზერბაიჯანში, გაბალაში განთავსებული Дарьяლ-ის ტიპის რადიოლოკაციური სადგური შესთავაზოს, რომელზეც აშშ-მ უარი 2007 წელს თქვა. დღეისთვის

რუსეთს ვივეწლიურად ამ რადიოლოკაციური სადგურის ქირაობა 14 მილიონი დოლარი უჯდება.

21 სექტემბერს ერთ-ერთმა პოლონურმა ვაშეთმა გაურცველა ცნობა, რომ აშშ-ზე განაწვეწებული ვარშავა ამერიკული კომპლექსის Patriot-ის ალტერნატიულ ვარიანტს შექმნის. ამ საკითხზე უკვე რამდენიმე წელია მუშაობს პოლონური თავდაცვითი საწარმო Bumar-ი. მისი თვითცალკური წარმომადგენლის განცხადებით, საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი, თვითმფრინავებთან ბრძოლის გარდა, მოწინააღმდეგის საშუალო მოქმედების რა-

დიუსის ბალისტიკური რაკეტების განადგურებას ახლო (4-6კმ), საშუალო (20კმ-მდე) და შორ დისტანციებზე (200კმ-მდე) შეძლებს.

პოლონეთის განვითარებული თავდაცვითი მრეწველობის მიუხედავად, შეძლებს თუ არა ვარშავა ანტირაკეტების შექმნას, ჯერ კიდევ საკითხავია. არც ის არის გამორიცხული, უახლოეს მომავალში აშშ-ის ადმინისტრაციამ რაკეტსაწინააღმდეგო თავდაცვის სისტემის ელემენტების ვეროაში განთავსების საკითხში ცვლილებები შეიტანოს.

თევზრ აულუზაშვილი

უპართავი საავიაციო რაკეტები

უპართავ საავიაციო რაკეტებზე მუშაობა ერთ-ერთმა პირველმა საბჭოთა კავშირმა დაიწყო და 30-იანი წლების დასაწყისში 82 და 132 მმ-იანი რაკეტები გამოცადა. რაკეტების ცილინდრული ფორმა და ფრენისას სტაბილიზაციისთვის კუდა ნაწილში ფრთახმულობა პქონდაო, მაგრამ სწორედ რაკეტის სტაბილიზაცია იყო ყველაზე დიდი პრობლემა, — დიდი გაქანის სტაბილიზატორი რაკეტის სიძიმის ცენტრს უკან სწევდა, თავად სტაბილიზატორის სისქის შემცირება კი არაეფექტიანი გამოდგა.

82 მმ-იანი PC-82-ის სიგრძე 600 მმ-ს შეადგენდა და 6,8 კგ-ს იწონიდა, საიდანაც 0,36 კგ საბრძოლო ქიმიზე მოდიოდა. ფრენის მაქსიმალური მანძილი 6,2 კმ-ს აღწევდა. 132 მმ-იანი PC-132-ის სიგრძე 845 მმ-ს შეადგენდა და 23 კგ-ს იწონიდა, საიდანაც 0,9 კგ საბრძოლო ქიმიზე მოდიოდა. გაზრდილ წონასა და კალიბრთან ერთად მისი ფრენის მაქსიმალური მანძილი 7,1 კმ-ს მაღლყო.

ახალი სახის საავიაციო შეიარაღების საბრძოლო ნაწილობა 1939 წლის აგვისტოში, მდინარე ზღზინ-გოლზე, აპონიის ჯართან ბრძოლისას შედგა. გამანადგურებელ И-16-ებს ფრთებქვეშ ექს-ექსი 82 მმ-იანი რაკეტა მაქსონდაო.

1940 წელს ორეე კალიბრის რაკეტა შეიარაღებაში მიიღეს და მათ ძირითად „ომშხარებლად“ მოიეროე Ил-2-გზადა, რომლის პირველ მოდიფიკაციებზაც 16 82 მმ-იანი რაკეტის წლებზ შეეძლო (რვა-რვა თითო კონსოლის ქვეშ). რაკეტის სტარტისათვის იფრებდენ რელსური ტიპის გამშვებს. თგიდან Т-სებრი

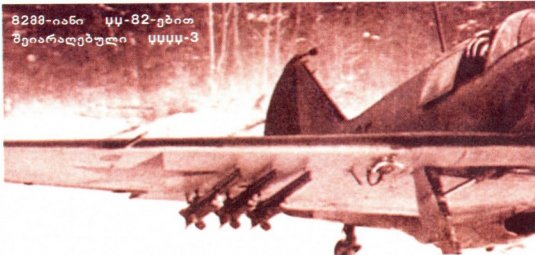
პროფილის გამშვები გამოიფრებოდა, შემდგომ კი უფრო უკეთეს П-სებრზე შეცვალეს, რომელზეც რაკეტა ორი საკეტით იტილებოდა.

ქორე მსოფლიო ომის დაწყებისთანავე საფრონტო ავიაციამ უპართავი საავიაციო რაკეტების გამოყენება ინტენსიურად დაიწყო, მაგრამ საბრძოლო პირობებში მათი ეფექტიანობა უფრო დაბალი აღმოჩნდა, ეიდრე მოელოდნენ. მიზნისკენ 400-500მ დისტანციიდან გამშვებული რაკეტების საერთო-პროცენტუელი რაოდენობიდან მიზანს ზუსტად მხოლოდ 1,1% მოზედა. 82 მმ-ან უპართავ რაკეტების მსუბუქი კლასის გერმანული ტანკების განადგურებზა კი მხოლოდ პირდაპირი მოზედრის შემთხვევაში შეეძლოთ.

უფრო უარესი შედეგი აჩვენა 132 მმ-იანი PC-132-მზ — 500-600მ დისტანციიდან სროლისას რაკეტის საერაული წრიული გადაზრა 14-16 მ-ს აღწევდა. საშუალო კლასის ტანკის დასაზინებლად კი პირდაპირ თუ არა, რაკეტა მიზნიდან მაქსიმუმ 1 მ-ში მანც უნდა აფეთქებულიყო.

ბერი ნაკლის მოზედეად, უპართავი საავიაციო რაკეტები შეიარაღების ახალი საზეობა იყო, რომელმაც შემდგომში საკმაოდ დიდი გავრცელება პოე.

თითქმის იმეეე პერიოდში უპართავი საავიაციო რაკეტებზე მუშაობზ გერმანელებმაც დაიწვეს. საბჭოთა კავშირისგან განსხვევებით, სადაც მსზრგვად ფუგასურ რაკეტებს უმეტესწილად ცოცხალი ძალისა და მსუბუქად დაჯეეუნული მიზნების გასანადგურებლად იენებდნენ, გერმანელები ამ კლასის შეიარაღებას საკაერო ბრძოლებში ტანკების გასანადგურებლად ხმარობდნენ. 1943 წლიდან გერმანელები საკაერო ბრძოლებში ინტენსიურად იენებდნენ 210 მმ-იან W.Gr.42-ის ტიპის უპართავ რაკეტებს, რომლებიც ზუთლულანი საზმეულო რეაქტიული ნაღმსატეორცნის ბაზზე შეიქმნა ამერიკული B-17-ის წინააღმდეგ რაკეტა, რომლის სიგრძეც 1260 მმ-ს შეადგენდა, ძალზე ეფექტიანი საშუალება იყო. უმეტეს შემთხვევაში დაზინებული თვითმფრინავი პავრშიე ფეთქდო.

82მმ-იანი PC-82-ებით შეიარაღებული საავიაციო რაკეტები

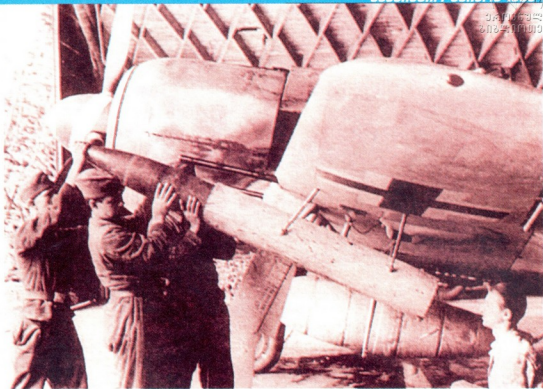
ბოლა და თან გვერდით მფრენ თვითმფრინავებსაც აზიანებდა. რაკეტა 110 კგ-ს იწონიდა, საიდანაც 38,6 კგ საბრძოლო ქობინზე მოდიოდა. რაკეტის ბალისტიკური მანძილი 7 კმ-ს შეადგენდა, მაგრამ საჰაერო მიზნის გასანადგურებლად მას მაქსიმუმ 1 კმ-დან იყენებდნენ. რაკეტას თავისივე გამშვები ძალით თითო ცალის ოდენობით გამანადგურებელ Fw-190-ისა და Me-109G-ის ფრთის კონსოლების ქვეშ კიდებდნენ. ორძრავიანი გამანადგურებელ Me-410B-2-ის შესაიარებლად კი საცდელი ექსპლუატიონი გამშვები დოლურა იყო შექმნილი, რომელიც თვითმფრინავის ცხვირა ნაწილის ბომბაკვეთურში განათავსეს. დოლურიდან რაკეტები სტარტს ზალპით, წვეილ-წვეილად იღებდნენ. სამისოდ ფრუზულაჯის ცხვირში სპეციალური ჭრილი იყო გაკეთებული. ეუექტანობის მიუხედავად, რაკეტების დოლური გამშვები სერიულ წარმოებაში არ ჩაუშვიათ.

მეორე მსოფლიო ომის დროს ყველაზე შედეგაანი უმართავი საჟაფიო რაკეტა, რომელიც მოწინააღმდეგის თვითმფრინავებთან საბრძოლველად გამოიყენებოდა, 55 მმ-იანი R4/M იყო. მისი სიგრძე 812 მმ-ს, წონა კი 3,85 კგ-ს შეადგენდა, საიდანაც 0,52 კგ საბრძოლო ქობინზე მოდიოდა. მკარასეკეიანი ძრავა რაკეტას 512მ/წმ ტოლ სიჩქარეს ანიჭებდა და ფრენისას მისი სტაბილიზაცია გასაშლელი ფრთასხეულობით ხდებოდა. რაკეტის მილიდან არ ეწოლური გამშვებიდან უშვებდნენ.

რაკეტული Me-262-ის ფრთის ქვეშ 12-12 ასეთი რაკეტა მაგდებოდა. 1945 წლისთვის გერმანიას ამგვარი რაკეტებით შეიარაღებული 60 თვითმფრინავი ჰქონდა. ამითან ექვსი ფრთის ქვეშ ორ აირუსად დამარტებული 48 რაკეტა მიჰქონდა. რაკეტები ომის დამთავრების გამო გერმანელებმა ამ ტიპის 12000 უმართავი რაკეტებიდან მხოლოდ 2500-ის გამოყენება მოახსრეს.

ჯერ კიდევ ომის დასრულებამდე, 1944 წელს, მოწინააღმდეგის ტანკებთან საბრძოლველად შეიქმნა უმართავი საჟაფიო რაკეტა „პანცერბლიც I“. მისი კალიბრი 80 მმ-ს, სიგრძე კი 705 მმ-ს შეადგენდა. რაკეტის წონა 6,6 კგ-ს უტოლდებოდა, ფრენის 3743 წმ ტოლი მაქსიმალური სიჩქარისას კი 90 მმ-იანი ჯაჟმის გაზურქტა იოლად შექლო.

მეორე მსოფლიო ომის დროს მოწინააღმდეგის სახმელეთო მიზნების გასანადგურებლად ამერიკული P-47 Thunderbolt-ი და საეკმბანი მოიერი-

გამოშვებული Fw-190A-8-ების ნახევარს ორი 21088-იანი W.Gr.21-ის წაღება შექლოთ

შვები Mk-4-ის ტიპის 70 მმ-იან უმართავ საჟაფიო რაკეტებს იყენებდნენ. ეს რაკეტა ამერიკელმა სპეციალისტებმა ნალაფარი გერმანული R4/M-ის ბაზაზე შექმნეს. ომის პერიოდში ამერიკელმა მფრინავებმა ამ სახის შეიარაღებას „გემო გაუგეს“ და 1949 წელს შეიარაღებაში უმართავი 76 მმ-იანი რაკეტა Mighty Mouse მიიღეს. მისი გამოყენება როგორც საჰაერო, ასევე სახმელეთო მიზნების გასანადგურებლად შეიძლებოდა. პერში მისი სტაბილიზაცია გასაშლელი სტაბილიზატორით ხდებოდა. რაკეტის სიგრძე 1220 მმ-ს შეადგენდა. საჰაერო მიზნების გასანადგურებლად რაკეტის გამოყენების ეუექტანი მანძილი 800-900 მ-ს არ აღემატებოდა, სახმელეთოების შემთხ-

ვევაში კი 3000 მ-ს შეადგენდა. ფრენისას რაკეტა მაქსიმალურ 600მ/წმ სიჩქარეს ავითარებდა.

ექსპლუატაციის პროცესში რაკეტის გამშვების სქემები ვითარდებოდა. კრებულ, გამანადგურებელ F-86D-ის ფრუზულაჯის ქვედა ნაწილში 24 რაკეტაზე გათვლილი სპეციალური კონტინენერი მაგდებოდა, რომელიც გასროლის წინ გარე გამოდიოდა, F-100-ს კი ფრუზულაჯის ქვეშ 45-45 რაკეტაზე გათვლილი ორი კონტინენერი მიჰქონდა.

რაკეტების განთავსების ყველაზე ორიგინალური სქემა F-94C-ს ჰქონდა. მასზე 24 რაკეტა, თავისი გამშვები ძალით, ცხვირით არსებული რადიოლოკაციური სადგურის გარშემო იყო განლაგებული. ფრთების კონ-

F-96C-ზე 24 უმართავი რაკეტის განთავსება, ცხვირში, რადიოლოკაციური სადგურის გარშემო ხდებოდა

Cobra უმართავი რაკეტა Zuni-ს გაშვების მომენტში

სიღებში კი I2-12 რაკეტაზე გათვლილი კიდევ ორი-ორი კონტეინერი მაგრდება.

1957 წელს აშშ-ის სამხედრო-სახლავო ფლოტის ავიაციამ შეიარაღებაში უფრო ძლიერი უმართავი რაკეტა Zuni მიიღო, რომლის კალბრც 127 მმ-ს შეადგენდა. წინამორბედის მსგავსად ისიც ორმაგი დანიშნულებისა იყო და მისი გამოყენება როგორც სახმელეთო, ასევე საჰაერო მიზნების გასანადგურებლად შეიძლებოდა. რაკეტის მახასიათებლების თანახმად, მოწინააღმდეგის თვითმფრინავის გასანადგურებლად რაკეტის გამოყენება 2000 მ დისტანციაზე შეიძლებოდა, რეალურად კი, მიუხედავად იმისა, რომ რაკეტის ბალისტიკური ფრენის მანძილი 9000 მ-ს აღემატებოდა, საჰაერო მიზნის დაზიანების მანძილი 800 მ-ს არ აღემატებოდა. რაკეტის სიგრძე 2790 მმ-ს შეადგენდა, მისი სასტრატო მასა კი 48,5კგ-ს უტოლდებო-

და. რაკეტას როგორც ინდივიდუალური რელსური ტიპის გამშვებიდან, ასევე ოთხ რაკეტაზე გათვლილი LAU-10C/B-ის ტიპის ბლოკიდან უშვებდნენ. 1967 წლის I-ელ მაისს ვიეტნამში Zuni-თი საბჭოთა წარმოების მიГ-17-ის ტიპის გამანადგურებელი ჩამოადგეს. ამ ტიპის რაკეტების ძირითადი მომხმარებლები F-89 და F-4 Phantom II-ის ტიპის გამანადგურებლები და ფეხდა სახის საგემბანო მოიერიშე იყო.

მაგრამ როგორც აღმოჩნდა, სახმელეთო სამიზნეების გარდა რაკეტა საკმაოდ კარგი ხომალდსაწინააღმდეგო საშუალებაც იყო. 1967 წელს ვიეტნამის მახლობლად ამერიკულ ავიამზიდ Forrester-ის გემბანზე Phantom II ასაფრენად ემზადებოდა, როდესაც ერთ-ერთი ბლოკიდან რაკეტის თვითგაშვება მოხდა და ის მოპირდაპირე მზარეს მზგარ Sky Hawk-ს საწვავის აუზში მოხვდა. გემბანს ცეცხლი მოედო და

ხანძარი 18 სთ-ს გაგრძელდა. მცხელმა განადგურა 29 თვითმფრინავი და 42 დაზიანა. დიღუპა 134 კაცი, დაშავდა 64. ორი წლის შემდეგ ანალოგიური შემთხვევა ავიამზიდ Enterprise-ის ბორტზე მოხდა. მაშინ რაკეტა პირდაპირ ბლოკში აფეთქდა და სხვა თვითმფრინავების საბრძოლო კომპლექტის დეტონაცია გამოიწვია. შემთხვევას 27 კაცის სიცოცხლე შეეწირა.

ვიეტნამის ომში უმართავი საავიაციო რაკეტების ინტენსიურად მომხმარებელი დამრტყმელი შეეუღლმფენ AH-1 Cobra იყო, რომელიც შეიარაღების სახით 70 მმ-იან Hydra 70-ის ტიპის რაკეტას იყენებდა. ეს უკანასკნელი Mighty Mouse-ის გაუმჯობესებული ვარიანტი იყო. დღეს რაკეტის მთავარ მატარებელ საშუალებას ამერიკული დამრტყმელი AH-64 Apache წარმოადგენს. ის რაკეტებს M260-ისა და M261-ის ტიპის 7- და 19-გამშვებიანი ბლოკებიდან ისვრის. არსებობს რაკეტის სხვადასხვა ვარიანტი: მსხვერვალ-ფუგასური, ჯავშანგამტანი, მანათობელი, სასწავლო-საბრძოლო კომბინები.

უმართავ საავიაციო რაკეტებს შორის ყველაზე უნიკალურ ქმნილებას AIR-2 Ding-Dong-ი წარმოადგენდა. მისი სასტრატო წონა 373კგ-ს შეადგენდა, მაგრამ ბიკალიბრული სქემის მიხედვით შექმნილ რაკეტას (კორპუსის კალიბრი 370 მმ, საბრძოლო კომბინის — 422) სხვა შესაძლებლობაც ჰქონდა. კერძოდ, საბრძოლო კომბინის სახით მას 2მგტ სიმძლავრის ბირთვული მუხტი მიჰქონდა, რომელიც 110კგ-ს იწონიდა. ძლიერი მყარსაწვავიანი ძრავის წყალობით ფრენისას რაკეტა 5600/წმ სიქქარე ავითარებდა, მისი ფრენის მაქსიმალური მანძილი კი 9,2კმ-ს შეადგენდა. რაკეტაზე მუშაობა 1954 წელს დაიწყო, ორი წლის შემდეგ კი გამანადგურებელ F-

ბირთვულ კომბინიანი AIR-2-ის ტიპის უმართავი საავიაციო რაკეტა შეიარაღებაში 27 წელი იყო

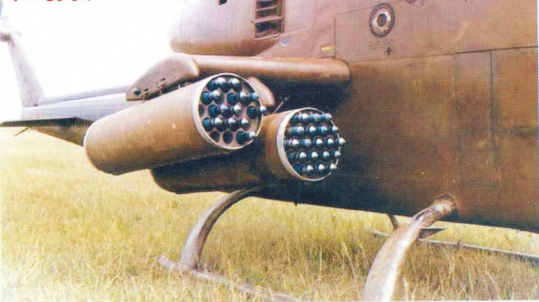
89J-ის ბორტიდან პირველად გაუშვეს. AIR-2-მა 5,5კმ იფრინა და მიწიდან გატეხული ბრძანებით აფეთქდა. სასაერო მიზნების სახით რაკეტა ბომბ-დამშენების დაჯგუფების განსაზღვრულად უნდა გამოიყენებინათ. გათვლების თანახმად, ბირთვულ აფეთქებას 800-1000 მ რადიუსში ნებისმიერი თვითმფრინავის განადგურება შეეძლო. რაკეტა შეიარაღებაში 1957 წელს მიიღეს და მისი ტარება F-89J, F-102, F-104, F-106 და F-4 Phantom II-ს შეეძლო. შეიარაღებიდან AIR-2 მხოლოდ 1984 წელს მოხსნეს.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ამერიკაზე არანაკლებ პოპულარული უმართავი საავიაციო რაკეტები საბჭოთა კავშირში იყო. 50-იან წლებში ნუკლეარმა შექმნა 57 მმ-იანი C-5-ის ტიპის რაკეტა, რომლის ბაზისს გერმანული R4/M წარმოადგენდა. ფოლადის კორპუსის მქონე რაკეტის სიგრძე 830 მმ-ს შეადგენს. ის 3,86კგ-ს იწონის, საიდანაც 1,08კგ საბრძოლო ქიმიკატი მდის. მისი გაშვების მაქსიმალური დისტანცია 2000 მ-ს აღწევს და სიმაღლის მიხედვით შეიძლება არა აქვს ფრენის დრო რაკეტის სტაბილიზაცია ბრუნვით ხდება, რასაც კვდა ნაწილში განიცხადებული გასაშლელი სტაბილიზატორით ახდენს. რაკეტის მქარასწავიანი ძრავა მხოლოდ 1,1 წმ-ს მუშაობს. ამ დროის განმავლობაში რაკეტა 300 მ-ს მიფრინავს, დარჩენილი მანძილი კი ბალისტიკური ტრაექტორიით იფრინებს. რაკეტის აფეთქება კონტაქტური ამფეთქით ხდება.

რაკეტებს ძირითადად, ორი სახის ბლოკებიდან — YB-16-57 და YB-32-57-იდან უშვებენ, რომლებიც, შესაბამისად, 16 და 32 რაკეტას იტვიფენ. ამ ტიპის ბლოკები ვეკლოვა საბჭოთა სამხედრო შევლმფრენსა და თვითმფრინავზე იყო.

დღეს მხოლოდ 32-რაკეტაიანი ბლოკები გამოიყენება, მაგრამ თვითმფრინავებსა და შევლმფრენებზე გამოსაყენებელ ბლოკებს ერთი განსხვავება აქვთ, — ამ უკანასკნელის შემთხვევაში ბლოკს უკან გარსაცმი უკეთდება, რომელსაც ქვევიდან ამონაჭერი აქვს გაკეთებული. შეიარაღებაში 1955 წელს მიღებული რაკეტის ბაზაზე, ექსპლუატაციის პროცესში სხვადასხვა მოდიფიკაცია შეიქმნა: ჯაშუშგამტანი კომპლექტიანი ქიმიკატი (C-5K), ფუგასური (C-5M), მანათობელი (C-5O), რკინის დამაზიანებელელებქმნებიანი (C-5C). ფართო გავრცელების მიუხედავად, ამ

ვიეტნამის ომისას
70 მმ-იანი Hydra-ს
ყველაზე აქტიური
„მომხმარებელი“
დამრტმელი AH-1 იყო

ტიპის რაკეტებს საბრძოლო ქიმიკატი სუსტი ჰქონდა. მეორე იყო გაშვების დისტანცია. ამიტომაც 1965 წლიდან მის მოდერნიზაციაზე დაიწყო მუშაობა. საბრძოლო ქიმიკატი და ძრავის სიმძლავრის გაზრდას რაკეტის კაბარტი გაზრდეს მოჰკეთა და მისმა კაბარტმა 80 მმ შეადგ-

ინა. ახალი C-8-ს სიგრძე 1570 მმ-ს, წონა კი 11,3კგ-ს შეადგენს, საიდანაც 3,6კგ საბრძოლო ქიმიკატი მდის. რაკეტის გაშვების მაქსიმალური დისტანციაა 4000მ, მინიმალური კი — 1300მ. რაკეტის გამოყენება მაქსიმალურ 1200კმ/სი სიქარზეა დასაშვები, სავარაუდო წარული გადახრა 12 მ-ს არ აღემატება. წინამორბედის მსგავსად რაკეტის სტაბილიზაცია ფრენისას ბრუნვით ხდება, რასაც ექვესოილიანი გასაშლელი სტაბილიზატორი უზრუნველყოფს.

რაკეტას ორი სახის ბლოკიდან, საშველმფრენო B-8B20 და სათვითმფრინავო B-8-იდან უშვებენ. თვითმფრინავის ფრენის მაღალი სიქარიდან გამო-

5788-იანი უმართავი C-5-ის
ტიპის რაკეტები და მათი
გამშვები ბლოკი YB-32-57

რაკეტა C-8-ს კომპლაციურ-მსხვერვალი საბრძოლო ქობინი აქვს. მის ბაზაზე შეიქმნა რაკეტები შემდეგი ქობინებით: ბეტონ-საწინააღმდეგო (C-8Б), მოცულობით-დურნირებადი (C-8Д), მსხვერვად-ფეკა-სური (C-8ДФ), კომპლაციურ-მსხვერვალი (C-8КОМ), მანათილებლი (C-8О).

რაკეტა პირველად აღინათში გამოიყენეს. მფრინველები უპირატესობას უფრო ახალ 80 მმ-იანებს ანიჭებდნენ. სხვათა შორის, აფხაზეთის ომში ორივე, 57 და 80 მმ-იანი რაკეტების გამშვებ ბლოკებს ქართული და აფხაზური მხარეები სახმელეთო დანადგარებიდან, რეაქტიული არტილერიის სახით იყენებდნენ.

**C-8-ის ტიპის რაკეტების
საშველმფრენი 58B20 და
სათვითმფრინავო 58-ის
ტიპის გამშვები ბლოკები**

დინარე, ბლოკს კონუსისებრი ცხვირა ნაწილი აქვს და გამშვები მილები კონუსის კონტურს არ სცილდებიან. საშველმფრენო ვარიანტში კი, სადაც ფრენის სიჩქარე გაცილებით დაბალია, ბლოკს კონუსი არა აქვს და გამშვები მილები ბლოკიდან ერთ მანძილზე გამოდინან. პირველ შემთხვევაში ბლოკის სიგრძე 2760 მმ-ს შეადგენს და 160 კგ-ს იწონის. მეორის სიგრძე 1700 მმ-ია, წონა კი 123 კგ-ს არ აღემატება. ორივე ვარიანტში ბლოკი 20 რაკეტას იტევს.

80-იან წლებში შეიქმნა შეიდ რაკეტაზე გათვლილი გამშვები ბლოკი B-8B7. მისი სიგრძე 1700 მმ-ია და მხოლოდ 40 კგ-ს იწონის.

საბაზო ვარიანტში უმარაოვ საუეიაციო

**122მმ-იანი რაკეტების
გამშვები ბლოკი B-13**

წინამორბედთან 80 მმ-იანი უმარაოვი რაკეტის უპირატესობის მიუხედავად, დუშინების გამაგრებული ობიექტების გასანდგურებლად ამ უკანასკნელის სიმძლავრე აშკარად არასაკმარისი იყო. ამიტომაც მის ბაზაზე შეიქმნა 122 მმ-იანი უმარაოვი რაკეტა C-13. მისი სიგრძე 2900 მმ-ს შეადგენს და 50 კგ-ს იწონის, საიდანაც 23 კგ საბრძოლო ქობინზე მოდის. რაკეტის გამშვების მაქსიმალური დისტანცია 4000 მ-ია, მინიმალური კი — 1100მ. C-13-ის გამოყენება მაქსიმალურ 1200 კმ/სთ სიჩქარეზე დასაშვებია, მისი საფარაულო წრიული ვადახრა 12 მ-ს არ აღემატება. საბაზო ვარიანტში რაკეტას ბეტონ-საწინააღმდეგო საბრძოლო ქობინი აქვს, რომელსაც 1 მ სისქის რკინაბეტონის გარდღვევა შეუძლია.

შემდგომში შეიქმნა რაკეტის სხვა მოდიფიკაციებიც, — მოცულობით-დეტონირებადი (C-13D), მსხვერველ-ფუგასური (C-13DF და C-13OF) და ირმოდულიანი საბრძოლო ქობინებით. ეს უკანასკნელი მიწის ქვეშ განლაგებული ობიექტების გასანადგურებლადაა განკუთვნილი და მას 6 მ სისქის მიწის საფარის გახერხება ან ახაფრენ-დასაფრენი ზოლის 20 მ-ის დაზიანება შეუძლია.

C-13-ს ხუთ რაკეტაზე გათვლილი B-13-ის ტიპის ბლოკიან უშუქებენ. მისი სიგრძე 3558 მმ-ს შეადგენს, ცირკული ბლოკი კი 160 კგ-ს იწონის. რაკეტების გამშვებებს შორის ინტერვალი 120მმ-ს შეადგენს. არსებობს ბლოკის სამი მოდიფიკაცია. პირველი — B-13მთვითმფრინავებზე გამოიყენება და მისი მოხმარება ნებისმიერ საბჭოთა (რუსულ) თვითმფრინავს შეუძლია, რომელსაც სასმელეოი მისიების განადგურება შეუძლია. მეორე მოდიფიკაცია — B-13L1 შეუვლმფრინავისთვის შეიქმნა და ის Ми-8МТВ, Ми-28 და Ка-29-ის ტიპის შეუვლმფრინავებზე გამოიყენება. მესამე ვარიანტი — B-13L5 კი მხოლოდ Ка-50 და Ка-52-ის ტიპის დამრტყმელ შეუვლმფრინავებზე.

1965 წელს საბჭოთა კავშირში ახალ მძიმე კლასის უმართავ საავიაციო რაკეტაზე დაიწყო მუშაობა. რაკეტას ძლიერი საბრძოლო ქობინი უნდა ჰქონოდა. სწორედ ამ გარემოებამ განაპირობა რაკეტის კონსტრუქციული ბიკალიბრული სქემა — კორპუსის დიამეტრი 266 მმ-ია, საბრძოლო ქობინისა კი — 340 მმ. საბაზო ვარიანტში

C-25-ის აფეთქებისას 10000-მდე ნამსხვრევი წარმოიქმნება

რაკეტა C-25-ის სიგრძე 3310 მმ-ს შეადგენს, ფრენისას მისი სტაბილიზაცია გასაძლელი ოთხფოთლიანი სტაბილიზატორით ხდება. ფუგასური საბრძოლო ქობინით ეს უკანასკნელი 190 კგ-ს იწონის, მილიანი რაკეტის მასა კი 480 კგ-ს უტოლდება. მისი გამოყენება მაქსიმალურ 4000 მ დისტანციაზე შეიძლება, ფრენის მაქსიმალური სიჩქარე 1900 კმ/სთ-ს აღწევს. ექსპლუატაციის გასამარტივებლად რაკეტას უშუქებენ ერთჯერადი ხის გამშვებ-სატრანსპორტო კონტეინერიდან, რომელიც სიმტკიცისთვის ალუმინის ფურცლებით არის გამოიერებული. რაკეტა შეიარაღებაში 1975 წელს მიიღეს. მსხვერველ-ფუგასური საბრძოლო ქობინით რაკეტას 30 მმ სისქის დაჯავშნული ფურცლისა და ნახევარი მეტრის სისქის აკურის კედლის გახერ-

ტა შეუძლია. C-25-ებს ავღანეთში ყველაზე ინტენსიურად Cy-25-ის ტიპის მოიერიშები იყენებდნენ.

ცოცხალი ძალის გასანადგურებლად შეიქმნა მოდიფიკაცია C-25O. მისი დეტონაცია რადიოსიმაღლეშობის საშუალებით მიზნიდან 5-7 მ-ის ოვზე ხდება და აფეთქებისას 10000 მ-მდე ნამსხვრევი წარმოიქმნება. 1979 წელს შეიარაღებაში უმართავი რაკეტის მართვადი ვარიანტი — C-25L მიიღეს, რომელსაც ლაზერული თვითდამზიანების ოვო აქვს. სხვა ვარიანტებისგან განსხვავებით მისი გამოყენება 7000მ დისტანციაზე შეიძლება. 397 კგ-ს ტოლი სასტარტო მასისას მისი სიგრძე 4038 მმ-ს შეადგენს. დღეს C-25 მსოფლიოში ყველაზე ძლიერი უმართავი საავიაციო რაკეტაა.

თეთრ კულუხავილი

მოიერიშე ტიპის რაკეტას უშვებს Cy-25 C-25OFM-ის უშვებს

სადესანტო სოვალდაზის ახალი ბენდისიაზი

ესპანელთა უახლესი
უნივერსალური
სადესანტო-ხომალდი
დღეი L-61 Juan Carlos I

XXI საუკუნის კონფლიქტებში საზღვაო-სადესანტო ძალები და საშუალებები კვლავინდებურად დიდ და ზოგჯერ გადაშვევტ როლსაც კი თამაშობენ.

უფანეთის კამპანიაში 2001 წლის 25 ნოემბერს არაბეთის ზღვაში მყოფი ხომალდებიდან შეკუმფურეზებით დაახლოებით 1000 ამერიკული საზღვაო ქვეითი ვან-დაარის სამზრეით გადასხდა და მალე იქ ამერიკელებმა პირველი ოპერატიული ბაზა შექმნეს.

2003 წლის გაზაფხულზე ვრავში ამერიკელი საზღვაო ქვეითების 21-ათასიანმა დაჯგუფებამ 700-კილომეტრიანი მარშით ბაღდადის შემოგარენს პირველმა მაღწია.

2008 წლის აგვისტოს ომის დროს შვი ზღვის ფლოტის დიდმა სადესანტო ხომალდებმა დასავლეთ საქართველოში რუსი საჰაერო მედესანტეების ერთი ნაწილი თავიანთი ტექნიკით შპოივიანეს.

კრიზისულ სიტუაციებში ოპერატიული რეაგირებისათვის სადესანტო-ამფიბიური ძალები საკმაოდ მოქნილი საშუალებაა, ამიტომაც მსოფლიოს მნიშვნელოვან რეგიონებში (ხმელთაშუა ზღვა, სპარსეთის ყურე, ატლანტის ოკეანე და სხვ.) დასავლეთის ქვეყნებისა და განსაკუთრებით ამერიკის შეერთებული შტატების საზღვაო საექსპედიციო ფორმირებები და მასში შემავალი ამფიბიური ძალები მუდმვე მზადყოფნაში არიან.

ამ ძალების შემადგენლობაშია საზღვაო ქვეითები, ჯგუზან და ავტოტექნიკა, მცურავი და საჰაერო სატრანსპორტო საშუალებები.

რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტი ამჟავარ შესაძლებლობის მოკლებულია და ამით არის გამოწვეული ბოლო დროს მაღალი რანგის რუსი სამხედროების დასავლური უნივერსალური სადესანტო ხომალდებით დაინტერესება.

II სექტემბერს რუსეთის სამხედრო-საზღვაო ფლოტის მთავარსარდალმა, ადმირალმა ვლადიმირ ვისოცკიმ განაცხადა, რომ რუსეთი შეუკუმფურეზში-

იდის ასარჩევად კონკურსის ჩატარებას აპირებს.

მისი თქმით, მოლაპარაკება ფრანგებთან Mistral-ის თობაზე დაწყებულია, მაგრამ კონკურსში მონაწილეობას პოლანდიელები, თავიანთი Rotterdam-ით, და ესპანელებიც მიიღებენ.

ადმირალმა ვისოცკიმ ასევე აღნიშნა, რომ კონკურსში არ მონაწილეობს აშშ, რადგან ვაშნეტონი რუსეთისათვის ნებისმიერი სამხედრო ტექნოლოგიის გადაცემას მტკიცეულად განიცდის.

რუსეთი შეუკუმფურეზშიდან ერთად დაინტერესებულია წარმოების ტექნოლოგიის შეტებით, ვინაიდან მსგავსი ხომალდებისათვის აუცილებელი ინფრასტრუქტურა არ გააჩნია.

ადმირალ ვისოცკის განმარტებით, 2008 წლის აგვისტოში რუსეთ-საქართველოს ომის დროს შვი ზღვის ფლოტს თანამედროვე სადესანტო ხომალდები რომ ჰყოლიდა, მაშინ საქართველოსთან ოპერაციისათვის 26 საათის ნაცვლად 40 წუთი საკმარისი იქნებოდა.

პარადოქსულია, მაგრამ ფაქტია, რომ მთვერ მსოფლიო ომში საბჭოთა ფლოტი სადესანტო ოპერაციებს სპეციალური სადესანტო ხომალდებისა თუ კატარლების გარეშე ატარებდა. დესანტირებისათვის საბჭოთა საზღვაო ქვეითები ნაუებს, ტყეებს, თვეზმჭერ სეიანებს, პატრია და დიდი წყალწყვის საბრძოლო

პირველი ამერიკული
სადესანტო
შვეულმფრენშიზი
LPH-4 Boxer-ი

უნივერსალური
სადესანტო-ხომალდი
დოკი LHA-1 Tarawa

მცურავ საშუალებებს, სხვადასხვა სახის სამოქალაქო გემებს იყენებდნენ.

ბევრად მეტ სირთულეს მძიმე ტექნიკის დესანტირება ქმნიდა, ამიტომ ნაპირზე გადასული ქვეითები მხოლოდ მსუბუქი ცეცხლსასროლი იარაღით მოქმედებდნენ და ამის გამო დიდ დანაკარგს განიცდიდნენ.

ამის საილუსტრაციოდ გამოდგება 1941 წლის დეკემბერში ჩატარებული ვირიძის სადესანტო ოპერაცია, როცა 82500-კაციან კორპუსზე სულ 43 ტანკი და 198 ქვეითი მოდიოდა. შვიი ზღვის ფლოტს ჯაგუშან და ავტოტექნიკის გადასაყვანი სპეციალური სადესანტო ხომალდები არ ჰქონდა.

ომის შემდგომი წლების საბჭოეთში სახმელეთო ოპერაციებმა დომინირებული, ხოლო საზღვაო-სადესანტო ოპერაციებმა კი მორეზერვისიზიონი ადგილი დაიკავა. ფლოტიც ამ ხუდით ვითარდებოდა.

პირველი საბჭოთა სადესანტო ხომალდი (პროექტი 572 „ბურუა“) მსკობრში 1956 წელს ჩადა. ხომალდის სრული წყვეწვა 2030 ტონას შეადგენდა და პირველი 4-5 ტანკს ან 225 საზღვაო ქვეითს იტევდა. ავტონომიურბა 15 დღეს აღწევდა.

ომდროინდელი საბჭოთა სადესანტო ხომალდები სატიერთო გემების საფუძველზე იქმნებოდა და ორბჯ სამხედრო-სამოქალაქო დანიშნულებას ასრულებდნენ. ჰქინდათ დესანტის ნაპირზე გად-

მოსხმისათვის საჭირო აპარელი, შედესანტით მისაღები ადგილები და სხე ტექნიკურ გადაწვევბა და პარამეტრებით მეორე მსოფლიო ომის ამერიკული ხომალდებს შეესაბამებოდნენ და ტრადიციული ფორმით საზღვაო ქვეითების წყლის კიდებუ გადმოსხმას უზრუნველყოფდნენ.

საიკვლელ მხარდაჭერის მიუხედავად, ასეთ დესანტირებას თან უზარმაზარი დანაკარგი ახლდა, ამიტომ დასავლეთის ქვეყნებმა უარი თქვეს და ე.წ. „შემოვლით ვერტიკალურ მოქმედებებზე“ გადავიდნენ. დესანტირებას წინ უსწრებს საპაერო შეტკეებით სანაპირო ზოლის ზურგში განლაგებული ყველა თვდაცვითი ზღუდის განადგურება და ზღვიდან საზღვაო ქვეითთა გადასხმა მხოლოდ ამის შემდეგ იწყება.

ოპერაციებში მთავარი ადგილი შეუუღლებურენება დაიკავეს, რომლითაც შედესანტეთა პირველი ტალღის მოწინააღმდეგის ზურგში დესანტირება ბევრად მიხურჩებლი და ეფექტბანი გახდა.

შეუღლებურენება საეციალური სადესანტო შეუუღლებურენხშიდი ხომალდების საჭიროება შექმნა და პირველი ასეთი ხომალდის LPH-2 Iwo Jima-ს აგება ამერიკულბებმა 1959 წელს დაიწვეეს. დაიკვება შეიდა ერთულის აგება.

ხომალდების დასრულებამდე ამერიკის ფლოტი ძველი ავიამხიდეისსაგან გადაკითხული რამდენიმე სადესანტო შეუუღლებურენხშიდით შეუგხო. პირვე-

ლი მათგანი, 30 შეუუღლებურენის მიღებაზე გათუილილი LPH-4 Boxer-ი, ფლოტს 1959 წლის 30 იანვარს გადაეცა.

მიღერნისაციის გავლის შედეგად მწყობრში კიდევ ორი სადესანტო შეუუღლებურენხშიდი LPH-5 Princeton-ი და LPH-8 Valley Forge ჩადა.

ამერიკის შემდეგ ავიამხიდეის სადესანტო შეუუღლებურენხშიდებად გადაკითხებას დიდი ბრიტანეთი შეუღდა. 1960-62 წლებში R-08 Bulwark-ისა და R-07 Albion-ის გადაკითხება დასრულდა. თითოეული მათგანი 16 შეუუღლებურენს, ოთხ სადესანტო LCA ტიპის კატარალასა და 800-900 საზღვაო ქვეითს იტევდა.

სპეციალიზებულმა და სხვადასხვა დანიშნულების სადესანტო ხომალდებმა ვიეტნამის ომში ერთბოლიე მოქმედების დროს ამერიკულბებს დიდი თუხატები გაუწინა.

სანაპირო არტილერიის ცეცხლისაგან თუდასაკავად სამტაბო ხომალდების, სადესანტო შეუუღლებურენხშიდების, ხომალდ-დოკების, სატანკო-სადესანტო და ქვეითთა სადესანტო ხომალდების თუ-მართა სანაპიროდან 25-30 კილომეტრის დაშორებით მიმდინარეობდა.

დესანტირებისათვის გამოყოფილი 30 წეთი მხოლოდ შეუუღლებურენებისათვის იყო საკმარისი, ხოლო ტქნიკის გადამტან ნელბაკო სადესანტო ბარეებს ბევრად მეტო დრო უწიერბობდა.

განდა უნივერსალური ხომალდის აგების იდა, რომელიც შეუუღლებურენხ-

1941 წელი. საბჭოთა დესანტი ქერჩისკენ მიემართება

იდის, დოკისა და სადესანტო ხომალდის თვისებებს შეითვისებდა, ხოლო ტექნიკის ტრანსპორტირებას საპაერო ბალიშზე მოცურავე სწრაფსელანდი სადესანტო კატრანდები უზრუნველყოფდა.

ახალი კონცეფციის შესაბამისად აგებული პირველი უთერსალაური სადესანტო-ხომალდი დოკი LHA-1 Tarawa ამერიკის ფლოტის განკარგულებაში 1976 წლის 29 მაისს გადაეცა.

ხომალდის სრული წყალწვევა 39970 ტონას და სიგრძე 250 მეტრს აღწევს. გემბანის მთელ სიგრძეზე საფრენი აპარატებისათვის 8-10 დასაჯდომი მოედანი მოწყობილი. ეკონომიური სვლით ხომალდი 10 ათასი მილის სიშორეზე დაცურავს.

Tarawa-ით ათუჯზე მეტ საფრენ აპარატს იტევს და მათ შორის არის: ვერტიკალური აფრენა-დაშვების მოიეროშეები AV-8B Harrier-ი, შეუღლმფრენები — სატრანსპორტო-სადესანტო CH-46D/E Sea Knight-ი, მრავალზრთვი დანიშნულების CH-53A Sea Stallion-ი და საცეცხლე მხარდაჭერის AH-1W Super Cobra.

საფრენი აპარატების რაოდენობრივი თანაფარდობა შესასრულებელი ამოცანის მიხედვით განისაზღვრება.

მცურავე სადესანტო საშუალებებიდან ხომალდზე არის საპაერო ბალიშზე მოცურავე ერთი LCAC ტიპის კატარა (ტვირთაშეწობა 68 ტონა ტვირთი, ან 1 ტანკი M1 Abrams-ი, ან 180 საზღვაო ქვეითი) და ოთხი ჩვეულებრივი LCU 1610 ტიპის კატარა (ტვირთაშეწობა 180 ტონა ტვირთი, ან 3 ტანკი M1 Abrams-ი, ან 3 ქვეითთა საბრძოლო მანქანა M2 Bradley, ან 400 საზღვაო ქვეითი).

ხომალდი ბორტზე 2 ათასამდე საზღვაო ქვეითსა და 45 მცურავე ჯეჟმანტრანსპორტიორ LVTP-7-ს იტევს.

Tarawa სრულად დაკომპლექტებული საზღვაო ქვეითთა ბატალიონის ზღვით ტრანსპორტირებასა და ნაპირზე დესანტირებას უზრუნველყოფს. ბორტზე საზღვაო ქვეითებისათვის საყოფაცხოვრებო და გარემოსდაცვითი საუფრენო პირობებია შექმნილი.

ხომალდის კორპუსის ფორმა და ენერგეტიკული დანადგარების სიმძლავრე მაქსიმალური — 23-24 კვანძის წყურების საშუალებას იძლევა და ორდერში სხვა ხომალდებთან ერთად მაღალი ხაჩქარით ცურავა შეუძლია.

ვერობულმა ქვეყნებმა თავიანთი სამხედრო-საზღვაო ძალებისათვის ამერიკელებისაგან განსხვავებული მიდგომებით რამდენიმე პროექტის უთერსალაური სადესანტო-ხომალდი დოკი ააგეს.

ვერობული ხომალდები ამერიკელებს

L9013 Mistral-ის გემბანი მრავალრიცხოვანი და მრავალფეროვანი ტექნიკის მიღებაზეა გათვლილი

წყალწვევით ჩამოყვარდება და შესანამსხმად, ნაკლებია საზღვაო ქვეითთა ქვედანაყოფის, საპაერო და საზღვაო დესანტირებისათვის საჭირო ტექნიკის, საზღვაო ქვეითებისათვის აუცილებელი ჯეჟმან და ავტო ტექნიკის რაოდენობა.

ეს ხომალდებით საბრძოლო დანიშნულებასთან ერთად სამშვიდობო და პუბლიკური ოპერაციებში მონაწილეობაზეა გათვლილი.

პირველად მსოფრმში 1988-94 წლებში იტალიური ხომალდები (L9892 San Giorgio, L9893 San Marco, L9894 San Gusto) შევიდა.

ესპანელებმა პოლანდიელებთან ერთობლივად Rotterdam-ის პროექტით 1998-2000 წლებში ორი ხომალდი (L-51 Galicia, L-52 Castilla) დაასრულეს. ზომით ბევრად დიდი და 25 ათასი ტონა წყალწვევის L-61 Juan Carlos I-ის დამთავრება წელს არის მოსალოდნელი. ხომალდი ბორტზე 18 საფრენ აპარატს, 1-4 სადესანტო კატარას, 900-კაციან დესანტსა და ჯეჟმანტექნიკის 46 ერთეულს მიიღებს.

საფრანგეთის სამხედრო-საზღვაო ძალებს 2006 წლის თებერვალში L9013 Mistral-ი გადაეცა და იმავე წლის ფელისში ხომალდი ლიბანიდან ფრანგი მოქალაქეების ვეკუკაიამო მონაწილეობდა. მორე ხომალდი L9014 Tonnerre მსოფრმში 2007 წლის თებერვალში ჩაგდა.

ბრიტანეთის ფლოტს 2003-04 წლებში 18500 ტონა წყალწვევის L-14 Albion-ი და L-15 Bulwark-ი, ხოლო 2004-07 წლებში კი — L-3006 Largs Bay, L-3007 Lyme Bay, L-3008 Mounts Bay და L-3009 Cardigan Bay დაემატა.

პოლანდიელებმა 1998 წელს L-800 Rot-

terdam-ი და 2007 წელს კი ზომით გაზრდილი L-801 Johan de Witt-ი დაასრულეს.

რუსეთის ფლოტს საბჭოთა ფლოტი-საგან შემკვიდრებით დარჩა ამერიკული Tarawa-ს საპასუხოდ აგებული 13 ათას ტონა წყალწვევის 1174 პროექტის სამი დიდი სადესანტო ხომალდი „ოჟან როგოვი“ (მწიობრში ჩადგა 1978 წელს), „ალექსანდრ ნიკოლაევი“ (1982 წელი) და „მეტროფან მოსკალევი“ (1989 წელი). ამ ხომალდებს 3-6 სადესანტო კატარღის მისაღები დოკ-კამერები აქვს. გემბანზე 4 სატრანსპორტო-საბრძოლო შვეულმფრენის და საჯდომ-ასაფრენი მოედნებია მოწყობილი.

ხომალდების ექსპლუატაცია საკმარისი რაოდენობით გამოდგა და რამდენიმე წელია, რაც სამივე რუსურში გადავიდა და ჯარით დაჭრა მოეწიეს.

2004 წლის 23 დეკემბერს რუსებმა კალინინგრადის გემსაშენ კარხანა „იანტარში“ საფუძველი ჩაუყარეს 11711 პროექტის დიდ სადესანტო ხომალდ „ოჟან გრესს“.

შემუშებლობა ძალიან ნელი ტემპით მიმდინარეობს და ამას რუსები ფინანსების ნაკლებობით ხსნიან. 2010 წლისათვის შეიძლება კორპუსი დამთავრდეს და ამის შემდეგ ხომალდის დასრულებას კიდევ 2-3 წელი დასჭირდება.

XXI საუკუნეში დესანტირება ბევრად კომფორტული გახდა

ტექნიკური პარამეტრებით „ოჟან გრესსი“ ყველაზე პატარა იტალიურ უზრუნველყოფის სადესანტო-ხომალდ-დოკსაც კი ჩამოუვარდება.

5000 ტონა წყალწვევის რუსული ხომალდი 300 საზღვაო ქვეითის, 60 ჯეჟსანტრანსპორტიორის ან 13 ტანკის მიღებაზეა გათვლილი. საპირე უზრუნველყოფას ორი Ka-29TB ან Ka-50 ტიპის შვეულმფრენი უკეთებს.

დასავლეთის ქვეყნების გემთაშენებისათვის 2-5 წელიწადი სრულიად საკმა-

რისია რუსულ „ოჟან გრესსზე“ ბევრად დიდი წყალწვევისა და უკეთესად აღჭურვილი ხომალდის დასამთავრებლად. ამიტომ გასაკვირი არ არის, რომ რუსი სამხედროები ახალი თაობის სადესანტო ხომალდების შექმნას ეროვნულ აპირებენ.

რუსეთის ფლოტი განახლებას მოითხოვს, მაგრამ გაუგებარია, რისთვის ან სად უნდა გამოიყენოს 2 მდლიარდი ევროს ღირებულების 4 სადესანტო ხომალდი?

თეიმურ ჩაჩინიძე

შენიშნავალი სადესანტო ხომალდ-დოკების მახასიათებლები

	L-9892	L-801	L-52	L-9013	L-3006
ხომალდი	L-9892	L-801	L-52	L-9013	L-3006
ქმედება	იტალია	პოლანდია	ესპანეთი	საფრანგეთი	ინგლისი
წყალწვევა, ტონა	7665	16800	12750	21300	16160
სიგრძე, მეტრი	133,3	176,3	166,2	210	176
ენერგეტიკული დანადგარის სიმძლავრე, ცხენის ძალა	16800	25800	26600	35800	15200
მაქსიმალური სიჩქარე, კვანძი	21	19	19	18,8	18
ცურვის სიშორე, მილი	7500	10000	11000	11000	8000
შეიარაღება: საუბოეციო	2 CH-47 ან 2 SH-3D და 5 AB-212W	6 NH-90 ან 4 EH-101	4 SH-3 ან 6 AB-212	8 NH-90 და 8 Tiger	*
სადესანტო	3 LCP და 3 LCVP	6 LCVP 4 LCU	6 LCVP ან 4 LCM (8)	2 LCAC ან 4LC	2 LCVP ან LCU 10
დესანტის რაოდენობა, კაცი	400	613	611	450	356
ტექნიკა	30 VCC-1 ან 20 VCC-1 და 10 LVTP-7	170 ან 33 ტანკი	130 ან 33 ტანკი	60 Jeep ან 13 Leclerc	32 Challenger 2 ან 150 Jeep

გაივლიან თუ არა ავარიული „აგრიუსები“ და გერმანული „ლეოპარდები“ ქართულ სოფარიზო-გასაგულელ სიღრმეზე

სამხედრო-საბრძოლო ოპერაციების წარმოებისას ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ენიჭებოდა ბუნებრივი და ხელოვნური წინაღობების გადალახვას. მდინარეებზე თუ ხელოვნურ თხრილებზე გადებული ხიდები უდიდეს მნიშვნელობას იძენდა ჯარების მოძრაობისა თუ მომარაგებისათვის. გასაკვირი არ არის, რომ ხიდების დაკავება და კონტროლი უმეტესსა სამხედრო ოპერაციების ერთ-ერთი მთავარი შემადგენელი ნაწილია. იმ შემთხვევაში, თუ შესაბამისი მონაცემების ხიდი არ არსებობს, ან მონიწილადგეგმის ხელშია, ან განადგურებულია, ახალი ხიდის აგების საჭიროება მწვედვად დგება. სამისოდ შექმნილია სამხედრო დანიშნულების სწრაფი ხიდგამდგები.

მსოფლიოში სულ რამდენიმე ასეთი კონსტრუქციაა შექმნილი. მათ შორის ერთ-ერთი საქართველოშიც, ორიგინალური კონსტრუქციის გასაშლელი ხიდი, რომლის თაობაზეც უკრნალ „არსენალი-ში“ ვრცელი სტატია იყო. როგორც აღმოჩნდა, საქართველოში ამ საკითხზე მუშაობა არ შემუშვდარა და პროექტის ავტორებს იმედო აქვთ, რომ დღის სინათლეს ქართული საკონსტრუქტორო აზრის კიდევ ერთი პირში იხილავს. პროექტს სამხედრო მეცნიერებათა და ტექნიკის მეცნიერებათა დოქტორი, მეცნიერებათა ერთეული აკადემიის წევრ-კარგისინფენტი, პროფესორი, გენერალ-მაიორი **მ. ზვავა მამარიაშვილი** ხელმძღვანელობს. მისი ხელმძღვანელობით შექმნილი სამხედრო დანიშნულების სწრაფ-გასაშლელი ხიდი უნიკალურია და რამდენიმე უსწრეს მსოფლიოში არსებულ ანალოგიური დანიშნულების კონსტრუქციებს.

ბატონი დეგუჯას განმარტებით, სამხედრო-საფრთხი, გასაშლელი, ერთმალეანი ხიდების გაშლა-დაკეცვისა და გადასალახ წინააღმდეგობებზე გადების შემდეგ სექციის არსებობს:

1. ხიდის კონსტრუქცია დაკეცვა-გაშლის გათვალისწინებულია და გაიშლება გადასალახ წინააღმდეგობაზე – აღნიშნული სექცია ფრთხილ იყო გამოყენებული ადრინდელ კადასტრებში. ამის მავალიად შეიძლება განვიხილოთ მოდიფიკაციები

ტანკ M-60-ის ბაზაზე შექმნილი ამერიკული ხიდგამდგები AVLB-ი

რუსული ხიდგამდგებისა – MTY. ასეთი ხიდების სიგრძე, გამომდინარე მისი სატრანსპორტო პაკეტის ზღვრული გაბარიტიდან, არ შეიძლება ვიწოვოყო 12 მეტრზე მეტი.

2. ხიდის კონსტრუქცია „გადახსნის“ მთოფიდი გადგება გადასალახ წინააღმდეგობაზე.

3. ხიდის მალე ირმზრეი გადგლით ამ ორ შემთხვევაში მაგალითად შეიძლება მყოფენით ინგლისური ვარიანტი ხიდგამდგებისა, რომელსაც ორეე მზარეს სახსრულად მიერთებული მალეები აქვს. ანალოგიური ვარიანტი დამუშავდა საქართველის ტექნიკური უნივერსიტეტის ნეგებისების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტრუქტში.

4. ხიდის მალის დანაწევრებული ბლოკებით და ტელესკოპური ისროთ, ხიდის მალის ნაშენის მოწყობა გადასალახ წინააღმდეგობაზე – აღნიშნული მთოფიდი გარკვეულწილად გულისხმობს ტრანსფორმირებად სისტემებს, „ტელესკოპის პრინციპს“.

ველე შემთხვევაში, წარმოდგენილი სექცია, პირველ ეტაპზე, წარმოადგენს ასე-ფომი ხიდის მალის ნაშენისათვის ტელესკოპური ბაზის შექმნას და შემდგომ

მასზე, მალის ბლოკების მიმდგრობით „დაკერებით“ და გაერთიანებით, გადასალახ წინააღმდეგობაზე ხიდის აგება.

ანალოგიური სექციით ხორციელდება, ერთ სატრანსპორტო საშუალებაზე განთავსებული გერმანული ხიდის MLC70 LE-GUAN მონტაჟი. იგი ტანკ „ლეოპარდის“ ბაზაზე შექმნილი. მისი საშუალებით 26-მეტრანი წინააღმდეგობის დაძლევა შეიძლება.

ასეთი პრინციპი, შედარებით შრომატევადი და რთული „საყიარში“ ხიდებისათვის. ამასთან, იგი ძალიან ეფექტურად გამოიყენება ვერტოფილდებული „გამოქოლი“ ხიდების შექმნისას.

გამოქოლი ხიდების აგებისას, რომელთა სიგრძე 48-60 მეტრსაც ი აღწევს, გამოიყენება სპეციალური საძირტო ტექნიკა და მრავალ სატრანსპორტო საშუალებებზე განთავსებული ხიდის მალის ცალკეული ბლოკები. ამასთან, მონტაჟის დრო 30-45-120 წუთამდეც იმ ორდება, რაც სამხედრო „საყიარში“ ხიდების ტაქტიკური და ოპერატიული პარამეტრებით მთელდება.

5. ხიდის მალეების დანაწევრებული ბლოკებისგან მთლიანი მალის ნაშენის მოწყობა და მისი გადგება გადასალახ წინააღმდეგობაზე.

განსხვავებით წინა შემთხვევებისგან, ხიდის მონტაჟი აღნიშნული სექციით წარმოადგენს ტაპერ შემთხვევას ტრანსსფორმაციით ფორმის შექმნის შესამუშავებლად. აქ ხდება ურთიერთგანსარიღება ხიდის კონსტრუქციის ბლოკებისა და ბოლო ეტაჟზე მათი გაერთიანება.

ამის შემდეგ ეუბრუნებით ხიდს მთლიანი სახით გადასალახ წინააღმდეგობაზე გადების I სექციას, რაც საკმაოდ რთული პროცედურაა. ასეთი სექციით ხიდის კონსტრუქციამო შესაძლებელია არა მარტო ორი, არამედ სამი ბლოკის გაერთიანება, თუმცა მათი რაოდენობის და შესაბამისად მალის ზრდა იზღუდება სატრანსპორტო პაკეტის გაბარიტებით.

ამდენად, „საირიშო“ ხიდებში, რომლებიც ტელესკოპის პრინციპით ველოსიმობის ფორმატარმოქმნას, წარმოშობა მალის შეზღუდვა — 24, მაქსიმუმ 32 მეტრის ფარგლებში. ამის შემდეგ შეუძლებელი ხდება მისი ზრდა.

ერიმალბანი გასაშლელი ხიდის შექმნა შესაძლებელია ტრანსფორმირებადი სისტემების ფორმატარმოქმნის დახვეწის პრინციპით და დაკვეცის პრინციპით.

6. ხიდის მალის დახვეწვა-გასაშლელი კონსტრუქცია.

მოცემულ შემთხვევაში დასახვევი „საირიშო“ ხიდის კონსტრუქცია მტკვრე დანაწევრებულია. ამასთან, კონსტრუქციული თავისებურებებიდან გამომდინარე, რთულდება მისი დაჭერა სხვა მდგომარეობაში, გარდა საექსპლუატაციო მდგომარეობისა. სწორედ ამიტომ არის მონტაჟის სექციებში გამოყენებული ორი ვერტმფრენი, რაც ასევე ართულებს მისი გადების სამუშაოებს გადასალახ წინააღმდეგობაზე.

მიუხედავად ასეთი სირთულეებისა, შეიძლება ითქვას, რომ აღნიშნული „დახვევის სექციით“ მიღწეულია კონსტრუქციული გადაწყვეტა ხიდისა, რომლის მალი არის 48 მეტრი, ხოლო წინა 17—20 ტონას შეადგენს.

7. ა. ხიდის მალის „მაკრატლისებრი“ კონსტრუქცია.

ხიდის მალის სიდიდე, სატრანსპორტო პაკეტში მისი დანაწევრებული დაკვეცის გარეშე, როგორც წესი, არ შეიძლება იყოს 12 მეტრზე მეტი, თუმცა არსებობს 16 მეტრი სიგრძის სატრანსპორტო პაკეტე-

Leguan-ის ტიპის 26 მ-ის ხიდგადამდები

ბიც, რაც ზოგადად ტრანსპორტირების პირობით არის შეზღუდული. ამიტომ გასაშლელი ხიდები და, მით უმეტეს, სამხედრო ხიდები, ძირითადად მაკრატლას პრინციპის მიხედვით ხორციელდება.

ამ მხრივ, რეალურად განხორციელებულია მრავალი ხიდის კონსტრუქცია და მათი მოდიფიკაციები. მათ შორის შეიძლება ანალოგად დასახელდეს სამხრეთ კორეული ხიდი — K1 AVLB-ი, აღნიშნული ხიდის კლასია — MLC66 (60 tonnes). სრული მალის სიგრძე შეადგენს 22,0 მ-ს. ექვტური მალის კი 20,5 მ-ს, ხიდის დადგენის დრო 3-5 წუთია. ახსნის კი 10 წუთამდე აღწევს. აღნიშნული ხიდით შეიძლება დაძლეული იქნას წინააღმდეგობა ნაპირების დონეებს შორის სხვაობით — 2,4 მ.

შეგუვს ანალოგს წარმოადგენს AVLB-ი ხიდის ადრინდელი მოდიფიკაცია. იგი რეალურად განსაზღვრულია 18,28 მეტრის სიგრძის წინააღმდეგობის დასაძლევადა. მისი მთლიანი სიგრძეა 3,99 მეტრი, ხოლო რეალური 3,81 მეტრი. გაშლილ მდგომარეობაში ხიდის მაქსიმალური სიმაღლე 0,94 მეტრია, წინა კი შეადგენს 13,28 ტონას.

ამერიკული მძიმე სატანკო ხიდგამდები HABO შეიარაღებამი მიღებულია 1986 წელს. ხიდგამდები დამუშავებულია საბაზო ტანკის MI „აბრამსის“ ბაზაზე, მას აქვს

ლიანდისებრი სახიდე ფერმა, შემდგარი ორი ხიდის სექციისაგან სერბით თითოეული 7 მ, ორი შემკრთებული ელემენტით სერბით თითოეული 1 მ. და ორი 7,5 მ სავარლები. ფერმის გამოყენებისათვის გადასალახ წინააღმდეგობაზე გამოიყენება აუნდმეკები. ხიდის წინააღმდეგობაზე გადების დრო — 5 წუთი.

ამერიკული მექანიზებული ხიდი REMB-ი მიღებულია შეიარაღებამი 1986 წელს. გამოყენებულია ისეთვე ლიანდისებრი ფერმა, როგორც მძიმე სატანკო ხიდგამდებზე. ხიდის მალის ვარზლისას 50 მეტრამდე ვითარისწინებულია ტროსების (ბაგირების) გამაძლიერებელი კომპლექტის გამოყენება. ხიდის წინააღმდეგობაზე გადების დრო — 5 წუთი.

ბ. ხიდის მალის „მაკრატლისებრი“ კონსტრუქცია სატრანსპორტო საშუალებაზე მიმაგრებულია.

გარდა წარმოდგენილ საირიშო ხიდებისა და ხიდგამდებისა, რომელიც ეყრდნობა მტკვრე და არის გერცელელებული, საირიშო ხიდებში ასევე შესაძლებელია სამი ნაწილისაგან შეგროვება, სახსრულად დაკავშირებული, ხიდის მალის კონსტრუქციის გამოყენებაც.

8. ხიდის მალის ორსახსრიანი დასაკვეც-გასაშლელი კონსტრუქცია „ორმაგი მაკრატლი“.

ხიდის დაკვეცილი პაკეტის ასეთი კონფიგურაცია გააჩნია რუსულ გასაშლელი ერთმალანი ხიდს — Ty-90, რომელიც ხიდგამდებზეა ვითარსებული.

აღსანიშნავია ის, რომ Ty-90-ში, ხიდის გადება და აღება შესაძლებელია გადასალახი წინააღმდეგობის ორივე მხრიდან. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ ერთმალანი ხიდები, რომლებიც განკუთვნილია საირიშო სისტემად, არაერთი ნაკლო-

სამხრეთ კორეული ხიდგადამდები K1

ენება გაანია: ვერ აკმაყოფილებს მოთხოვნებს მაღოს გაზრდისა 32-48 მეტრამდე; აღნიშნული ძალების შემთხვევაში ვეღარ ხერხდება მათი სწრაფად აგება; გაზრდილი ძალის შემთხვევაში იზრდება სამონტაჟო და სატრანსპორტო საშუალებათა რიცხვი, რაც მიუყვლება საიეროში სისტემებისათვის და ა. შ.

ვევლადფერ ამის გათვალისწინებით გეტრად-მაიორი ელვუჯა მემორიაში-ფილის ხელმძღვანელობით საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ნაგებობების, სპეციალური სისტემებისა და საინჟინრო უზრუნველყოფის ინსტიტუტში დაახლოებით სამი წელია მუშაობდა გასასატან-გასაწვლილი ხიდის პროექტზე.

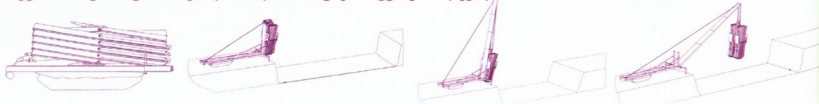
— ჩვენ განვიხილეთ და დავამუშავეთ

არაერთი სქემა გასაშლელი, 48-მეტრი მაღლის მქონე ხიდებისა. მათ საფუძველს წარმოადგენს ტრანსფორმირებადი კონსტრუქციები, რომელშიც გადმოცემულია გასაშლელი სისტემების ფორმათარმობის ლოკაცია. მის საფუძველზე შეიქმნა გასაშლელი ხიდების ახალი, სრულიად განსხვავებული კონსტრუქციული სქემები. ამჯერად ერთი შეიძლება თქვას სრულიად გრანდიოზულ პროექტზე ვეშუაობით. ეს არის პროექტი 48-მეტრიანი საიეროში ხიდისა, რომელიც შედგმულია სატანკო ხიდგამღებზე, რომლის სატრანსპორტო პაკეტის სიგრძე იქნება 12 მეტრზე ნაკლები და იგი განთავსდება ერთ სამონტაჟო-სატრანსპორტო საშუალებაზე; ხიდის მონტაჟი და დემონტაჟი განხორ-

ცილდება დროის უძირვს შეკავშირ-მაქსიმუმ 10 წუთის ინტერვალში; ხიდის მონტაჟი და დემონტაჟი განხორციელდება მისახურე პერსონალის სამონტაჟო-სატრანსპორტო საშუალებიდან გადმოხვლის გარეშე; ხიდის ტრანსპორტირება და გადასალახ წინააღმდეგობაზე გადება, გარდა სატანკო ხიდგამღებისა, შესაძლებელი იქნება ავტომანქანიდან და ვერტმფრენიდანაც.

ეს არის უნიკალური შემთხვევა, რადგან ვევლა ხიდი, რომელიც აქამდე შექმნილა, არის 15-დან 32 მეტრამდე, ვევლაზე დიდი და ძალიან მძიმე ხიდი, რომელიც ამერიკელებს გაანჩით და რომლის სატრანსპორტო პაკეტი 16 მეტრია, 31 მეტრს აღწევს და ისიც აღარ არის ისეთი ტექნოლოგური.

48-მეტრიანი ტრანსფორმირებადი ხიდის მონტაჟის ეტაპები (სქემა)

ტრანსფორმირებადი ხიდის შემცირებული მოდელის მონტაჟის ეტაპები

თავის სიკაპლი

კურორუბები, როგლბეაგვ საკართველოუი უეაფიკხვ კოსმოსური სოიარკლო სისტემების უეაგვნა

ოქტომბერში, თბილისში, ვეროპული კოსმოსური სააკენტო საკართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტში ატარებს საერთაშორისო კონფერენციას დიდი გასაშლელი კოსმოსური რეფლექტორების დარგში. კონფერენციასში მონაწილეობას მიიღებს მსოფლიოს მრავალი ცნობილი მეცნიერი, კონსტრუქტორი და კომპანიების მენეჯერი. ამისთვის ელვების მოხსენებებს განსაკუთრებით ელოდებიან უცხოელები. ეს კი დიდ პასუხისმგებლობას გვაკისრებს, კონფერენცია ხომ პირველი ქართული კოსმოსური ობიექტის დიაკოსმოსურ სივრცეში გატანის მკათე წლისთვის ეძღვება.

პირადად მე მრავალ სხვა საკითხთან ერთად კონფერენციას წარუვდგენ ორი ახალი კოსმოსური რეფლექტორის პროექტს, რომელთა შექმნას ორი გან-

საკუთრებული შემთხვევა დაელო საფუძვლად.

პირველი მათგანის შექმნის დედა 2000 წელს დაიბადა, როდესაც ვეროპულმა კოსმოსურმა სააკენტომ გამოსცა მემორანდუმი, რომ ქართული რეფლექტორი გამოიღარევი ვეროპოლის საბაზო კონსტრუქცია.

დოკუმენტში სააკანგებო იყო მითითებული, რომ აშშ-ს დიდი ზომის რეფლექტორი აქვს, მაგრამ ვეროპოსთვის მიუწვდომელია, რადგან მისი შექმნა აშშ-ის თვალკაცის დეპარტამენტია.

ასეთ ვითარებაში ერთადერთი გზა რეფლექტორული ანტენის შექმნისა, იყო ქართული ანტენის ბაზაზე ვეროპოლი სისტემის შექმნა. სწორედ ამ მიზნით ვეროპულმა კოსმოსურმა სააკენტომ გამოაცხადა ტენდერი, სადაც ერთობლივად ვიმონაწილეობით ქართველი, იტალიელი, ავსტრიელი, რუსი, შვეიცარიელი და

ესანგელი სპეციალისტები. შემოქმედებითი ჯგუფის სახელით შეგადგინე ტექნიკური დასაბუთება და ტენდერი მივივით.

თბილისში იტალიისა და რუსეთის მონაწილეობით დაიწყო კონსტრუქციის ვარიანტის შერჩევა. ჩემი იდეით შექმნილი კონსტრუქცია ლიდერობდა, მაგრამ ბილო მომენტში რუსებმა, რომელთაც ახალი კონსტრუქცია უნდა დაეშხადებინათ, უარი თქვეს, ძირითადად, ამ მიზეზით, რომ კომპოზიციური მასალებით ვერ გააკეთებდნენ. ამან იტალიელი სპეციალისტები საკინებლში წააგდო.

დაახლოებით ერთი წლის შემდეგ რუსებს თავისი ვარიანტი და ძირითად ვარიანტად აიღეს კონსტრუქციული სისტემა, რომელზეც მე უარი ვერ ვიდევ 1984 წელს თქვი და დავასაშულა ოთხი ძირითადი მხეზე, რომელთა გამო კონსტრუქცია ვერ დააკმაყოფილებდა საპროექტო მოთხოვნებს.

რაც შეეება ჩვენ ხელს, ის სრულიად განსხვავებული მოვლენაა, აკაყოფილებს ყველა ტაქტიკურ მოთხოვნას და ძალიან მაღალი კლასის შანსეულობების მატარებელია.

— რა დადგება ხიდის დამზადება და რა იქნება მისი საბაზრო ღირებულება? საქართველოში რამდენად რეალურია ასეთი როლი და ალბათ, ძალიან ძვირად ღირებული პროექტის განხორციელება?

— ეს, მართლაც მეტად ძვირადღირებული პროექტია, საუბარია რამდენიმე მილიონზე. თვითონ ნაკეთობაც ძალიან ძვირი ღირს, ის ტანკიან ერთად გაიფიქრა, რადგან ხიდშიწყოები ტანკია. პროექტის ღირებულება თავად განსაზღვრავს თავის ფასს, მაგრამ მოცემულ ეტაპზე ზუს-

ტი ციფრის დასახელებისაგან თავს შევიკავებ.

მართალია, პროექტი ძვირად ღირებულია, მაგრამ მის განხორციელებაში არარეალური მაინც არაფერია. პროექტის განხორციელების რამდენიმე ვარიანტი არსებობს. ერთ-ერთი მიმართულებაა ის, რომ საკითხის განხილვისათვის საქართველოში მოწვეული გვეყვება რამდენიმე უცხოური ფირმის წარმომადგენელი და ისინი ამ შემთხვევაში ისე აპირებენ ჩამოსვლას. ოქტომბერ-ნოემბერში, საქართველოს ეროვნულ მეცნიერებათა აკადემიაში დაგეგმილია პროექტის პრეზენტაცია, სადაც რა თქმა უნდა, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს წარმომადგენელი იქნება მოწვეული. პროექტის განხორციელების ერთ-ერთი ხელისშემშლელი

ფაქტორი ეკონომიკური კრიზისისაა, რომელიც უსუბდავად ამისა, უცხოეთში, კერძოდ, ამერიკის შეერთებულ შტატებში და გერმანიაში ძალიან დიდი ინტერესი გამოიქვეყნა და ინტენსიურად განიხილვენ პროექტის დანერგვას.

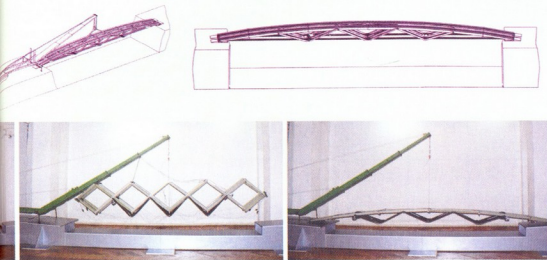
— ანუ პროექტის საქართველოდან გატანას აპირებთ?

— არა მთლიანად გაცივდება, არამედ სხვა რომელიმე განვითარებულ ქვეყანასთან ერთობლივად წარმოება. ჩემი შეხედულებით, მეტად მნიშვნელოვანია, რომ პროექტის განხორციელებაში ჩართული იყოს საქართველო. ეს იქნება შანსი ჩვენი ქვეყნისათვის, რომ არამარტო თავად გამოიყენოს ეს ხიდი, არამედ გაზღვს მისი ერთ-ერთი დამამზადებელი და გამკვერცხლებელი მსოფლიოში. ეს დიდი შესტივია ქვეყნისთვის და ამავე დროს მეტად მნიშვნელოვანია ის ფაქტორი, რომ ქვეყანა იარაღის გაყიდვიდან მიიღებს ძალიან დიდ შესოსავალს.

უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ეს არის აჯან-პროექტი, რომელსაც მოუვება რამდენიმე პროექტი, მისი მოდიფიკაციები.

— გასაგებია, მოდით ახლა უფრო დანერგვით აქხანთ ხიდის სტემა, რას წარმოადგენს იგი?

— კერძოდ, გასაშლელი კომპონირებული ხიდი შედგება საგლი ნაწილის შუალედური კოჭებისაგან და განაპირა და შიდა კოჭებისაგან, რომლებიც ორ ლან-

მოუხედავად იმისა, რომ კოლექტიურ სტატისტიკაში იტალიელები შანსე მომხსენიებდნენ, საქართველომ 2001 წელს უარი თქვა პროგრამაში მონაწილეობაზე.

მას შემდეგ ბერძენი წყალმა ჩაიარა და 2008 წლის ბოლოს, როცა ევროპულმა პროგრამამ შექმნილი ანტიკრის ლაბორატორიული პარობებში გაჟღერა შედეგ წინა

პლანზე წამოვიდა ჯერ კიდევ 2000 წელს ჩემ მიერ დასახელებული ოთხი ძირითადი ნაკლი რეფლექტორისა, ევროპულმა კონსისურმა სააგენტომ მომხარა კითხვით, რა შედეგებზე შევკვლილიყო უკვე შხა რეფლექტორში, რათა მას დაეკავშირებინა პროექტის მოთხოვნები.

სწორედ ამ მოთხოვნების განხილვა,

მათი ექსპერიმენტული დასაბუთება და ახალი კონსტრუქციის შთავაზუნა ევროპელებისთვის იქნება კონკურენციაზე ჩემი მოხსენების თემა.

მეორე შემთხვევა კი საბჭოთა ეპოქაში მოხდა. განსაკუთრებული სტრატეგიული სისტემების შექმნის სადემოლოების დაცვას მეცნიერებაში დღესაც დიდ ყურადღებას აქცევს საქართველოს სახელმწიფო, საბჭოთა კავშირის დროს კი ეს გადაუმეტებელიც იყო და სირთულეებსაც ხშირად გვაქმნიდა.

1987 წელი იყო. ჩემი გამოკონების საფუძველზე მოელი ინსტრუქტორი, საჯიაციო ქარხანა და მრავალი ორგანიზაცია საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ ინტენსიურად მუშაობდა ბალისტიკური რაფეტების სტარტის ადრული აღმოჩენის კონსისური ინსტრუქტორის უმათერესი ინსტრუქტორის — 30-მეტრანი ორფლექტორის შექმნაზე.

ამასთან, ეს ის პერიოდი, როდესაც ვარსკვლავური ომების პოლიტიკამ მოიცვა ამერიკის შეერთებული შტატები და საბჭოთა კავშირი. ამდენად სამუშაო სრულიად საიდუმლო რეჟიმით

დიდი გასაშლელი კონსისური რეფლექტორი, რომელიც მზად იყო შეიარაღლებაში გადასაცემად

დად, ვგუფ-ვგუფად ერთმანეთის მონაცვლოებით გაერთიანებულია განივი მიმართულებით განთავსებულ მთავარი ლილეებით.

გრად აღნიშნულისა, გასაშუალო კომბინირებული ხიდის ბოლოებში ლიანდები შედგენილია შუალედი ნახევარკოჭები-

სავან და განაპირა და შიდა ნახევარკოჭებისაგან. ისინი ვგუფ-ვგუფად, ასევე მონაცვლეობით გაერთიანებული არიან ორ ნაწილად გაყოფილი საყრდენი ლილეებით. შუალედი კოჭები მთავარ ლილეებთან და შუალედი ნახევარკოჭები საყრდენი ლილეებთან ჩამაგრებული არიან ხსტი კვან-

ძებით, განაპირა და შიდა კოჭები მთავარ ლილეებთან და განაპირა და შიდა კოჭები საყრდენი ლილეებთან მიმაგრებული არიან მთავარი ცილინდრული კვანძებით. შიდალიანობაში გრძევი მიმართულებით, მუზობლად განლაგებული კოჭები ვგულაზე უფრო დაშორებული არეულია განლაგებული ცილინდრული კვანძებით ჩამაგრებული არიან ლიანდების მიხედვით განცალკევებული ზედა ლილეებში და ქვედა ლილეებში. საყრდენი ლილეები ემაგრება ფოსონებს, რაც მათთან დაკავშირებული სხივლი კვანძებით ვერდნობა საყრდენ ფილას.

ასევე ლიანდების მიხედვით ორ ნაწილად გაყოფილ საყრდენ ლილეზე, ანერების ცილინდრულ კვანძებს უკავშირდება ფესვსატორები, რომლებშიც მოქნილი სარტყლებია ჩამაგრებული. გასაშუალო ხიდს გააჩნია აღმავალი ირიბნები და დაშუალო ირიბნები, რომლებიც ერთი ბოლოებით, ლიანდების ორევე მხარეს, მთავარ ლილეებზე არიან ჩამაგრებული ირიბნების ცილინდრული კვანძებით.

რაც შეეხება ირიბნების ქვედა ბოლოებს, ისინი ირიბნების ქვედა ცილინდრული კვანძებით უკავშირდება განივ ღეროებს, სადაც ასევე მოქნილი სარტყლების კვანძებია განთავსებული. ამაღნად, გასაშუალო კომბინირებული ხიდის ქვედა სარტყლის შესრულება მოქნილი ღეროებისაგან არ ეწინააღმდეგება მის

პარამეტრები	V 4 2 0 5 დიდი ბრიტანეთი	REM B. USA	ფრანგული მძიმე ხილვადები	AVLB USA	HAB USA	BIBER Germany	ქართული პროექტი
ეკიპაჟი	3	2	3	2	2	2	2
ტვირთამწიფობა	60 ტ.	70 ტ.	50 ტ.	60 ტ.	70 ტ.	60 ტ.	70 ტ.
გაბარითები:							
სიგრძე	13.7 მ	16 მ	11.4 მ	11.8 მ	16 მ	11.4 მ	11.2 მ
სიგანე	4.16 მ.	4 მ.	3.8 მ.	4 მ.	4 მ.	4 მ.	4.1 მ.
სიმაღლე	3.9 მ.	4.3 მ.			4 მ.		4.3 მ.
სახიდე ფერმის სიგრძე		31 მ.	22 მ.	19 მ.	31 მ.	22 მ.	50 მ.
გადასალახ. წინაღ. სიგანე	22.9 მ.		20 მ.	18 მ.		20 მ.	48 მ.
საერთო მასა	52.5 ტ.	37.6 ტ.	40 ტ.	50 ტ.	52 ტ.	45 ტ.	53 ტ.
სახიდე ფერმის წონა		16 ტ.	8 ტ.	15 ტ.	16 ტ.		17 ტ.
ხიდის გადების დრო	3 წთ.	5 წთ.	8 წთ.	3 წთ.	5 წთ.	3-5წთ.	7 წთ.
საბაზო ტანკი	Chiften	Abrams	X-30	M60A1	M60A1	Leopard	Abrams Leopard
ვერტმფრენით	X	X	X	X	X	X	Ми-26 ТМ CH-53 Е

თავის ირგავლივ

მიმდინარეობდა, რადგანაც მისი გახმაურებაც კი არა მარტო პროგრამის კრახს ნიშნავდა, არამედ ამ ფაქტს დიდ პოლიტიკურ რეზონანსსაც შესძენდა. ერთ დღეს ჩემს კაბინეტში ჩემი მოადგილე, სახელმწიფო უშიშროების კომიტეტის პოლიკონიკი ლევან შანიძე აუღივებელი შემოვიდა, თან შემოკვება ჩვენი ინსტიტუტის სარეჟიმო სამსახურების ყველა უფროსი.

ლევანი წყნარი და ყოფილთვის მოღიპარი კაცი იყო და მისი ასე აუღივებელი რაღაც უჩვეულო ამბის შედეგი უნდა ყოფილიყო.

მან პირდაპირ მითხრა, — ბატონო ელვუჯა, სამსახურიდან უნდა გადავდგეთ. ვკითხე, რა მოხდა-მეთქი. მალხაზ მიქაძემ, რომელიც ჩვენი თანამშრომელი იყო, ცოლი მოიყვანაო, შიპასხუნა გამოვიკვრდა, რატომ იყო ეს სასიხარულო ამბავი ასაღივრიაქებელი და სანერვიულო, ვერ გავიგე.

ლევანმა მაქმეში გამარკვია. ჩვენს მალხაზს, რომელსაც მინიჭებული ჰქონდა საიდუმლო სამუშაოებზე დამუშავების ძალაან მაღალი რანგი, ერთი წლის გან-

მავლობაში ურთიერთობა ჰქონია უცხოელ ქალიშვილთან და იგი ცოლადაც მოუყვანა. წესით, უცხოელებთან კონტაქტის ნებისმიერი შემთხვევა მალხაზს რეჟიმის სამსახურისათვის უნდა ეცნობებინა, ხელიც კი ჰქონდა მორწილი დოკუმენტებზე.

ამ ამბავმა ყველა საგონებელში ჩაგვავდა, ამას ემატებოდა ისიც, რომ ეს ჩვენ, სამსახურმა კი არ გავიგეთ პირველად, არამედ უშიშროების კომიტეტმა, რაც კიდევ უფრო ართულვდა ყველა ჩვენგანის მდგომარეობას.

იყო სხვა და უფრო მნიშვნელოვანი რაღაც, რაც არასდროს მითქვამს: ყველა შემთხვევაში, როცა ვინ უნდა გავნი-თარეულოყო შემდეგში მოვლენები, რეფლექტორული სისტემა, რომელსაც ექმნიდა და რომელიც რამდენიმე წლის მუშაობის შედეგი იყო, უნდა შექმნილიყო. მე ვერ დავუმყვდი, რომ საქართველოში შექმნილი პროფექციის პრინციპები დროზე ადრე გასულიყო საქართველოდან. ამის შანსი, თუნდაც მინიმალური, ასევე სახზე იყო.

ასე რომ, მალხაზს მომხდარის შესახ-

ებ ახსნა-განმარტება დააწერიანეს და განმორებთ მოაწერინეს ხელი საზღვარგარეთ საიდუმლოების გაუცრეკელაბლობის ვადღებულუბას. ასე ჩამოსცილდა ის საიდუმლო საქმიანობას. მალე მალხაზს შეუღებულთან გასამგზავრებელ სამზადისი შეუდგა.

ჩვენ კი კიდევ კარგა ხანს მოვიყვინა სუ-ის ღრუგრუნება და კაბინეტებში ახსნა-განმარტებების მიცემა. უშიშროების კომიტეტისთვის დაწერილი ჩემს ოფიციალურ წერილში ისიც კი აღმაწერინეს, ვირტუალურ ვარიანტებში რა შესაძლო სცენარები მოქმედებოდა გათამამებული საზღვარგარეთ და რა შეიძლებოდა მოეყოლიდა ამ ფაქტს.

ისე, ჩემს ოფიციალურ წერილში არაფერი მითქვამს იმის თაობაზე, რომ მალხაზი ფლობდა საიდუმლოებას კონსტრუქციის ფუნქციონალური გამყენების შესახებ. ვიცოდი, რომ ეს ვადღებოდა მისთვის მისი საქართველოდან გაუსვლელობისა, რაც ზღვს შეუშლიდა მას ცოლთან შეხვედრას.

რამდენიმე წინს შემეცნა, როცა მალხაზი თბილისში ჩამოვიდა, ჩემს სანახა-

გახსნა-დაკეცვის. ასეთი სქემა საშუალებას იძლევა გასაშლელი კომბინირებული ხიდის დაკეცვა-გაშლისა და გაშლილ მდგომარეობაში სავალ ნაწილად გამოყენებისა.

ხიდის კონსტრუქცია, რომლის სავალ ნაწილი და ბრბონები ალუმინის ელემენტებია, ხოლო ქვედა სარტყელი კი ფოლადის, იწონის იმდენს, რამდენსაც ცნობილი გადაწყვეტები ამერიკული, რუსული, გერმანული და სხვა ხიდებისა — 17-19 ტონას, აღონდ იხე, რომ ქართული ხიდის მალი 48 მეტრია და სხვა გადაწყვეტებს კი 24 მეტრს შეადგენს.

— რა წარმოადგენს ხიდგამდგობის პლატფორმას, სატრანსპორტო საშუალებას?

— იგი, აბრამსის“, „ლეოპარდის“, ან სხვა მძიმე ტანკების ბაზაზეა აწეობილი, ახორციელებს მონტაჟს კლასიკური სქემით — „ფრანდი იხრის“ მიხედვით.

რაც შესაბამისია ხიდის ვერტმფრენის საშუალებით მონტაჟის სქემისა.

ასეთ შემთხვევაში შეიძლება გამოყენებული იყოს ვერტმფრენი — Ми-26Т, რომლის ტვირთამწეობა ვარუდს შეადგენს 18150 კგ-ს, ხოლო ფიურულაჟის შეზღი 20000 კგ. ხიდის გადატანა და მონტაჟი, ასევე შესაძლებელია აშშ-ის ვერტმფრენით — CH-53E, რომლის მაქსიმალური ტვირთამწეობა 16 330 კგ.

— რაც შეეხება მის სიგანეს? ექსპლუატაციისათვის საიერში ხი-

გერმანული ტანკ „ლეოპარდის“ ბაზაზე შექმნილი ხიდგამდგობი

დის ობტამალური სიგანე ხომ 5 მეტრია.

— ამ ხიდის სიგანე მხოლოდ და მხოლოდ კონსტრუქციების პირობებით შეიარჩევა და მისი არც გაზრდა და არც შემცირება არ ჩინააღმდეგება ხიდის აგების ძირითად პრინციპებს. ამასთან, დამუშავებულია ხიდის მონტაჟის სხვა სქემები, რომლებიც შესაბამისია მათი გამოყენებისა საბრძოლო მოქმედებების პირობებში.

— საქართველოს როული რელიეფი თუ გეოგრაფიისწინეთ მისი კონსტრუქციების?

— ეს ხიდი სწორედ იმითაც არის განსაკუთრებული, რომ განსხვავებით სხვა

ქვეყნების, ამერიკული, რუსული ხიდებისგან, ძალიან კარგად იტანს სხვაობებს ნაპირებს შორის. მისი სავალი ნაწილი ძალიან მოსახრებელია და ხიდის შინაგანი კონსტრუქცია არ ჩინააღმდეგება არც მის დაზრდას და არც მის აწეით გადასვლას.

— რამდენი ასეთი ხიდის არსებობაა უზრინი საქართველოს შეიარაღებულ ძალებში?

— მიცემულ ეტაპზე შეიძლება 2-3 ხიდი იქნას გამოყენებული, შემდეგ ეს რიცხვი 10-მდე ავიდეს. მნელია თქმა, ეს კონკრეტულ მთხზუნებზეა დამოკიდებული.

ნიონი მამუშაძე

რეფლექტორი, რომელსაც საქართველო ევროპის კოსმოსურ სააგენტოს სთავაზობს.

უად და კიდევ ერთხელ ბოდიშის მოსახლელად მოვიდა, გეიხსენით მისი ამბავი და ვიშხარულით კიდევ. მე თითქმის ვეღაფერი ვუამბე. ის კი არ მიიქვამს, რომ სისტემა, რომელზეც რამდენიმე წელი ვიმუშავე და ერთ-ერთი ნოვაციად იყო მიჩნეული, შეეცვალე, რადგან არ მინდოდა საქართველოში დაწეული საქმე, თუნდაც მხზრული შანსით, სხვა ქვეყანას გამოყენებინა.

ამას ვერაინ მიხვდა. მხოლოდ მოკლეში ერთ-ერთი თაბობის შემდეგ, სადაც სისტემის შექმნის მდგომარეობა მოვახსენე, გენერალური კონსტრუქტორის მოადგილემ მითხრა: ელგუჯა ვიტორის ძვე, სწორად მიაქციე, იმ ახალგაზრდას მიხეზით, რომელიც თქვენთან მუშაობდა და საზღვარგარეთ წვიდა, სისტემა შეეცვალე. ასე უფრო დაზღუდული იქნებით შენც და ინსტიტუ-

თაიის ირავლი

ტიცი. მეხედი, რომ საქართველოს ამბავს მოსკოვამდე მიუღწევი.

მას შემდეგ თითქმის 21 წელი გავიდა, ძალხაში, რომელიც არ ვიცი ახლა სად არის და რას აკეთებს, წესიერი კაცი იყო და ასეთვე დარჩა, — მის საიფუმლოება არ გაუცია.

დღეს კი ვეზხადებით, რომ ევროპული კოსმოსური სააგენტოს კონფერენციას მოესწორი ახალი კონსტრუქციის შექმნის შესახებ. ეს ის კონსტრუქციაა, 21 წლის წინ რომ შეეცვალე. დრო გავიდა, რა თქმა უნდა, შეიცვალა იდეოლოგია, მაგრამ ის პრინციპები შეიძლება დღეს ერთ-ერთი პრიორიტეტი გახდეს დღის სტრატეგიული კოსმოსური რეფლექტორის შექმნაში.

სამხედრო მეცნიერებათა დოქტორი, ტექნიკის მეცნიერების დოქტორი, პროფესორი, გენერალ-მაიორი ელგუჯა ვიტორიანიშვილი საქართველოს ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი

FREESTYLE MOTOCROSS ხარების ბრძოლა თბილისის ცაში

2009 წლის 19 სექტემბერს თბილისი თავბრუდამხვევი და გაძაოვნებელი შოუს მომსწრე გახდა. სანამ მოგითხრობდეთ, რა ხდებოდა იმ დღეს თავისუფლების მოედანზე, ცოტა რამ სპორტის ამ ახალ სახეობის შესახებაც გუვიგით.

ტერმინები „მოტოფრისტაილი“ და „ფრისტაილ მოტოკროსი“ 90-იანი წლების დასაწყისში გაჩნდა აშშ-ში. ასე მონათლეს ამერიკელმა ჟურნალისტებმა ის ტრიუკები აკრობატული ელემენ-

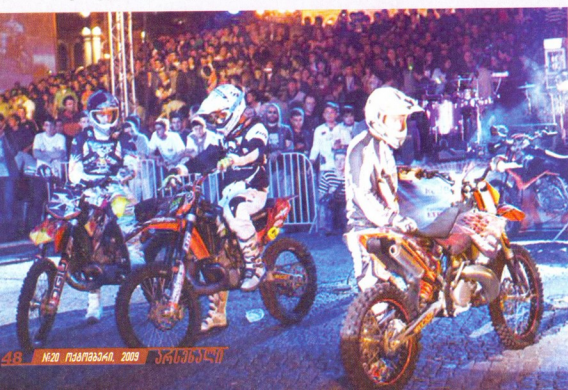
ტებით, რომლებსაც სპორტსმენები სარბოლო მოტოციკლებით ასრულებდნენ. 90-იანი წლების მეორე ნახევარში კი ეს უკვე მხოლოდ გასართობი სანახაობა აღარ იყო, იგი დამოუკიდებელ სპორტის სახეობად ჩამოყალიბდა. პროფესიონალი მოტომობილელების ნაწილმა მიატოვა თავისი ძირითადი საქმიანობა, რათა დაეჯერებ ტრიუკები და მოტოსპორტის ცალკე, დამოუკიდებელი სახეობა ჩამოეყალიბებინა. ტრიუკები, რომლებითაც მრბოლელები ადრე ტურნირებს

ივებდნენ, ახლა მხოლოდ კვალიფიკაციის გასაყვლადაა საკმარისი. რაიდერები სულ ახალ-ახალ ილეუებს იფონებენ. მათ თავიანთი რეკორდები და ლეგენდებიც აქვთ. ვეგლზე შთამბეჭქველ ლეგენდად ამერიკელი ტრევის პასტრანის ამბავი იქცა. 2006 წელს მან უჩვეულოდ რთული, წარმოუდგენელი ილეუი შეასრულა — ორმაგი სალტო უკან.

უკვე მერვე წელია, Red Bull X-Fighters-ის ტურნირი კორიდის არენაზე ტარდება. მისი პირველი გამარჯვებული 2001 წელს მაიკ „შეშლილი“ ჯონსი გახდა, მან თავისი ცნობილი ბრუნე შეასრულა და გამარჯვებულმა წარმოთქვა: „დღეს ხარმა გაიმარჯვა“.

დღეს მოტოფრისტაილი ერთ-ერთ ვეგლზე დინამიკურად განვითარებად სპორტის სახეობად ითვლება. ყოველწლიურად ათობით შეჯიბრება და საჩვენებელი გამოსვლა იმართება, სპორტსმენების პროფესიონალიზმი სულ უფრო იზრდება და მათი გულშემატკვრების რიცხვიც მატულობს. ახლა მათ ქართველებიც შეემატნენ.

შოუსზე მისულს, თავიდან ცოტა გამიკვირდა, თავისუფლების მოედანს სასწრაფო დახმარების რამდენიმე მანქანა რომ დასტრიალებდა, მაგრამ შემდეგ მივხვდი, რომ ორი ამდენიც კი იყო

საჭირო, რადგან ნიკ ფრანკლინის, მორგან კარლსონისა და სტივენ სტუფენის თაბრუდამხვევი ტრიუკები თბილისის ცაში ნამდვილად სახიფათო იყო სუსტი გულის ადამიანისათვის. თუმცა მოგვიანებით მაყურებლის კი არა, შოუს მონაწილის საკადემიოფოში წაყვანა გახდა საჭირო. თუ რა და როგორ მოხდა, ამას თავად შოუს გმირი სტივენ სტუფენი ქვემოთ მოგიხსნებოდა.

ექსტრემის ზეიმს თავისუფლების მოედანზე კიდევ უფრო მეტ ეფექტს ბელორუსული ჯგუფი „Drum Ecstasy“ სძენდა.

შოუ კი მართლაც გრანდიოზული გამოვიდა. ორგანიზატორები 20-25 ათასი კაცის მოსვლას ვარაუდობდნენ. საბოლოოდ კი ამ „სიგიჟის“ სანახაუდ მოედანზე დაახლოებით 80 ათასი კაცი შეიკრიბა. თავისუფლების მოედანი შოუს დაწყებამდე რამდენიმე საათით ადრე გადაიკეტა და 2 ტრამპლინი აიგო, რომელთა შორის მანძილი 30-35 მეტრი იქნებოდა. სპორტსმენები სწორედ ამ მანძილზე დაფრინდებოდნენ 20 მ სიმაღლეზე.

აღფრთვანებული ფანები ავტოგრაფებს ითხოვდნენ...

პროგრამა სამი ეტაპისაგან შედგებოდა და ყოველი მომდევნო გადახტომა ტექნიკურად რთულდებოდა. თითოეულ ნახტომს ისეთი ოუცია მოჰყვებოდა, რომ თავი მართლაც კორიდაზე გვერდებო-

დათ გასწვობა ერთ აუწერელი იყო და ვველაფერი საუცხოოდ იქნებოდა, რომ არა ერთი პატარა ავარიული შემთხვევა, რომელიც სტივენ სტუფენს წვიმისგან დასველებული ტრამპლინის გამო

„მცოცავი“

„საღვთო უკან“

მოუვიდა. ჩვენ, ბუნებრივია, დავინტერესდით მისი ჯანმრთელობის მდგომარეობით და სპეციალურად „არსენალის“ მკითხველისათვის პატარა ინტერვიუც ჩავწერეთ.

— სტივენ, გაციანით ქართველ ფანებს, დიას, საქართველოში უკვე უამრავი გულშემატიკვარი გყავთ.

— მინდა მაგღობა გადავუხადო ქართველებს თბილი მიღებისათვის და სიამოვნებით გავაცნობთ თვს. მე ვარ სტივენი, 28 წლის, ბელგიიდან. მეტსახელად „სტოიკას“ შეძახიან, რადგან კომპანია „Stoica Grafix“-ის მფლობელი ვარ, რომელიც ჩაფხუტებისა და ბაიკების დიზაინს ქმნის. ვარ პროფესიონალი მორტოკოსრაიდერი, ეს საქმიანობა 5 წლის წინ დაიწყო. ბელგია ძალიან მნიშვნელოვანი ქვეყანაა ამ მხრივ. ჯერჯერობით, ჩემი ყველაზე დიდი მიღწევა ათენში გამართულ ტურნირში აღებულ მესამე ადგილია. უკვე 2 წელია, რაც წარმოადგენ „Red Bull“-ს და სისტემატურად ემონაწილეობ Red Bull X-fighters exhibition tour-ში და ამის წყალობით ძალიან ბევრი ქვეყანა მაქვს მოულოლი.

— თბილისში წარმოდგენილი სამეული მუდმივად ერთად გამოდიხართ თუ მხოლოდ საქართველოში გამოდისათვის და უკვე უამრავი ერთმანეთს?

— ჩვენ ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული გუნდის „FMX 4ever“-ის სახეები ვართ. გუნდს ჯიმი ვერბურგი ხელმძღვანელობს, რომელმაც ისეთი გუნდი შეკრიბა, ვისთვისაც ფრისტალი მორტოკოსი არა მხოლოდ პროფესიაა, არამედ ცხოვრების აზრს წარმოადგენს. როდესაც სპორტის ასეთ სახეფათო სახეობას მიხედვ, ძალზე მნიშვნელოვანია, გვერდით გვაქვს მეგობრები, რომლებსაც ენდობი.

ამ კადრს კომენტარი არ სჭირდება...

— თქვენს მგაზობრებზეც გვიამბეთ.

— ნიკო ახალხელანდიელია და ამ ქვეყნის სამგზის ჩემპიონია. ხშირად ასრულებს ურთულეს ტრიუკებს — „მკედარი“, „უხელო სუპერმენი“ და „მცოცავი“.

პირველი კარლსნი კო შვედია. ამბობს, რომ ჯერ არ შეუსრულებია „ხარტის იერიშზე“ მაგარი ტრიუკი, როცა ცალი ხელი საჭეზე უდევს, მთელი ტანი კი სრულიად მოწყვეტილია მორტოკოსს. არ უყვარს მასშტაბური ტურნირები და მხოლოდ იქ გამოდის, სადაც სურს.

— რა მარკის მორტოციკლებით გამოდიხართ და თქვენი საფირმო ტრიუკი რომელია?

— სამივეს ავსტრიული ფირმის KTM 250 SX-ები გვაყვს. ეს ფირმა მორტოციკლებს 1934 წლიდან უშვებს. რაც შეეხება ტრიუკებს, ორი საყვარელი ტრიუკი მაქვს — „კოფი“ და „ჩეიქეიქი“. ორივე შესასრულებლად საკმაოდ რთული და სახეფათოა. კიდევ ერთი ტრიუკი მიყვარს, ამ დროს ყველაზე მეტად ადრენალინს გამოიყოფი, მას „შაოლინი“ ჰქვია. მისი შესრულებისას ხელებით გიჭირავს საჭეფეჭებს ხელს შორის ატარებ და წინ შლი, მორტოციკლი უკან რჩება და ისეთი შვერსება გვეუფლება, თითქოს მიფრინავ. ურთულესებია „BACK FLIP“ (საღტო უკან) და „მცოცავი“. პირველის შემთხვევაში სპორტსმენი მორტოციკლით ვერტიკალური ღერძის გარშემო პაერს წრიულ ბრუნს ასრულებს. „მცოცავი“ დროს კი აბსოლუტურად მოწყვეტილი ხარ მორტოციკლს, ხელებით ითვებით გაქვს აწეული და მხოლოდ ფეხის წვერებით ტყბი საჭეს.

— აქ ჩამოსვლამდე საქართველოზე თუ იცოდით რამე?

— საქართველოს ჩემი ძივის ქართველი მეგობრისგან ვიცნობ. იგი ბელგიაში ცხოვრობს და ბელგიელი შეყვარებული პყავს. ორ თვეში ერთხელ ჩამოდის საქართველოში და ამიტომაც ვეფლანაირი ინფორმაცია აქვს, რაც ექ ხდება. საშუაზაროდ, თქვენი ისტორია არ ვიცი. ჩემთვის მხოლოდ ის არის ცნობილი, რომ საქართველო რუსეთის ნაწილი იყო, მაგრამ როგორ მოხდა გამოყოფა და დამოუკიდებლობის მოპოვება, ამდენი ავიარ ვიცი. ამის შემდეგ უფრო დავინტერესდებით თქვენს ლამაზი და სტუმართმოყვარე ქვეყნით.

— პროგრამის მესამე დასკვნით და ყველაზე რთულ

„ლიბა“

სამკურნალო გაპროტიანება
სამსოკათლოღია

- ერეკციის ხარისხის გაუმჯობესება
- სქესობრივი აქტის გახანგრძლივება
- ყველა სახის სექსუალური დარღვევის მკურნალობა
- სექსუალური წარუმატებლობის მოდოინის შიშის მოხსნა

ხელმძღვანელი პროფესორი არჩილ ბაქრაძე

მის: ვაჟა-ფშაველას გამზ. 83/11 ☎ 32 21 21, 31 73 24

**ნაწილში ჩამოვარდი, რატომ
ჩოხდა ეს და ახლა როგორ
გრძობა თავს?**

— ამინდმა არ შეგვიწყო ხელი. საერთოდ, წვიმის დროს ვწვევტო ხოლმე გამოვლას, მაგრამ არ გვინდოდა, ჩვენს სანახაუდ მოსული ამდენი ხალხისთვის იმედოვანი გეგმები, ამიტომ გუგუარბეული შოუ. როდესაც ტრამპლინზე ასვლისას პირველიდან მეორე სიჩქარეში გადავრთე, ნაწილში მოტოციკლი მომიცურდა და ისევ პირველში გადავრთე. ამის გამო კი სიჩქარის აღება ვეღარ მოვასწარი და როდესაც გადავხტი, მეორე ტრამპლინის ვეღარ მივწვდი, შევეჯახე და ჩამოვვარდი. საბედნიეროდ, არაფერი დამამუშავია. თავს შესანიშნავად ვგრძობ. ადრეც მომსკელია ასეთი რამ და როგორც ხედავთ, ცოცხალი ვარ. როდესაც დავეცი, არ შემშინებია, რადგან ვგრძობობდი, რომ ვეღარაფერი კარგად იყო, თუმცა საუადმოფოფოში მაინც წამიყვანეს და რენტგენი გადამიღეს, რადგან პირში სისხლი მქონდა და შეეშინდათ, შინაგანი ორგანოები არ მქონოდა დაზიანებული.

**— როგორი შთაბეჭდილებით
ტოვებ საქართველოს?**

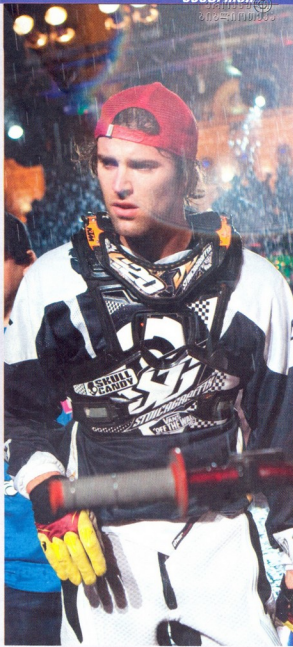
— განსაკუთრებით ძარბული სტუმართმოყვარეობა მომიწონა. ვეღვგან დიდ პატივს გეკუძმუნენ. სასტუმროს პერსონალიც კი, რომელმაც ინგლისური არ იცოდა, დიმილით ცდილობდა კეთილგანწყობის გამოხატვას. თან ვაღმეყენე საა-

ვადმოფოფოში, რაც მჭირდებოდა და არ მჭირდებოდა, ვეღლა გამოკვლევა ჩამოტარე.

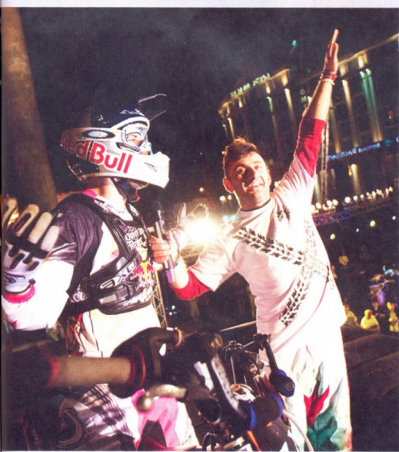
თბილისს საუცხლო განწყობით ვტოვებ. ჩვენთვის ძალიან საინტერესო და დამაინტრიგებელი იყო ეს შოუ იმიტომ, რომ ისეთ ქვეყანაში ვატარებდით გამოვლას, სადაც მგავსი ჯერ არაფერი ყოფილა. ამდენი ხალხი რომ დავინახეთ, დიდი სტიმული მოგვეცა, ძალიან კარგი მოტივაცია იყო. თუმცა, როგორც გითხარი, გამოვლისათვის ხელსაყრელი პირობები არ იყო. წვიმამ შეგვიშალა ხელი და ხალხმაც ნახა, თუ როგორი სახიფათო და ექსტრემალურია ეს სპორტი.

P.S. პირადად მე კი ამას მომავლის სპორტს ვაღერქმევდი. ავინტერესდი, საქართველოშიც თუ არაან ამ იდეის ხორცშესხმის მსურველები და ამ კითხვით შოუზე მოსულ მერიის სპორტის სამსახურის უფროსს ზაზა დილიძეს მეუბარებო და საკმაოდ დამაიმედებელი პასუხიც მივიღე: „მერაა 2010 წელს მასშტაბურ ღონისძიებას გვემგვს, ჯერჯერობით დავინტერესდებიან თავს შევიკავებ. რაც შეეება ამ სპორტის დანერგვას საქართველოში, მინდა სასამართლო ინფორმაცია გაუწვიო, მალე დაინერგება ზუსტად ასეთი არა, მაგრამ მსგავსი სახეობა სპორტისა, რომელიც ოლიმპიურ სახეობებშია შეტანილი. სპეციალურად ამისათვის ბაზას დილომში ვაშენებთ“, — განაცხადა ბატონმა ზაზამ.

ენიშ მამუშაძე

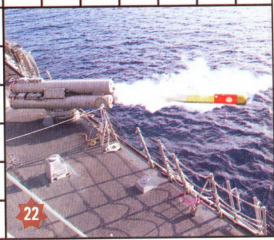
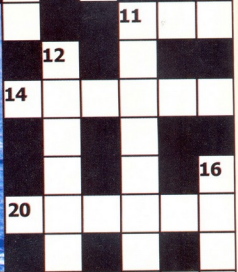
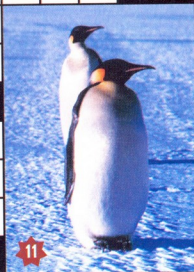
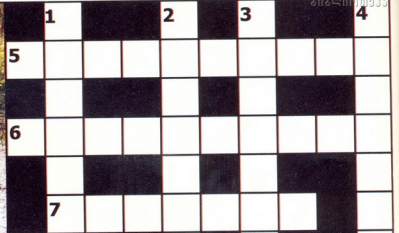

იმ საღამოს სტივენს ამინდმა არ გაუმართლა...

შესანიშნავმა სამეულმა მაცურებლებმა დაუვიწყარი წუთები არუქა...

პრესინტელვორდი

თარგუმად 5. დაპატიმრებულ სამხედრო მოსამხაზურეთა მოსათავსებელი შენობა; 6. ინგლისური პისტოლეტი; 7. ამერიკული სტრატეგიული სამხედრო-სატრანსპორტო თვითმფრინავი; 8. ღია ზღვაში აღმოჩენილ საეჭვო გემზე საბუთების გასინჯვა; 11. ღვინის ობი; 13. საბრძოლო მანქანა; 14. ბრძოლის ველი; 17. იტალიური საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი; 20. მექსიკის დედაქალაქი; 21. შეზობილი ხომალდი მწერაზე; 23. გემრანული პისტოლეტი;

24. ნაპოლეონის მარშალი; 25. ირლანდიის რესპუბლიკის არმია; 26. მწერი; 27. პოლონური პისტოლეტი; 28. ინდური საზენიტო-სარაკეტო კომპლექსი.
შეუალად 1. ქვეითი ჯარის საბრძოლო წვობა ძვ. საბერძნეთში; 2. სტრატეგიის კარგი მცოდნე სარდალი; 3. პუშკინის მკვლელი; 4. თურქული პისტოლეტი; 5. ამერიკული აფრიკული ავტომატი; 6. ამერიკული რევილვეტი; 7. პოლკოვნიკი; 8. სამხრეთ აფრიკული ავტომატი; 9. ამერიკული რევილვეტი; 10. ესპანური პისტოლეტი; 11. ნორვეგიული გემსაწინააღმდეგო რაკეტა; 12. უნგრული პის-

ტოლეტი; 15. ჩეხური პისტოლეტი; 16. ფინური პისტოლეტი; 18. ფუტეხადი ნივთიერების სწრაფი აფეთქება, რაც გამოწვეულია სხვა ნივთიერების აფეთქებით ან დარტყმით; 19. ინგლისური საზენიტო-საარტილერიო კომპლექსი; 21. ქვეითი ჯარების ინგლისური ტანკი; 22. თვითმოძრავი და თვითმართული წყალქვეშა ტურეტი; 23. სასამართლო განაჩენის გასაჩერება და გადასინჯვა ზემდგომ სასამართლო ინსტანციაში.

ფურნალის წინა ნომერში გამოქვეყნებული „არსენალური“ პასუხები: **თარგუმად**: 5. მონდრაგონი; 6. დაიმონბეკი; 8. სპარტა; 11. აბარაროსი; 13. პიკეტი; 14. სკაუტი; 15. როფი; 16. აუტლუ; 17. კელა; 19. ტროტილი; 21. ტულუ; 23. ლაგრა; 24. მატოლი; 25. კასა; 25. პასიჯი. **შეუალად**: 1. კოკარდა; 2. კროლია; 3. როდო; 4. ცირიკი; 7. პოლკოვნიკი; 8. სასახლანი; 9. ახზარატი; 10. არმინიუსი; 12. ინტერპოლი; 13. პარდანი; 14. კლერონი; 15. ტრევესი; 16. ოქტავია; 17. ტირანი; 22. გლიკი.

ესროლა... კუთხიდან

ეპრაული მოწყობილობა
Corner Shot-იდან
ეპრაკომს შეუძლია
დაეიხნაგით ისროლოს
საუაროდან ისე, როგორ
თავად არ გაეოჩნდეს

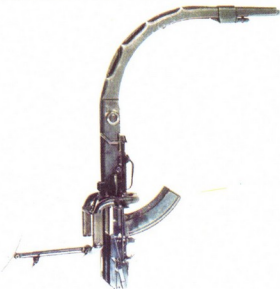

მას შემდეგ, რაც ცეცხლსასროლი იარაღი გამოიგონეს და მისი ინტენსიური გამოყენებაც დაიწყო, მუდმივად იდგა პრობლემა, კერძოდ, მოწინააღმდეგისთვის დამიზნებით უნდა გეხროლა, თავად კი საბასუხო ცეცხლისგან თავი დაზღვევა.

პირველი მსოფლიო ომის დროს აუსტრალიის არმიის სერჯანტმა უილიამ ბინმა შაშხანას პერისკოპი მოარგო ისე, რომ შეტრიალი ჩამალული იყო სანგარში და პერისკოპის საშუალებით დამიზნებით ესროდა მოწინააღმდეგეს. ამ სოციატორულ გადაწყვეტილებას ერთი დიდი ნაკლი ჰქონდა, — ყოველი გასროლის შემდეგ შეტრიალს შაშხანა ისევ სანგარში უნდა ჩაეთრია და ხელით დაეტრია...

შეორე მსოფლიო ომის დროს გაუმჯობესებული პერისკოპული მოწყობილობის დაყენება შაშხანებზე გერმანელებმაც და ფინელებმაც სცადეს, მაგრამ ამას ფართო გამოყენება არ მოჰყოლია.

გახული საუკუნის 70-80-იან წლებში საბჭოთა არმიის გამაგრებულ რაიონებში (მათ შორის ჩეჩენთან, ახალციხესა და ახალქალაქში) მიწისქვეშა ბუნკერებ-

„კალაშნიკოვის“ ეს მოხრილ-დულიანი ტყვიამფრქვევი ტანკის კოშკურაზე დასაყენებლად შეიქმნა, რათა ტანკისტებს ძალზე ახლოს მოსული და შესაბამისად, „გვედარ ზონაში“ მყოფი მოწინააღმდეგე გაედადგურებინათ, მაგრამ ტანკისტებმა ის დაინუნეს.

პირველი მსოფლიო ომის დროს ავსტრალიელი სამხედროები სანგრიდან სროლისას სპეციალურ პერისკოპს იყენებდნენ

1943 წელს ვერმახტმა ოფიციალურად მიიღო შეიარაღებულმა მოწყობილობა Krummerlauf-ი — „მოხრილი ლულა“, რომელიც ავტომატურ საიერიშო შაშხანა Schmeisser Stg 44-ს წინ უმაგრდებოდა

ში დაყენებული იყო მოხრილლულაინი გორიუნოვისა და კალაშნიკოვის ტყვიამფრქვევები. მაგრამ ებრაული მოწყობილობა, რომელიც ისრაელის სპეცრაზმის ყოფილმა ოფიცრებმა ამას ვოლანმა და ასაფ ნადელმა შექმნეს, სულ სხვა პრინციპით მოქმედებს და ამასთან, უნივერსალურია.

ამ მოწყობილობაში არ გამოიყენება მოხრილი ლულა. ის ორი ნაწილისგან შემდგარი ერთგვარი ღერობა, რომელიც 63 გრადუსით იხრება მარცხნივ და მარჯვნივ.

მოწყობილობის უკანა ნაწილში მოთავსებულია კონდახი, სასხლეტი, ვიდუომინტორი, წინა ხელის მოსაკი-

დი. წინა გვერდების საბრუნებელ ნაწილზე კი მაგრდება სხვადასხვა ტიპის იარაღი, — პისტოლეტი, ავტომატური კარაბინი ან ვუმპარსატყორცი. რომელთა სასხლეტები შეერთებულია ძირითად სასხლეტთან. წინა ნაწილში ასევე დამონტაჟებულია ტაქტიკური ფარანი და მინიატიურული ვიდუოკამერა. ვიდუოკამერა ვიდუომინტორის მაღალი ხარისხის გამოსახულებას გადასცემს.

თუკი მებრძოლს პირდაპირი მიმართულებით სწრაფი სროლა უწევს, მაშინ ის მოწყობილობის უკანა უმრავი ნაწილის თევზე დამონტაჟებულ კოლიმეტრულ სამიზნეს იყენებს.

ბოლო დროს სხვადასხვა ქვეყნის

არმიებში გამოიწინა ბოჭკოვანი-ობტიკური სამიზნეები, რომელთა ოკულარი მებრძოლის თვალის წინ აქვს დამაგრებული, ხოლო იარაღს საფარის გარეთ წვეს

კუთხეს და დაუცველ სექტორში მხოლოდ გვერდზე მოკეცილი მოწყობილობის ის წინა ნაწილი გასწიოს, რომელზეც იარაღის ესა თუ ის სახეობაა დამაგრებული.

მოწყობილობის წინა მოძრავ ნაწილში დამონტაჟებულ ვიდეოკამერას მიზნის გარჩევა 400 მ დისტანციაზე შეუძლია.

ვიდეოკამერასთან ერთად შესაძლებელია ღამის ზეღვის მოწყობილობის ინფრარითული სამიზნის დაყენება. ვიდეოკამერას ხელების გადაცემა დისტანციურად, სამეთაურო პუნქტშიც შეიძლება.

ცნობილია, რომ მსოფლიოს არანაკლებ 15-მა ქვეყანამ უკვე შეიძინა გერაუმის **Corner Shot**-ის ათობით ვერსიები. ამ ქვეყნებს შორის არიან აზერბაიჯანი და რუსეთი.

მართალია, თითო **Corner Shot**-ის მოწყობილობის ფასი 3-5 ათას დოლარს უტოლდება, მაგრამ ასეთი უნივერსალური მოწყობილობები არც ქართულ სპეცრაზმელებს აყენდათ (განსაკუთრებით შს-ს ანტიტერორისტულ ცენტრსა და თავდაცვის სამინისტროს სპეციალური ოპერაციების დაჯგუფებას), რაც მათ უსაფრთხოებას გაზრდიდა სპეცოპერაციების ჩატარების დროს.

ირაკლი ალადაშვილი

და ისე ისერის (ოკულარი დრეკადი ბოჭკოვან-ოპტიკური სადენითა და კავშირებული იარაღის თავზე დამონტაჟებული ოპტიკურ სამიზნესთან).

სხვათა შორის, თავის დროზე ასეთვე ბოჭკოვან-ოპტიკური სამიზნე საქართველოშიც დამზადდა და ამ სტატიის ავტორმა თავად მოახდინა მისი დემონსტრაცია 2000 წელს პრაღაში, NATO-ს ეგიდით გამართულ საერთაშორისო გამოფენაზე, სადაც ქართული იარაღის ნიმუშები იყო წარდგენილი.

ბოჭკოვან-ოპტიკურსადენიანი სამიზნის გამოყენებისას მებრძოლის თავი კი დაცულია მოწინააღმდეგის საპასუხო ცეცხლისგან, მაგრამ ხელში დაუცველი რჩება.

Corner Shot-ი კი საშუალებას იძლევა, მებრძოლი ამოეფაროს შენობის

საინჟინერო

68/38

ISSN 1987-5066

Corner Shot

